

.....
39567 OSZK

A MAGYARORSZÁGI 1918/19. ÉVI
FORRADALMI MOZGALMAK
ES A
VÖRÖS HÁBORÚ TÖRTÉNETE

OSZK

II. KÖTET

Országos Széchényi Könyvtár

DOBERDÓI BREIT JÓZSEF
NY. ALTÁBORNAGY

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A

MAGYARORSZÁGI 1918/19. ÉVI
FORRADALMI MOZGALMAK
ÉS A
VÖRÖS HÁBORÚTÖRTÉNETE

A GÖDÖLLŐI FŐHADISZÁLLÁS ÉS EGYÉB MAGASABB
PARANCSNOKSÁGOK ÉS HATÓSÁGOK TÁBORI AKTÁI ALAPJÁN

IRTA

DOBERDÓI BREIT JÓZSEF

NY. ALTÁBORNAGY

II. KÖTET

A PROLETÁRDIKTATURA KIKIÁLTÁSÁTÓL
A ROMÁNOK TÁMADÁSÁIG

KIADJA

A MAGY. KIR. HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR

1925.

Minden jog fenntartva.

~~M~~
2A 515/2

~~7A=90~~

~~■~~

39567/2

+4 lap

(xétől)

(R
2)

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
B 6592/1586
LELTÁRI SZÁM

39.567/2

MAGYARORSZÁGI 1918/19. ÉVI
FORRADALMI MOZGALMAK
ÉS A
VÖRÖS HÁBORÚ TÖRTÉNETE

IRTA

DOBERDÓI BREIT JÓZSEF

NY. ALTÁBORNAGY.

Folyóirat- és lapvélemények az I. kötetről.

1. MAGYAR KATONAI KÖZLÖNY.

A vörös háborúról írt már a szerző hosszabb közleményt, mely a Magyar Katonai Közlönyben jelent meg, de ezenkívül a legnagyobb szorgalommal, minden részletre kiterjedő, fáradságos adatgyűjtés után, igen alapos katonai megítéléssel és ragyogó stílussal megírta hazánk történetének legszomorúbb időszakát több hatalmas, vaskos kötetben is. Ezek egyike, az I. kötet fekszik most előttünk, szép kiállításban.

Breit altábornagyot és művét nem kell dicsérni. Az elsőnek neve széles körben ismeretes. Elég, ha rámutatunk arra, hogy a *Magyar Tudományos Akadémia* épen a közelmúltban jutalmazta meg őt, mint hadtörténelmi irodalmunk nesztorát, rendkívül termékeny és sokoldalú katonai íróat a Szendrei-féle egymillió koronás jutalommal... Breit altábornagy könyvét a könnyű áttekinthetőség jellemzi. Műve hasonlít a fényesen kicsiszolt tükörhöz; minden lapja reflektál a beletekintőre... Ami pedig a rendkívül sokirányú anyaghalmaznak mindenről tájékoztató és világos könyvbe összeszövését illeti, Breit altábornagy valóban mesterei munkát végzett.

Feszült érdeklődéssel várjuk Breit altábornagy kitünő művének, mely a magyar katonai irodalom dísze, további köteteit. (Magy. Kat. Közl., 1925. évi jún.—júliusi füzet.)

2. KELET NÉPE.

A Magyar Katonai Közlöny fenti ismertetése, némileg kibővítve, a Kelet Népeben *francia nyelven* jelent meg. (Kelet Népe, 1925 május—júliusi füzet.)

3. HADTÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK.

A munka beható ismertetését a következő sorokkal fejezi be: „Rendkívül értékes munkát nyújtott Breit József s kívánatos volna, hogy könyve minél szélesebb körben ismertté váljék, mivel sokan vagy

egyáltalában nem, vagy csak részben, vagy végül helytelen megvilágításban ismerik ennek a sötét időnek eseményeit". (Hadtört. Közl., XXVI. évf. III. füz.)

4. SZÁZADOK.

Azzal a sok céltudatos ferdtéssel ellentétben, amely ennek a siralmas, de annál tanulságosabb időszaknak történetét takargatni vagy szépítgetni akarja: *Breit József* rideg, de annál igazabb hivatalos adatokra támaszkodva írta meg könyvét, amelynek első kötete most jelent meg. A kötetet 80 oldalra terjedő okmánytár zárja be, amely többek között felsorakoztatja az oláhok hallatlan kegyetlenségéről szóló hivatalos adatokat is. Jó volna, ha ezeket a külföld is minél tüzetesebben ismerné meg, mert akkor talán másként gondolkoznék „kelet franciái“-ról.

De hasznos lenne, ha *Breit* könyvét idehaza is minél többen olvassák, mert szinte minden sorával azt bizonyítja, hogy abban a pillanatban, amelyben hadseregünk felbomlott, fenekestül felfordult minden. Sajnos, a magyar nemzet nem okult ezen a szörnyű katasztrófán sem. (Századok, 1925 szept.—okt.)

5. HONVÉDELEM.

Doberdói Breit József, az ismert, kiváló hadtörténész — fenti címet viselő — új, történelmi művel lép a nyilvánosság elé... A mű a forradalmak történetének legjellegzetesebb, leghűbb, legigazabb tükre. Egy nagy magyar hisztorikus elme ragyogó alkotásai; egy lobogó hazafiságú, fajáért, földjéért aggódó, tüzes magyar szív vérével frott szomorú emlékeket felidéző krónika...

Az egyes fejezetek a vezércímekben jelzett események hiteles, kimerítő, időrendbeli adatait és leírását tartalmazzák. Minden állítás történelmi valóság, melyet a „Mellékletek“-ben közölt okmányok dokumentálnak...

Mindent összegezve, *Breit József* becses műve teljes mérvben eléri kitűzött célját. A munkából kidomborodó kép hűségesen, leplezetlenül tárja elénk a lidércnyomásos emlékü csatornaforradalom eseményeit s példaadásul, tanúságul fog szolgálni minden időkre minden nemzedéknek, akik arcpirulással fogják emlegetni a szörnyű országrontást...

A szellemes reflexiókkal fűszerezett mű, mely a kronologikus történetírásnak — forrásmunkául is alkalmas — kitűnő iskolapéldája, a m. kir. Hadtörténelmi Levéltár kiadásában jelent meg. (Honvédelem, VII. évf. 7. szám.)

6. BUDAPESTI HIRLAP.

A magyar hadtörténelmi irodalom nesztora, a volt osztrák-magyar monarchia egyik legkiválóbb katonai írója, *doberdói Breit József* altábornagy, jelentős újabb munkát végzett be: Megírta a háború után Magyarországon lezajlott forradalmak történetét... Ez a mű hat kisebb kötetre terjed, melyeknek elseje most jelent meg s példája annak a tárgyvilágos, de az eseményeket emelkedett szempontokból bíráló hadtörténelmi iránynak, amelyet ez a jeles író és katona minden munkájában követett. Feltárja bukásunk okait, találóan foglalja össze e forradalmi mozgalmak téveszméit.

Breit hivatalos, hiteltérdemlő adatok alapján dolgozott, minden

szépitgetés és egyoldalúság elkerülésével szinte fotografikus hű képét adja az eseményeknek, amelyeket azután magyarázataival találó és éles világitásba helyez. (Budapesti Hirlap, 1925 július 5.)

7. MAGYARSÁG.

Breit József ny. altábornagynak tiszteletreméltó katonai és hadtörténeti írói multja van. Békében egyike volt azoknak a tárgyismerettel és szakértelemmel rendelkező historikusoknak, akik művelték a hadtörténeti irodalmat s aki testes köteteket írt az 1848/49-iki szabadságharc stratégiai eseményeiről, az 1870/71-iki német-francia háborúról és külföldi szakkörökben is méltán feltűnést keltett németnyelvű munkájával az orosz-japán háborúról. Mint vezénylő tábornok és csapatparancsnok kiválóan állotta meg helyét: ezt bizonyítja az a büszke ejőnév (doberdói), amelyhez a magyar hősiességnek oly dicsőséges és tragikus emlékei fűződnek. Ez az érdemes és szorgalmas katonai író, a kényszerű visszavonulás éveit arra használta fel, hogy összegyűjtse a történelmi Magyarország feloszlásának hadtörténelmi dokumentumait s ezeknek szögéből mérlegelés tárgyává tegye Magyarország bukásának okait...

Az első rész keretében részletes és pontos leírását találjuk annak a szerteágazó, céltudatos és pokoli aknamunkának, amelyet az antant és a bolsevik propaganda oly sikerrel végzett a kettős monarchia véderéjének erkölcsi aláásásában és megtörésében. A tábornok-szerző szemét nem kerülte el a bomlási folyamat egyetlen eleme és részecskéje sem... Történetpolitikai fítelei is általában fejték a szeget...

Rendkívül érdekesek a műnek azon fejezetei, amelyekben Magyarország megszállását s ezzel kapcsolataiban az úgynevezett székely hadosztály szerepét ismerteti... (Magyarság, 1925. évi jún. 20. szám.)

8. PESTI HIRLAP.

Valódi oknyomozó történelmi munka ez, amelyet a gödöllői főhadiszállás és egyéb magasabb parancsnokságok és hatóságok tábortábori aktái alapján állított össze illusztris szerzője. *Breit* altábornagy egyike a legtermékenyebb katonai történettudósoknak. Ő írta meg először Magyarország 1848—49. évi függetlenségi harcának katonai történetét is... Legutóbbi könyve írásánál is megmaradt a tárgyilagos határok között, amely csak igazi történetírók sajátsága.

Szükséges volt e munka kiadása azért, hogy végre legalább most már meglehetősen történeti távlatból tekintve a dolgokat, tisztán lássunk és hogy eléressék az igazán értékes és maradandó munkát végzett szerzőnek azon törekvése, hogy — okuljunk. (Pesti Hirlap, 1925 július 18. száma.)

9. PESTER LLOYD.

A Pester Lloyd vezércikkben foglalkozik a munkával, amelyről többek között a következőket írja: „Das Buch ist der erste Teil eines Geschichtswerkes und hat den Feldmarschalleutnant d. R. *Josef Breit v. Doberdo* zum Verfasser, einen Militärschriftsteller, dessen Werke „Geschichte des deutsch-französischen Krieges 1870—1871“ (drei Bände), „Militärische Geschichte des ungarischen Unabhängigkeitskrieges 1848—49“ (drei Bände), „Skizze der allgemeinen Kriegsgeschichte“

(zwei Bände), „Der russisch-japanische Krieg 1904—05“ (zwei Bände) auch in der Fachliteratur des Auslandes vielfach Anerkennung gefunden haben. (Pester Lloyd, 12. Juli 1925.)

10. NEMZETI UJSÁG.

Az illusztris katonai írónak, akinek számos hadtörténeti cikke és tanulmányon kívül hét nagyobb munkája jelent már meg, nem az első kísérlete arra, hogy egy nagy forradalmi korszaknak a katonai történetét írja meg. Három kötetes munkában adta Magyarország 1848—49-i függetlenségi harcának katonai történetét és mint akkor, most is a katonai események kidomborítására helyezte a fősúlyt, úgy hogy könyve az idevágó nagy irodalomban alapvető és hézagpótló...

A nagy szabadságharc katonai történeti megírásánál az író a hazafias lelkesedés vezette, most pedig, mikor a nemzet életének talán legsúlyvontatottabb fejezeteit veszi tolla alá, a hazafias elkeseredés vezette feladatának kitűzésében. Mindazonáltal ez az elkeseredés nem viszi őt arra, hogy elhagyja az objektív szemlélő és kritikus álláspontját és megjegyzései, melyeket az eseményekhez fűz, sohasem lépik túl hangjukban azt a határt, melyet a jogos kritika megenged. Nem a politikus, nem a nemzetromboló törekvések haragosszavú elítélője nyilatkozik meg előttünk, hanem a katonai író, aki katonai eseményeket ír le és azokat megvilágítja egy szomorú korszaknak összes jelenségeivel, melyek ezeket a katonai eseményeket érthetőkké teszik.

Megbecsülhetetlen és különösen a jövő történetírója szempontjából pótolhatatlan munkát végzett Breit altábornagy, mikor ebbe a vállalkozásba belekezdett és fáradságot nem ismerő buzgalommal hordta össze az összes katonai levéltárakból azt az anyagot, amelyre munkájában szüksége volt...

Nagy érdeme a katonai vezetőségnek és a hadtörténelmi levéltáraknak, hogy támogatásukkal lehetővé tették ennek az első kötetnek a megjelenését. Most a hazafias közönségen van a sor, hogy tényleges támogatással a könyvnek magánosok és intézmények által való megszerzésével tegyék lehetővé, hogy a többi kötetek is, melyeknek anyaga már készen van, megjelenhessenek. Ezzel tartozunk nemcsak a múltnak, de tartozunk a jövőnek is, mert semmi sem nehezíti meg inkább a patkányforradalmak megismétlődését, mint az, ha a magyar közönség minél szélesebb rétegei lesznek tisztában az elmúlt szégyenletes hónapok igazi jelentőségével és objektív lefolyásával. (Nemzeti Ujság, 1925 szeptember 18.)

11. PESTI NAPLÓ.

Breit József könyve egy nagyszabású történeti munka. Az altábornagy úr régi munkása a hadtörténelemnek s a porosz-francia háború, valamint a japán-orosz háború története ma már ismert és becsült kútfők...

Magyarországon tulajdonképpen két összeomlás volt 1918—19-ben, az egyik a forradalom előtti, a másik a forradalombeli. Breit József munkájának tervrajzából úgy látszik, hogy főleg ennek az utóbbinak oknyomozó történetét írja meg s az első kötet alapján jogos érdeklődéssel várhatjuk a következőket. (Pesti Napló, 1925 júl. 19.)

B/ A proletárdiktatura korszaka.

VII. Károlyi és a Berinkey-kormány bukása. Forradalmi kormányzótanács veszi át a hatalmat.

Míg a demarkációs vonalakon, mint fentebb láttuk, február közepétől kezdve jó időre nagyjában véve nyugalom állott be, addig Budapesten a belső forrongás úgyszólván napról-napra magasabb fokra hágott. A levegő már oly izzó, oly puszkaporos volt, hogy tényleg csak egy parányi szikra kellett a helyzet teljes lángbaborításához. Március közepe táján névleg és színleg ugyan még a nagyrészt a polgári pártokhoz tartozó miniszterekből álló *Berinkey*-kormány tartotta kezében a gyeplőt, a valóságban azonban már minden a túlzó szocialistáktól és a most már egészen nyíltan fellépő kommunistáktól függött; és miután ekkor már a lefegyverzett polgárság teljes szervezettelenségével szemben az egész fegyveres erő, a katonaság, a védőrség, népőrség, csendőrség és a rendőrség is kizárólag a szocialisták és a hátuk mögött a kizárólagos hatalomra leselkedő kommunisták kezén volt, a helyzet további alakulása is főképp a szocialistáktól függött. Ha náluk ebben a valóban utolsó pillanatban a józan ész és a jobb belátás kerekedett volna fölül, akkor talán még meg lehetett volna menteni ezt a szegény agyonsanyargatott országot attól a nagy katasztrófától, amely azt március 21-én a proletárdiktatura kikiáltásával érte, amely tény a hozzáfűződött következmények révén szerencsétlen népünket és hazánkat nemcsak a sír szélére, hanem kevés híján mindjárt magába a soha többé meg nem nyíló sötét sírba taszította.

Most már tudjuk, hogy ez a változás sem szakadt ránk oly hirtelenül, máról holnapra, ahogyan azt akkor a lakosság legnagyobb része gondolta, aktaszerűleg bebizonyított dolog ugyanis, hogy régismert gonosz és bűnös kezek készítették ezt is elő *Károlyi*- és a *Berinkey*-kormány tudtával és hallgatólagos beleegyezésével; az ő rovásukra irandó, hogy a szocialisták oly gyorsan elhatalmaskodhattak és hogy utóbb a kommunisták fogvatartásuk dacára egy csapásra a helyzet legtetejére kerül-

A proletár-
diktatura
kikiáltása
március
21.

hettek; Károlyi- és a Berinkey-kormány jóakaró támogatásával zúdult ránk az őszi után ez a második „tavaszi“ forradalom, mely a magas protektorok révén époly simán és talán még vértelenebbül folyt le, mint az októberi, „öszirózsás forradalomnak“ gúnyolt fővárosi nagy népmozgalom. A megriadt lakosság, valamint a katonaság, rendőrség és egyéb felfegyverzett egyének e „nagy napon“ úgyszólván szó és vonakodás nélkül adták át fegyverzetüket a Budapest utcáin autón végigszáguldó és időről-időre riasztólövéseket a levegőbe leadó, a szennyből és porból egy iramodással a világproletárság hőseivé avatott, nagyrészt csak az imént a fegyházból vagy egyéb börtönökből kiszabadult, illetve a fővárosi kloákákból hirtelenül felszínre került igazi sötétlelkű terrorista alakoknak.

Másrészt az sem titok többé, hogy *Károlyi Vyx* alezredesnek jegyzékét csak kapóra jött alkalmas ürügynek használta fel már rég elhatározott csinyjének végrehajtására, hogy t. i. a hatalmat végleg a szocialista-kommunista elemeknek kezére juttassa át.

Az I. rész 12. és 13. mellékleteiben közölt Vyx—Károlyi-féle jegyzékváltás után drámai gyorsasággal peregtek le a további események.

A szocialisták egyesülése a kommunistákkal.

A szociáldemokraták küldöttsége nyomban kiment a gyűjtőfogházba, ahol a küldöttség tagjai és a fogvalevő kommunista vezérek között „megható jelenetek folytak le. Összeültek, összecsókolódtak és örömujjongásuk határtalan volt a két szocialista árnyalatnak testvériségük felett“.

Ily előzmények után március 21-én este a munkástanács „orkánszerű lelkesedéssel“ fogadta el a szociáldemokrata pártvezetőség ama javaslatát, hogy a kommunisták magyarországi pártjával a béke megkötéssék és ezzel a proletáriátus diktatúrája megteremtessék.

Az ülésen *Garbai Sándor* ismertette hosszú beszédében a szocialisták és kommunisták álláspontját. E beszéd érdekesebb részleteit a 27. sz. melléklet tartalmazza.

Még aznap este lemondatták *Károlyit* is, aki kénytelen-kelletlen írta alá a 28. sz. mellékletben foglalt proklamációt.

Itt nyomban le kell szögeznünk azt a tényt, miszerint *Károlynak* az az eljárása, hogy egy sehonnai *Kun Bélának* és társainak, akik súlyos államellenes üzemek és cselekedetek miatt még nemrég az ő rendeletére kerültek a gyűjtőfogházba, adta át a hatalmat, örök átok súlyával nehezedik elsősorban az ő nevére és emlékezetére.

Károlyi proklamációja.

Amint a *Vyx*-féle jegyzékből* kitűnik, annak tartalmát a békekonferencia már február 23-án állapította meg és így azt, sajnos, négyheti késedelemmel kézbesítették a magyar kormánynak, amely ép e négy hét alatt vált meg annyira minden erkölcsi talapatától, hogy most már azt sem átalotta, hogy a fenti jegyzékkel kapcsolatos ferditések révén szerezzen magának lehetőleg tetszetős egérutat a menekülésre. Ez a késedelem már azért is sajnálatos, mert nincs kizárva, sőt valószínű, hogy február végén ennek a jegyzéknek egészen más hatása és következményei lettek volna.

Époly sajnálatos *Vyx* alezredesnek ama másik késedelmeskedése is, hogy csak pár nap mulva, amikor már az a tudat erősödött meg a közvéleményben, hogy jegyzékének visszautasítása Károlyi részéről hazafias kötelesség volt, cáfolta meg alábbi nyilatkozatával a jegyzék átadása alkalmával neki impuált szóbeli kiegészítő megjegyzést.

„Budapest, 1919 márc. 23-án. A magyar néphez intézett proklamációjában a köztársaság elnöke a következőket mondja: „az antant-misszió kijelentette, hogy a demarkációs vonal ezentúl *politikai határnak tekintetik*“.

„Formálisan ki kell jelentenem, hogy ez a használt kifejezéseknek *téves értelmezése*.

„Amikor a köztársaság elnöke a fegyverszüneti szerződésben megállapított határokat szóná tette, azt a választ kapta, hogy nincsen többé szó az említett szerződésben megállapított demarkációs vonalról, hanem az antant újabb döntéséről, melynek az a célja, hogy szigorúan elhatározott semleges zónával válassza el a magyar csapatokat a románoktól és így kiküszöbölte az összeütközés minden lehetőségét.

„*Soha nem történt említés arról, mintha itt politikai határról volna szó.*

„*Az igazság és békülékenység szándékával arra kérem a jelenlegi kormányt a szövetséges csapatok parancsnokló tábornoka nevében, hogy késedelem nélkül adja meg a legnagyobb nyilvánosságot a jelen közlésnek. Vyx s. k., alezredes. Látták: Baker s. k., alezredes, Pentimalli s. k., őrnagy, Pommerol s. k., százados.*“

Ebből világosan kitűnik, hogy *Károlyi* nem fair dolgot követett el, amidőn csak azért, hogy államcsinyjének szebb színezetet adjon, a jegyzék átnyújtásának mellékkörülményeit úgy

* Lásd a 23. sz. mellékletet.

állította be, mintha hazafias és nemzeti érzéseinek felháborodása készítette volna arra, hogy a hatalom főrészesévé a kommunistákat tegye meg. Az igazmondás ellen elkövetett eme merényletben természetesen a Berinkey-kormányt is bűnrészesnek kell odaállítanunk.

De legyünk teljesen pártatlanok és igazságosak. Hiszen, ha a Magyarországnak az antant által később végleg megállapított határát figyelembe vesszük, amelynek Románia felé eső része nem sokban különbözik a Vyx-féle semleges öv keleti szegélyétől, úgy nincs kizárva, hogy az antant már most tudatosan állapította így meg az öv keleti határát, amiről persze titok pecsétje alatt Vyx alezredes is tudomást szerezhetett. Így történetet azután, hogy Vyxnek a jegyzék átnyújtása alkalmával tényleg olyasmi csusszant ki a szájából, ami a Károlyi által nyomban nagydobra ütött kijelentéssel, ha nem is egyértelmű, de rokonhangzású lehetett. Azonban ez az esetleges kijelentés mégis csak magánközlemény számba volt veendő s így nem volt sem okos, sem hasznos dolog, hogy abból akár *Károlyi*, akár más valaki nagy politikai tőkét akarjon kovácsolni, avagy pláne annak révén országgraszoló nagy skandalumot provokáljon.

Károlyi- és a *Berinkey*-kormány lemondása után Budapest munkástanácsa vette át a kormányzóhatalmat és az ügyek vitelére a következő *forradalmi kormányzótanácsot* nevezte ki:

Elnök: Garbai Sándor; belügy: dr. Landler Jenő, helyettese Vágó Béla; pénzügy: Varga Jenő, helyettese Székely Béla; közoktatásügy: dr. Kunfi Zsigmond, helyettese Lukács György; munka- és népjólétügy: Bokányi Dezső, helyettese Fiedler Rezső; kereskedelemügy: dr. Landler Jenő, helyettese Rákosi Mátyás; hadügy: dr. Pogány József, helyettese Szántó Béla és Szamuely Tibor; igazságügy: Rónai Zoltán, helyettese Ládai István; szocializálás: Böhm Vilmos, helyettese Hevesi Gyula; földművelésügy: Csizmadia Sándor, Vantus Károly, Hamburger Jenő és Nyisztor György négyes kollégiuma; külügy: Kun Béla, helyettese Ágoston Péter; közéleti ügy: Erdélyi Mór, helyettese Illés Artur; német: Kalmár Henrik; ruszin: Szabó Oreszt. *Kun Béla* csak azért nem vállalta a kormányelnökséget, mert jobbnak látta, ha a kormányzótanács élére keresztényt biggyesztenek, de olyat, aki mindenben Kun Béla akaratát vallja a magáénak.

Ez a forradalmi kormányzótanács és a magyarországi szocialista párt március 21-én este a 29. sz. *mellékletben* foglalt proklamációt adta ki.

Forradalmi kormányzótanács megalakulása.

A forradalmi kormányzótanács proklamációja.

Az orosz bolsevista módra „Mindenkéhez“ címzett proklamációban kifejezésre jutott harcias, kardcsörtető szózat azonban legkevésbé sem gátolta *Kun Bélát* abban, hogy a bel- és külpolitikai helyzet nyomasztó hatása alatt a külföld felé békülékeny szándékot színlelve, amerre csak lehetett, összeköttetést keressen. Bécsbe nyomban nemcsak egy, hanem mindjárt két követet küld, Károlyi svájci megbizottját pedig megerősíti állásában. Egyúttal a külföld számára kinyilatkoztatja, hogy ő nem akart és nem akar háborút és hogy magára nézve kötelezőnek ismeri el a Károlyi által kötött fegyverszünetet.

Kun a külfölddel összeköttetést keres.

Azonban csakhamar kiderül, hogy — minden bolsevistához hasonlóan, az ő igazi eleme is csak az örökös harc és háború lévén — valamennyi békülékeny kijelentése és ígérete nem őszinte és hogy ő azokat csak a kényszer hatása alatt tette. Így hamarosan kiderül az is, hogy bécsi és svájci megbizottait nem a kölcsönös megértésre és a békés közvetítésre, hanem a forradalom szítására és a bolsevizmus terjesztésére használja fel, aminek aztán az lett a következménye, hogy miután egyik hivatalos küldöncénél Buchsban lázító iratokat és pénzt találnak, a tanácsköztársaság svájci megbizottja lemondani kénytelen és többé nem is teheti be lábát Bernbe hivatalos magyar tanácskormány-megbizott.

A forradalmi kormányzótanács első rendelkezése a statárium és a szesztilalom kihirdetése volt; az utóbbi tekinthető újszólván egész működésében az egyedüli hasznos és üdvös intézkedésnek.

A forradalmi kormányzótanács rendelkezései.

Ezt követte márc. 23-án — hogy csak a főbb dolgokat említsük meg — a fegyverviselési tilalom, 25-én pedig a címek és rangok eltörlése, a házasságkötések új szabályozása, a házasságon kívül született gyermekek törvényesítése, az egyház és az állam szétválasztása, a forradalmi törvényszékek fölállítása laikus bírákból és a házak, üzemek és a pénzügyintézetek szocializálása stb. Ugyanekkor leltározás céljából bezáratták az üzleteket, a színházat pedig a nép számára biztosították és elrendelték a proletárgyermekek ingyenes fürdőzését. Márc. 28-án az összes iskolákban eltörlték a vallásoktatást. Ápr. 1-én elrendelték a 2000 koronánál értékesebb aranytárgyak és ékszerek beszolgáltatását, a magánosoktól pedig elvették a katonai ruhát és felszerelést. Április 7-én elrendelték a proletároknak a főúri és polgári lakásokba való beköltözését, 9-én pedig lefoglalták a személyszállításra szolgáló összes egy- és kétfogatú kocsikat, lovakat és felszereléseket.

VIII. A hadügyi népbiztosság tevékenysége.

Pogány
mint
hadügyi
nép-
biztos.

A proletárdiktatura kikiáltása természetesen a hadügyi vezetés gépezetét is még jobban iszapba és sárba fullasztotta. A hadügyminisztérium élére, mely az új kereszttségben a „hadügyi népbiztosság“ hangzatos nevét nyerte,* *Pogány József* került, helyetteseivé pedig *Szántó Bélát* és *Szamuely Tibort* nevezték ki, akik a nemzeti színeiből és érzéseiből már régen kivetkőzött hadsereget nyomban átfestették a nyilvánosság előtt is a bolsevisták kedvenc vörös színével.

A népbiztosság márc. 23-án kibocsátott első szózata „az orosz vörös hadsereg hazatért proletárharcosainak“ szólt. Ennek szószerinti szövegét a 30. sz. *melléklet* tartalmazza.

Hasonló szellemű orosznyelvű felhívást intézett a hadügyi népbiztosság a Magyarországon tartózkodó orosz hadifogoly „proletár testvérekhez“ is. És az eredmény nem maradt el. „Már a bolsevismus első heteiben — írja *dr. Szöllösy Oszkár* — lera-
kodó helye lett Budapest a világ négy tájáról ide özönlött nemzetközi kalandoroknak; német „Spartacus“-ok, orosz zsidók, osztrák, román, bolgár és olasz kommunisták siettek gazdag zsákmány reményében a tanácskormány védő szárnyai alá; egy külvárosi népgyűlésen tizenkét nyelven szólaltak fel a hivatásos demagógok. De idegenebbek voltak itt a gyüleléssz seregnél is maguk a népbiztos-vezérek, bár mindahányan magyar földön születtek. Nemcsak a „burzsóáziát“ gyűlölték ezek, hanem az egész magyarságot, mellyel nem volt semmi közösségük; gyűlölték elsősorban a földműves parasztosztályt, tehát a nemzet zömét, amellyel szemben az ipari munkásság alig több a lakosság 5%-ánál. Kun Béla és Szamuely Oroszországban — Lenin szolgálatában — gépfegyverrel lövett halomra hadifogoly magyar tisztet és legénységet, mert vonakodtak belépni az oroszok vörös hadseregébe.“ És ime ezek a sötét alakok vették most át szerencsétlen hazánk kormányzását és igazgatását!

A
hadügy-
minisz-
térium
átszerve-
zése.

Tulajdonképeni hadügyi népbiztosi tevékenységét, mint minden új ember, *Pogány* is a központi hatóságok átszervezésével kezdte meg. Legelsőnek a hadügyminisztérium ügybeosztását változtatta meg márc. 26-án kibocsátott 89/A. f. cs. bk. számú rendeletével. Eszerint a népbiztosság a következő beosztást nyerte: A) Hadműveleti főcsoport: vezetője *Szántó* helyettes nép-

* Hogy a fenti elnevezés mellől a közkedvelt „vörös“ jelző szándékosan vagy csak véletlenségből maradt-e el, azt igazán nem tudom.

biztos, melléje beosztva *Steinbrück Ottó*; vezérkari főnök *Tombor Jenő*. Ez a csoport az 5., 11. és 61. osztályokból alakult. B) Szervezési főcsoport: vezetője maga *Pogány népbiztos*, melléje mint szakközeg beosztva *Stromfeld Aurél*. Ehhez a főcsoport-hoz a következő csoportok tartoztak: I. Csapatszervezés: vezetője *Czobel Ernő*. Ehhez tartozott a 6., 7., 10., 31., 39. és a 46. osztály. II. Anyagi ellátás: vezetője *Márk Nándor*. Ide tartozott a 28., 38., 42., 52. és az 56. osztály. III. Műszaki és tüzéryanag: vezetője *Mellinger*. Ehhez tartozott a 14., 37., 45., 48., 50. és az 53. osztály. Minden fő- és csoportvezető mellé, akik kivétel nélkül nem hivatásos katonák voltak, egy-egy katonai szakközeget osztottak be.

Márc. 25-én közzétették a forradalmi kormányzótanács XXIII. K. T. E. számú rendeletét a vörös hadsereg alakításáról, melyet a 31. sz. mellékletben szószerint közlünk.

A vörös hadsereg megalakítása.

A vörös hadsereg szervezésével *Pogány sógorát, Czobel Ernő* „elvtársat“ bizta meg, aki középiskolai tanár létére kétségkívül a „leghivatottabb“ volt a legfontosabb katonai ügyek egyikének végzésére.

Egyébként már előre jelezhetjük, miszerint nagyjában véve a *Pogány—Czobel-éra* alatt is a *Böhm-féle* szervezés és toborzás folyt tovább, utóbbi azonban a lapok hangulatkeltő cikkeinek, valamint a színészekre és a legjobb primadonnákra ráparancsolt és úton-útfélen tüntető felvonulások keretében megnyilvánult csábítgatásoknak, az úgynevezett *Fedák-féle* toborzó délutánoknak ellenére, kevés eredménnyel járt.

Ilyenformán az új „vörös hadsereg“ egyelőre tulajdonképpen nem állt egyébből, mint a leszerelés alkalmával visszatartott három évfolyamból, miután abból az öt évfolyamból, amelynek visszatartása eredetileg elrendeltetett, kettőt időközben folyton fokozódó fegyelmetlenségük miatt nagyrészt el kellett bocsátani. Ennek az eredeti forradalmi hadseregnek katonai értékét és erkölcsi színvonalát az I. részben már jellemeztük. (Lásd az I. r. 77—78. oldalán.)

A vörös hadseregre vonatkozó fenti kormányzótanácsi rendelet kiegészítéséül a hadügyi népbiztoság márc. 25-én kelt 7119/eln. 6. sz. rendeletével következőleg intézkedett: 1. A vörös hadsereg a 2669/eln. 6—1919. sz. hadügyminiszteri rendelet hadrendje szerint alakul meg. Az eddigi hadosztály toborzó tisztek mint hadosztályparancsnokok (székely különítmény parancsnoka) a szervezést teljes erővel folytatják. 2. Az állomány fedezésére nézve az első pontban említett rendeletek azokkal a vál-

tozásokkal mértékadó, melyek a vörös hadsereg fölállításáról szóló forradalmi kormányzótanácsi rendelet 1., 5., 6. és 8. pontjában foglaltak. A parancsnokokat századparancsnoktól fölfelé ideiglenesen a hadosztályparancsnokok a bizalmiférfiak és a hadügyi népbiztosság politikai megbízottai meghallgatása után bízzák meg és a végleges kinevezés iránt nekem haladéktalanul tegyenek előterjesztést. (A további pontok a Budapesten végrehajtandó toborzásról szölk.)

A rendőrség átszervezése vörös őrséggé.

A vörös hadsereg megszervezésével egyidejűleg a belügyi népbiztos március 27-én kelt 1. B. N. számú rendeletével „a belső rend megalapozása és fenntartása céljából „a rendőrséget vörös őrséggé szervezte át, mely a vörös hadsereg kiegészítő része gyanánt szerepelt. Egyidejűleg az összes rendőri vonatkozású karhatalmi alakulatokat megszüntették.

A hadügyi népbiztosság egyéb rendelkezései.

A csapatok proletárfegyelme nem valami híres lábön állott, ezért *Pogány* március 25-én a 33. sz. mellékletben foglalt rendeletet adta ki.

Ezt márc. 27-én a következő rendelet követte: „A régi hadsereg az uralkodó osztályok érdekeit szolgálta. A kaszárnyákat tehát császárokról, főhercegekről és tábornokokról nevezték el. A vörös hadsereg a proletárság hadserege. A kaszárnyákat tehát a munkásmozgalom és a szocializmus nagy vezéireiről nevezzük el. A hadügyi népbiztos elrendeli, hogy az alább felsorolt laktanyák a következő új nevet kapják: *Ferenc József*-laktanya elnevezés *Marx*-laktanya, *Károly* király-laktanya elnevezés *Bebel*-laktanya, *Mária Terézia*-laktanya elnevezés *Martino*-*vics*-laktanya, *József* főherceg-laktanya elnevezés *Lenin*-laktanya, *Vilmos* főherceg laktanya elnevezés *Engels*-laktanya, *Rade*-*tzky*-laktanya elnevezés *Petőfi*-laktanya, *Lobkowitz*-laktanya elnevezés *Táncsics*-laktanya, *I. Ferdinánd*-laktanya elnevezés *Lieb*-*knecht Károly*-laktanya, *Pálffy*-laktanya elnevezés *Luxem*-*burg Róza*-laktanya, *Ferenc József* lovassági laktanya elnevezés *Dózsa György*-laktanya, *Albrecht*-laktanya elnevezés *Trockij*-laktanya, *Andrássy*-laktanya elnevezés *Frankel Leó*-laktanya, *Nádasdy*-laktanya elnevezés *Jaurés*-laktanya, *Hadik*-laktanya elnevezés *Lassale*-laktanya, *Laudon*-laktanya elnevezés *Mehring*-laktanya. A régi felírásokat minden laktanyáról le kell szedni. Minden laktanyában emléktáblát kell elhelyezni az új név viselőinek méltatásával. A névadást ünneppé kell felavatni.

Márc. 29-én 5183/eln. 38. sz. rendeletével a hadügyi népbiztosság a befedezett tenyészkanecák és a versenylovak kivételével az ország területén található összes lovakat lefoglalta, hogy

azokból az alkalmasakat a vörös hadsereg lószükségletének fedezésére felhasználhassa.

Karöltve és váltakozva eme leginkább a szervezés körébe vágó rendelkezésekkel, a hadműveletekre vonatkozólag a hadügyi népbiztosság időközben következőleg intézkedett:

Had-
műveleti
tartalmú
intézkedések.

A márc. 22-ike és ápr. 15-ike közötti időben a mögöttes országrészekből a cseh-tót arcvonalra 7^{1/2} zászlóaljnak és egy ütegnek, a román arcvonalra az eredetileg tervbe vett 12^{1/2} zászlóalj helyett csak 5 zászlóaljnak, 1 lovas és 1 műszaki századnak, a délszláv arcvonalra pedig 2 zászlóaljnak és 2 ütegnek, összesen tehát 14^{1/2} zászlóaljnak, 3 ütegnek és 1 lovas és 1 műszaki századnak kiküldésére történt előgondoskodás.

Az egyes frontokon való magatartásra nézve a hadügyi népbiztosság márc. 24-én 7010/el. n. 5/4. r. szám alatt a következő irányelveket adta ki:

1. A magyar (?) tanácsköztársaság a proletáriátus uralmát az egész ország területére fegyveresen fogja kiterjeszteni. 2. Mindaddig, míg a fokozott toborzás útján kellő haderő a támadó hadműveletek megkezdésére rendelkezésre nem áll, a jelenlegi vonalak tartása, esetleg ellenséges túlerő elől való fokozatos hátrálás lesz helyénvaló. 3. Az egyes arcvonalakra nézve a következő irányelveket közlöm (lásd a 43. sz. mellékletet): a) A *cseh arcvonalon* a 37. hadosztály csapatai a Dunát tartásák. A 40. hadosztály az Ipoly mentén csapatait akként csoportosítsa, hogy egyrészt Vác környékét, másrészt a salgótarjáni bányavidéket minden körülmények között képes legyen tartani. A 39. hadosztály egyrészt a Sajó—Rima vonalat Miskolc környékének biztosítására, másrészt Sátoraljaújhely—Legenye—Alsómihályi vidékét, valamint Ungvár déli részét igyekezzék tartani, hogy fő vasúti vonalainkat és toborzási területeinket biztosítsa. b) A *román arcvonalon* Kratochwill ezredes csoportja főerejét Szatmárnémeti környékén egy Dés irányában szándékolt támadáshoz csoportosítsa.* Egy erős különítménnyel a Sebes-Körös völgye Csucsánál zárandó el. c) A *délszláv arcvonalon* a Maros mentéről visszavont csapatok, melyek egyelőre Nagyhalmágy—Világos—Mezőhegyes—Szeged környékének vonalát tartják, a 23. hadosztályparancsnokság vezetése alatt csak a végső szükség esetén menjenek a legdélibb Körös mentére vissza. A Mura mentén levő

* Említésreméltó és kiemelendő, hogy a rendelet a hadsereg akkori züllöttsége ellenére máris közeli támadólagos fellépést tervel, sőt a románok ellen Kratochwill csoportját máris ilyen értelemben akarja felhasználni.

csapatok feladata változatlan marad. A Gyékényestől Szegedig terjedő arconalon a budapesti kerületi parancsnokság parancsnokol. Feladata az ellenség előrehaladását minden rendelkezésre álló eszközzel meglassítani és az állami javakat idejekorán biztonságba helyezni. 4. Minden egyes arcvonalrész parancsnok a helyzethez képest önállóan intézkedjék szükség esetén a mögöttes terület kiürítéséről. 5. Minden egyes arcvonalrész parancsnokot felhatalmazok közlekedési vonalak (vasutak, műutak, távirók stb.) megszakítására, illetve felrobbantására, amennyiben ezt a hadihelyzet feltétlenül megköveteli. Minden ilyen megszakítás ide azonnal bejelentendő. 6. A hadműveletekre vonatkozó jelentések és igénylések (anyag terméskészítékek is) a hadügyi népbiztosság 5. osztályához intézendők. 7. Figyelmeztetem a parancsnokságokat, hogy úgy helyzetjelentéseiket, mint hírszerzés útján az ellenségről szerzett híreiket a szomszéd parancsnokságokkal is közölni tartoznak. 8. Kiadatik a budapesti és erdélyi kerületnek, a 23., 37., 39. és 40. hadosztályparancsnokságnak és a zalaegerszegi határvédőparancsnokságnak.

A parancsnoklási viszonyokat a márc. 26-án kelt alábbi 327/92. hdm. 5. számú rendelet szabályozta (lásd ugyancsak a 43. sz. mellékletét):

A parancsnoklási viszonyokat és a csapatok alárendelését következőleg szabályozom: 1. Dunamenti védőszakasz (az ország határtól az Ipoly torkolatáig), parancsnoka a 4. hadosztály parancsnoka. E védőszakaszban levő összes katonai erők a 26. dandárcsoport állományába átveendőek. 2. a 40. hadosztály jelenlegi védőszakaszát (az Ipoly torkolatától Feledig) a 3. hadosztály parancsnoka vegye át. E védőszakaszban levő összes katonai erők a 60. dandárcsoport állományába átveendőek. 3. A 39. hadosztály jelenlegi védőszakaszát (Feledtől az országhatárig) az 5. hadosztály parancsnoka vegye át. E védőszakaszban levő összes katonai erők Szakal hadosztályparancsnok intézkedése szerint a 10. és 65. dandárcsoport állományába átveendőek. 4. A muramenti védőszakasz parancsnokságát (az országhatártól Gyékényesig) a 20. dandárcsoport parancsnoka vegye át. E védőszakaszban levő összes katonai erők a 20. dandárcsoport állományába átveendőek. 5. A dunántúli és bácskai védőszakaszban levő összes katonai erők a 44., illetve 38. dandár állományába átveendőek. Mindkét dandárcsoportot a 2. hadosztály parancsnokának rendelem alá. 6. A marosmenti (Szegedtől Nagyhalomágy—Belényesig kizárólag terjedő) védőszakasz parancsnokságát a 6. hadosztályparancsnokság vegye át, melynek parancs-

A
parancs-
noklási
viszo-
nyok sza-
bályo-
zása.

nokául Rab Ákost nevezem ki. E védőszakaszban levő összes katonai erők ideiglenesen Rab Ákos intézkedése szerint a 46. és 101. dandárcsoport állományába átveendőek. Tabódy Zsolt mint állomásparancsnok Szegeden visszamaradhat. A kerületi parancsnokság, melyet ideiglenesen Rab Ákos vesz át, Békéscsabára vonuljon. 7. Székely különítmény parancsnoka Kratochwill, ki erdélyi kerületi parancsnokul megfelelő egyént ide sürgősen javaslatba hoz. 8. A 37. hadosztály parancsnoka a győri kerületi parancsnokságot, a 39. hadosztály parancsnoka a nyiregyházi kerületi parancsnokságot veszi át. A 23. hadosztály és a 11. lovas-hadosztályparancsnokság beolvad a 6. hadosztályparancsnokságba, a 41. hadosztályparancsnokság az 1. hadosztályparancsnokságba, az 5. lovashadosztályparancsnokság a 2. hadosztályparancsnokságba, a 40. hadosztályparancsnokság pedig beolvad a 3. hadosztályparancsnokságba, végül a zalaegerszegi határvédő parancsnokság a 20. dandárcsoportparancsnokságba. Feleslegessé vált személyzet ide jelentendő. 9. Közlöm, hogy a dandárcsoportok állománya gyalogságban nincs megkötve, tehát főlőszámú katonákból az illető dandárcsoport 4-ik, 5-ik s így további zászlóaljai alakítandók. 10. Tekintettel a fokozott szervezésre a megjelölt védőszakaszparancsnokság vezetésével az illető új hadosztályparancsnok átmenetileg helyettesét is megbízhatja. 11. Alárendeltségi viszony kerületi parancsnokságok és hadosztályparancsnokságok között megszűnik. Kerületek, hadosztályok és a 20. dandárcsoport közvetlenül a hadügyi népbiztosságnak rendeltetnek alá. A 39. dandárcsoport a székely különítményparancsnokságnak rendeltetik alá. Nem említett dandárcsoportok a hadrendileg illetékes 1—6. hadosztályparancsnokságnak (székely különítményparancsnoknak) maradnak alárendelve. 12. A kerületi parancsnokságok a vörös hadsereg hadosztályparancsnokságaival és a székely különítményparancsnoksággal hadtáposztályok hatáskörével bírnak. Megjegyeztetik, hogy az összes anyagi igénylések elvileg a hadosztályparancsnokságok javaslata szerint intézendők el. A kerületi parancsnokságnak a pótterületileg illetékes póttettek, hatóságok, intézetek stb. továbbra is minden tekintetben alárendelve maradnak. 13. A parancsnokságok átadása (személyesen és szóbelileg) márc. 30-án délig megtörténjék. Átvevő parancsnokságok megtörtént átvett ide táviratilag jelentsék. 14. Kiadatik: 37. hadoszt. par. Győr, 39. ho. par. Nyiregyháza, határvédő parság Zalaegerszeg, 23. ho. parság Kétegyháza, 40. ho. parság Budapest, kat. ker. parság Budapest, erdélyi ker. parság Debrecen, 1. ho. parság Budapest,

2. ho. parság Budapest, 3. ho. parság Budapest, 4. ho. parság Győr, 5. ho. parság Nyíregyháza.

A csapatok elosztása és felvonulása.

A csapatok elosztását és felvonulását a hadműveleti osztály eszerint következőleg tervezte: a) dunamenti front az Ipoly torkolatáig: 26. dandárcsoport; b) ipolymenti front Feledig: 60. dandárcsoport; c) Feledtől az országhatárig: 10. és 65. dandárcsoport; d) muramenti szakasz: 20. dandárcsoport; e) dunántúli szakasz: 44. dandárcsoport; f) bácskai szakasz: 38. dandárcsoport; g) marosmenti szakasz: 46. és 101. dandárcsoport; h) erdélyi front: székely különítmény és 39. dandárcsoport. A többi erők tartalékkul szolgáltak.

Magatartás szabályozása.

A legközelebbi időben való magatartásra nézve a márc. 29-én kelt 328/92. hdm. számú rendelet következőleg intézkedik: A jelenlegi demarkációs vonal ellen fegyveresen előnyomuló bármely hadsereghez tartozó csapat, ha lehetséges, vérontás nélkül lefegyverzendő. Ott, ahol a lefegyverzés kilátástalan volna, mindennemű ilyen előnyomulás ellen a legszívósabb ellentállást kell kifejteni. A parancsnok csak abban az esetben van jogosítva visszavonulásra parancsot adni, hogyha az ellenállás teljesen kilátástalannak mutatkozik. Indokolatlan visszavonulási parancsért a parancsnokot teszem felelőssé. Ezzel mindama kérdézőkódések, amelyek a csapatok magatartása miatt az ország több részéből akár a katonai parancsnokok, akár a helyi direktóriumok részéről beérkeztek, elintézését nyernek. E parancsom az egész katonaságnak és a csapatok közelében levő direktóriumoknak tudtul adandó. *Szántó* s. k.

Márc. 31-én 330/91. hdm. szám alatt a következőket rendelték el a 327/92. hdm. rendelet kiegészítéséül: A parancsnoklási viszonyok szabályozásával azt akarom elérni, hogy az illető hadosztály, illetve dandárcsoport területén

1. a demarkacionális vonalak biztosítására kirendelt csapatok a vörös hadsereg keretén belül felállításra kerülő parancsnokságok alá jussanak;

2. ezen felelős parancsnokságok a hozzájuk beosztandó politikai biztosok útján a területükön lévő direktóriumokkal a legszorosabb érintkezést felvéve, úgy a demarkációs vonalon levő hadműveleti helyzetről, mint a vonal mögötti karhatalmi helyzetről a legteljesebb tájékoztatást megszerezzék és így intézkedéseiknek megbízható alapot teremtsenek;

3. hogy az előbb említett tényezőkkel szorosan együttműködve, a vörös hadsereg toborzását és felállítását a legrövidebb időn belül befejezhessék.

A hadosztály- és dandárcsoportparancsnokságoktól a legmesszebbmenő öntevékenységet, valamint a hozzájuk beosztott politikai biztosokkal való egyetértőleges eljárást követelem.

A jelenlegi helyzet nem egyéb mint a demarkációs vonalra kitolt legszükségesebb erők (határbiztosító csapatok) fedezete alatt a vörös hadsereg toborzásának (mozgósításának) biztosítása.

Nem felelne meg tehát a hadügyi népbiztos intenciójának, ha az alakulóban levő vörös hadseregbeli csapatok közül több tolatnék ki a demarkációs vonalra, mint amennyi a feladat megoldásához szükséges.

A 327/92. rendeletben a demarkációs vonalon említett dandárcsoportok egyelőre azt a maximumot jelentik, amely a felszerelési állomásokról a szükséghez képest fokozatosan kitolható. Iparkodni kell azonban e dandárcsoportok lehető nagyrészét a felszerelési állomásokon tartalékban visszahagyni, hogy komolyabb viszonyok beállta esetén a hadügyi népbiztos az ország bármely részében jelentékeny túlerőt összpontosíthasson. Kiadatik az 1., 2., 3., 4., 5., 6. ho. parságnak, erdélyi kerületnek, székely különítménynek és 20. dandárcsoportnak, mely parancsnokságok egy kellő áttekintéssel bíró katonát küldjenek további tájékoztatás végett mielőbb a h. ü. népbizt. 5. osztályába.

Ezt az erőkkel való takarékoskodásra és lehetőleg erős tartalékok visszatartására alapított rendelkezést helyesnek kell elismernünk.

A volt tiszték beosztására nézve *Pogány* márc. 29-én kelt 7392/eln. 6. számú rendelete következőleg intézkedik: „1. Nehogy a fronton levő alakulások tapasztalt és tájékozott vezetőiket egy időre azáltal elveszítsék, hogy volt tiszteknek a vörös hadseregbe való beosztásával nevüknek hírlapokban való közzétételétől számított 1 hétig várunk, elrendelem, hogy a fronton levő alakulásoknál volt tiszték jelenlegi parancsnoki beosztásukban további intézkedésig meghagyandók, kivéve, ha ellenük forradalmi szempontból komoly kifogás esik. 2. Ott, ahol a vörös hadsereg szervezése érdekében vagy a hadihelyzetre való tekintettel szükséges, a volt tiszték – minden volt testületet beleértve – a vörös hadseregbe egyelőre imperative osztandók be parancsnoki helyekre alosztályparancsnokoktól fölfelé, valamint a parancsnokságok és hivatalok főnökéül és különös szakképzést igénylő személyzeti helyekre“.

Eljárás
volt tiszt-
ekkel
szemben.

Ez a rendelet tulajdonképpen kiegészítése a vörös hadsereg alakításáról szóló kormányzótanácsi rendelet 8. pontjának, illetőleg reparálása akar lenni az említett pont határozványai által

keletkezett lehetetlen helyzetnek, amelynek folytán a hadsereg egyideig egyáltalában képzett parancsnokok nélkül maradt volna. A népbiztosi rendelet 2. pontja világosan amellett szól, hogy a volt tisztek nem nagyon siettek a hadseregbe való önkéntes belépéssel, ahogyan azt a kormányzótanácsi rendelet fentidézett 8. pontja kontemplálta s így nem maradt más hátra, mint velük szemben erőszakot alkalmazni.

Márc. 30-án a *vörös tengerészdandár* szervezésére vonatkozó 7358/eln. 6. számú rendelet adatott ki, megjegyezvén, hogy ebbe különös előszeretettel csakúgy tódultak a soha tengert nem látott „tengerész ifjak” szerencsét próbálni.

Eszerint állott volna a dandár: 2 háromzászlóaljás tengerészgyalogezeredből, 1 táborig tarackos- és 1 nehéz táborig tarackos-ütegből álló tüzérosztályból, 1 lovasszázadból, 1 kerékpáros-századból, 1 repülőkülönítményből, 1 árkászszázadból, 1 gépkocsiosztagból, 1 dandár egészségügyi oszlopból, 2 gyalogpót-zászlóaljából, 1 különleges alakulások pótzászlóaljából és 1 őrszázlójából.

A dandár célja elsősorban a főváros karhatalmi szolgálatában való közreműködés,* másodsorban harcéri alkalmazás.

A többi seregtetekhez hasonlóan ez sem alakulhatott meg az eredeti tervezet szerint, amint azt a május hó 1-én kelt 9329. eln. 6. számú rendelet a román nyomás hatása alatt következőkép indokolja: „A most folyó harcok szükségessé teszik, hogy a működő hadsereg minél rövidebb időn belül teljesen megbízható és harcész alakulatok felett rendelkezzen. Ezért minden szervezés gyorsan hajtható végre és minden olyan alakulat, amelynek felállítása anyaghiány miatt rövid időn belül meg nem történhetik, csak később állíttassék föl és a szervezés alatt álló csapatkötelékek egyelőre csupán a legszükségesebbekkel láttassanak el és minél előbb a harcterekre elinduljanak. Különleges alakulások a viszonyokhoz képest fognak felállíttatni és később osztatnak be az egyes seregtetekhez.

„Másképp a rendelkezésre álló emberanyagot csupán oly alakulások felállítására szabad fordítani, melyek fegyveresen szállanak szembe a tanácsköztársaság támadóival. Minden különleges és egyelőre nélkülözhető alakulás felállításától jelenleg el kell tekinteni.

* Ez ellentétben állott a rendőrségnek vörös őrséggé történt átszervezésénél kimondott azzal az elvvel, hogy egyidejűleg minden karhatalmi alakulás megszűnik (lásd 10. oldal) és most egyszerre újonnan kreálnak egy ilyen alakulást.

„Ezen alapelvek szem előtt tartása mellett a tengerészdandárnak szervezésére nézve a f. évi 7358/eln. 6. számú rendeletől eltérőleg a következőket rendelem: A vörös tengerészdandár rendeltetése, hogy mint működő seregetest az ellenséggel szemben a harctéren alkalmaztassék. A vörös tengerészdandár áll: a dandárparancsnokságból, egy 2—3 zászlóaljvas tengerész gyalogezredből, egy árkászszázadból, 1 táborig tarackosütegből és 1 táborig ágyúütegből 1 osztályba alakulva, 1 távirószázadból és 1 pótzászlóaljból az őrszázaddal. A lovasszázad nem állíttatik fel. A szervezés alatt álló kerékpároszázad a vörös kerékpároszászlóaljba olvad be. A repülőkülönítmény nem állíttatik fel.“

A Kiskunfélegyházán elhelyezett szabadkai, újvidéki és zombori katonai kiegészítő és a szabadkai 6. népfelkelő parancsnokságok irodahelyiségében ápr. 1-én megjelent *Sándor Lajos* politikai megbízott és ezeknek a parancsnokságoknak további működését beszüntette. Egyszersmind felszólított mindenkit a vörös hadseregbe való belépésre és kijelentette, hogy aki nem lép be, az mehet, amerre akar.* Ebből kifolyólag a hadügyi népbiztosság ápr. 4-én az összes kat. kerületi és hadosztályparancsnokságoknak a következő 7666/eln. 6. számú rendeletet adta ki: „Utásítom a politikai megbízottakat, hogy a mögöttes országban működő katonai parancsnokságokat, intézeteket (póttestek, kiegészítő és népfelkelő parságok stb.) tovább működésükben ne gátolják; ezek átvételére a vörös hadseregbe egy legközelebb kiadandó rendeletben intézkedem“.

Április 1-én *Czobel* aláírásával a következő 7570/eln. 6. számú rendelet jelent meg: „Azonnal általánosan kihirdetendő, hogy a vörös hadsereg minden alakulásánál az illetékek egységesek és pedig oly kiméretben, ahogy a vörös katona kötelezőjében foglaltatnak azzal a javítással, hogy a karhatalmi kiküldetési pótdíj nem 2, hanem 10 korona és a $\frac{1}{2}$ évi lakbér nemcsak a nős katonáknak jár, hanem minden családfenntartónak“.

Ugyancsak *Czobel* adta ki április 1-én az alábbi rendeletet: „A volt Fényes-féle nemzetőrség a vörös hadseregbe helyeztetik át. Az áthelyezett nemzetőrök a magyar hadügyi népbiztosság 7353/eln. 6. számú 1919 március 30-án kelt végrehajtási utasítás szerint toborzandók“.

„A Budapesten állomásozó nemzetőrök a vörös tengerészdandárhoz osztandók be. A vidéken működők az illetékes dandárparancsnokságnál nyernek beosztást. Az alkalmatlanok és megbizhatatlanok polgári foglalkozásukba elbocsátandók.“

* Ez valóban igazi hamisítottan proletár eljárás.

Illetékek
egysége-
sítése.

A nemzet-
őrség és
pénz-
ügyőrség
beolvasz-
tása
a vörös
had-
seregbe.

A budapesti főkapitányság, a nemzetőrség és a pénzügy-
őrség beolvasztása a vörös őrségbe a következő elvek szerint
történt (409/hdm. 202. szám.): „I. *A volt rendőrfőkapitányság*
át szervezése: Az államrendőrségi főkapitányság a budapesti
vörösőr kerületi parancsnoksággá alakul át, mely áll 1. karha-
talmi; 2. bünyügi; 3. közigazgatási; 4. gazdasági és 5. politikai
osztályból.

„ad 1. A budapesti vörösőrség 2 dandárból áll, melyek 24
órai felváltással teljesítenek szolgálatot. Ha a viszonyok meg-
követelik, mindkét dandár egyszerre tart szolgálatot.

„Minden dandár áll 3 ezredből, mindegyik ezred 5 zászló-
aljából; ennél fogva minden kerületben (Budapest 10 kerületét
véve alapul) 3 zászlóalj van, melyek felváltva tartanak szol-
gálatot.

„A kerületi kapitányság helyét a kerületi zászlóaljparancs-
nokság váltja fel, mely alá 2 zászlóalj tartozik.

„Az ezred- és dandárparancsnokok szolgálata, amennyiben
az ezred és dandár teljes egészében ki nem vonul, ellenőrzés-
ből áll.

„Ha „Nagy-Budapest“ megvalósul, úgy a vörös örkerület
3—4 dandárlétszámra emeltetik.

„A 2 dandár mai létszáma 15.000 fő és így Budapesten a
létszám betelt. A vidéken folyamatban van a szervezés. A vörös
őrség létszáma általában úgy van megállapítva, hogy (az egész
ország területét véve alapul) minden 250 lakosra 1 vörös ör esik.

„ad 2. A bünyügi csoport áll: *a)* a budapesti csoportból;
b) a vidéki csoportból; *c)* a detektívcsoportból; *d)* a statáriális
csoportból; *e)* az intellektuális osztályból; *f)* a sérülési osztály-
ból és *g)* a lopási osztályból.

„ad 3. és 4. (Lényegtelen.)

„ad 5. A kerületi parancsnokság legfontosabb szerve a poli-
tikai osztály, ahonnan a nyomozás, letartóztatások, elfogatások
az egész ország területére központiasan irányíthatnak. Nagy-
arányban szerveztetik meg a kémszolgálat.

„A vörös ör jogai és kötelességei közé tartozik, hogy bárki
feljelentésére bárkit előállíthat a vádlóval együtt a kerületi
zászlóaljparancsnoksághoz (!). A feljelentő — ha a vád hazug
vagy alaptalan — a vádbiztosnak adatik át.

„II. *A nemzetőrség beolvasztása a vörös őrségbe.* Az állépés
minden megkötés nélkül történt. A meg nem bízható, elemek
fokozatosan kiküszöbölletnek.

„III, A pénzügyőrök is beolvadnak a vörösörségbe épúgy, mint a csendőrök és határrendőrök.“

Ez volt a Pogány—Czobel-dinasztiának utolsó fontosabb rendelkezése, mert rövid, mindössze kétheti kísérletezés után őt is elérte végzete; bukásában az a legérdekesebb, hogy épen az általa inaugurált és tűzzel-vassal terjesztett bizalmirendszernek köszönhetette; az 1. nemzetközi ezred egyik zászlóalja vonult fel ellene ápr. 4-én és nem is tágított addig, amíg a mindenható hadügyi népbiztos helyét el nem hagyta.

Pogány
bukása.

Haubrichnak a bíróság előtt tett vallomása szerint „az április 4-iki tüntetésnek, amely *Pogány* megbuktatására irányult, az volt az indítóoka, hogy két dudás nem fér meg egy csárdában; Neró és Napoleon, Szamuely a Neró és Pogány a Napoleon“. Ez a hasonlat különben mindkettőre találó. Szamuely vér-lázító kegyetlenkedéseivel szolgált rá, hogy neve a Neróéval nexusba kerüljön, Pogány pedig, amellet, hogy előszeretettel kultiválta a napoleoni pózolásokat, a franciák halhatatlan császárjáról darabot is írt, amelynek a főváros egyik színpadján, természetesen a proletáruralom alatt, elég szép sikere is volt.

A Pogányon ápr. 4-én esett csúfságot, ha némileg enyhítette is, de egészen lemosni nem tudta az a tény sem, hogy a forradalmi kormányzótanács alábbi határozatával egyhangúlag állást foglalt mellette: „1. A forradalmi kormányzótanács a legerélyesebben elítéli a proletárság egyes rétegeinek önkényes és erőszakos fellépését Pogány József népbiztos elvtárs ellen. A proletárság egyetlen rétegeinek vagy csoportjának sincsen joga önkényesen vagy erőszakosan fellépni a proletárdiktatura bármely megbizottja ellen. 2. A forradalmi kormányzótanács kijelenti, hogy azokkal, akik álhírekkel és rágalmakkal előidéztek Pogány József népbiztos elvtárs ellen ezt a fellépést és akik a munkások és katonák egy részét félrevezették, úgy kell elbánni, mint az álhírek terjesztőivel“. Persze, hogy ez is, mint sok más, csak üres fenyegetés maradt.

Kun a Pogány-féle ügyből keletkezett palotaforradalom-szerű belső kavargást több fiatal nagyratörő elvtársa ambíciójának kielégítésével akként oldotta meg — ami melleleg megjegyezve, pozíciója megerősítéséhez is nagyban hozzájárult —, hogy a népbiztosi helyettesi állások egyidejű megszüntetése mellett egy-egy népbiztosság élére egyszerre több egyenjogú és egyenrangú elvtársát biggyesztette. Ennek az lett a következménye, hogy amíg az elnökségre és 13 tárcára már eddig is 17 népbiztos jutott, most az új szabályozás folytán az elnöki tisztségre

és az előbbinél eggyel kevesebb, azaz csak 12 tárca élére összesen 34, vagyis épen még egyszerrannyi népbiztos került; így tehát épen elegen voltak ahhoz, hogy a levest alaposan elsózzák. Azt az egyet azonban el kell ismernünk, hogy amily váratlanul és gyorsan keletkezett a Pogány-ügyből kifolyó, elég súlyosnak látszó kormánykrízis, *Kun* azt tagadhatatlanul ügyes gyakorlati érzékével époly gyorsan, alig néhány óra lefolyása alatt, még ugyanaz nap, el is intézte. Ez a meglepő gyorsaság az elhatározásokban és cselekvésekben egyébként jellemző tünete volt a tanácsköztársaság összes ténykedéseinek, aminek azonban legfőbb nyitja az volt, hogy *Kunt* és társait sem morális, sem pénzügyi, sem egyéb tekintetek nem korlátozták, se nem feszélyezték, miután előttük a lelkiismereti furdalás teljesen ismeretlen fogalom volt. Ezért nyári zivatarhoz hasonlóan, amily gyorsan beborult, rendszerint époly gyorsan ki is derült *Kunék* feje fölött az ég.

Most is így történt. A fenti forrongás és kormánykrízis okozta belső sebekre és keservekre *Kunék* szerencsecsillaga ezúttal külső vonatkozású gyógyítószerrel és hűsítő tapaszról gondoskodott, amennyiben még ugyanaznap, április 4-én *Smuts* angol tábornok megjelenése képében a külpolitika horizontján bukkant fel egy nemcsak értékes, de a proletárvezérek egyéni hiúságát is nagy mértékben kielégítő és felette biztató reménysugár, melyre később visszatérünk még.

IX. A proletárdiktatura kikiáltásának hatása az antantra és Magyarország közvetlen szomszédaira.

A magyarországi proletárdiktatura kikiáltása 1918 március 21-én mind az antant, mind Magyarország közvetlen szomszédai körében a legnagyobb fokú konsternációt keltette. Legjobban a románok voltak begyulladva, amin nem is csodálkozhatunk, ha figyelembe vesszük, hogy a szomszédok közül eddig ők viselkedtek legagresszivebben Magyarországgal szemben, lábball taposván úgy a belgrádi, mint az Apáthy—Berthelot-féle egyezményt. Nem csoda tehát, hogy őket legjobban furdalta a lelkiismeret és szinte fogvacogva várták a magyarországi új érának ellenük irányuló megteendő intézkedéseit, bár ez egyelőre hivatalosan még a háborút sem üzentte meg nekik s hogy az előreláthatólag be fog következni, azt a románok csak hallomásból, a franciák és szerbek mendemondája alapján kombinálták.

A
proletár-
diktatura
kikiáltá-
sának
hatása.

Ennek a páni félelemnek — amelynek legjobb bizonyítékai a francia ujságokban „Románia veszélyben“ cím alatt elhelyezett alábbi félhivatalos tudósítások — tulajdonítandó, hogy *Presan* tábornok, aki eddig csak úgy égett az előrejuthatás vágyától és az antantot szünet nélkül vexálta, hogy a román csapatok további előnyomulására az engedélyt megadja, most egyszerre a legdefenzivebb irányba csapott át, amint az az alábbi intézkedésből is kivehető:

„A nagy főhadiszállás 3062. számú távirata az erdélyi csapatok parancsnokságához. Bukarest, 1919 március 21-én 23 órakor. 1. A francia parancsnokság értesülése szerint a magyar csapatok parancsot kaptak, hogy az egész román fronton támadjanak. A támadás március 23-án este kezdődik. 2. Miután a magyar kormány vonakodik a szövetségesektől vett intézkedéseket végrehajtani, lehetséges, hogy ez az információ a valóságnak megfelel. Ennek folytán Önnek akként kell intézkednie, hogy képes legyen meglepetéseket kikerülni és hogy minden eshetőséggel szembeszállhasson. 3. Csapatainknak minden provokációtól tartózkodniuk kell, de ha bennünket rendes ellenséges csapatok megtámadnak, Önnek azok teljes tönkretételéig kell a harcot folytatnia. 4. A művelet ama francia csapatok műveletével kapcsolatban lesz végrehajtandó, amelyek most Arad—Lugos környékén összpontosulófélben vannak. Ezek a csapatok minden valósínűség szerint a magyarok elleni harcban közbelépnek majd. Hogy a hadművelet kölcsönössége lehetségessé váljék, szükséges, hogy a bánsági francia csapatok parancsnoksága mellett összekötőtisztek legyenek. 5. A magyar kormány magatartása által teremtett helyzet folytán az 1. vadászadosztálynak az északi frontra való elszállítása az erdélyi helyzet tisztázásáig elhalasztatott. Eszerint hadműveletek esetén Ön ezzel a hadosztállyal is diszponálhat. 6. A helyzet megkövetelheti, hogy lehetőleg minél több erőt szállítsunk az északi frontra. Ehhez képest a vasúton való közlekedésnek minden pillanatban biztosítottnak kell lennie. E célból szigorúbb intézkedéseket kell tenni az összes vasúti hidak őrzésére. *Presan* tábornok, vezérkari főnök“.

Hogy az antant körében hogyan vélekedtek az új helyzet felől, az a belgrádi hadseregparancsnokságnak a szalonikij hadseregparancsnoksághoz intézett következő táviratából vehető ki: „610—3. sz. távirat. Belgrád, március 22-én, 1 óra 45 perckor. 1. A Budapestről és Aradról vett utolsó hírek szerint a) Az új budapesti kormány még nem alakult meg véglegesen. Kommunista kormányról beszélnek Kun Bélával, a kommunista párt

Presan
tábornok
március
21-iki in-
tézkedése

A
belgrádi
hadsereg-
parancs-
nokság
közlése.

fejével az élén. b) A lázadás mindjárt kezdetét vette. Az utcákon puskaropogás hallatszik. A francia misszió autót lefoglalták, drótnélküli állomását lefoglalták és az azt őrző embereket a kommunisták lefegyverezték. A lemondott kormány által megígért 30 főnyi rendőrcsapatot a tüntetők lefoglalták s így az nem tudott a misszió elhelyezési körletébe eljutni. c) Böhm miniszter mindazonáltal kijelentette, hogy a kormány pártfogásába veszi a missziót. Kérdés, hogy ennek lesz-e fogantaja. d) 22-én Magyarországon és az egész Bánságban az általános sztrájkot hirdették ki. A kommunisták remélik, hogy a mozgalom Erdélyben, sőt Romániában is terjedni fog. 2. Erre a helyzetre való tekintettel a következő rendszabályokat léptettük életbe: A Baján állomásozó 2 monitor Budapest felé útban van, hol 22-én 10 órakor megérkezve, összeköttetésbe lépnek a misszióval. Két másik monitor 22-én este indul Belgrádból; utóbbiaknak parancsuk van, hogy minden összeütközést kerüljenek és csak szükség esetén kezdjék meg tevékenységüket. A semleges zónában levő szövetséges csapatok feletti parancsnokságot Pruneau tábornok (állomása Temesvár) vette át, hogy a Zántól Szegedig terjedő demarkációs vonalon a szükség szerint működhessék; alatta két körletparancsnok működik: Aradon Gondrecourt tábornok a Zántól Nagylakig terjedő körletben, Szegeden pedig Betrix ezredes Nagylaktól kizárólag, Szegedig bezárólag. Pruneau tábornok is parancsot kapott, hogy minden összeütközést kerüljön. 3. Faret tábornok (állomása Lugos), a francia csapatok által elfoglalt Bánság parancsnoka, intézkedéseket tett a Belgrád, Temesvár, Szeged és Arad közötti összeköttetések biztosítására. A dunai hadsereg, a szerb hadsereg és a prágai misszió a helyzetről tájékoztattak⁴.

A román főparancsnokság híreit szintén nagyobbára a belgrádi hadseregparancsnokságnál beosztott *Dimitriu* ezredes révén kapta, aki március 23-án 4085. szám alatt ezeket jelentette: „1. A budapesti kommunista kormány összes szomszédainak, akiktől visszafoglalni való területe van, megüzente a háborút. 2. A magyarországi francia hadsereg vezérkari főnöke ma kijelentette előttünk, hogy a francia és szerb csapatok a mi pártunkon vannak. 3. A szerb hadsereg vezérkari főnökének az a benyomása, hogy a magyar offenzíva főleg Románia ellen irányul, mivel a front mentén eddig a szerbek és magyarok között előfordult összetűzések csak kisméretűek voltak. 4. Eddig nem tudni, hogy a cseh-szlovákok minő magatartást fognak követni, de ők a jelen pillanatban mint a magyarok ellenségei szerepel-

Dimitriu
ezredes
jelentése.

nek. 5. Itt azt hiszik, hogy a szerbek és cseh-szlovákok által Budapest felé megindítandó offenzíva szükséges leendő, hogy Romániának a bolsevistákkal szemben az ellentállás lehetővé létesse. 6. A dunai hajózás angol parancsnoksága Baján 6 monitort összpontosított Budapest felé való rendeltetéssel. 7. A nagy-károly—szatmári új vonal Huszton át a galíciai vonalig meghosszabbított. A magyaroknak a Munkács—Debrecen—Szeged vonal mögé kell visszavonulniok; a két vonal közötti övet francia csapatok szállják meg“.

Április 2-án *Dimitriu* ezredes a következő 21. számú sürgönyt küldte a bukaresti nagy főhadiszállásnak:

„A francia parancsnokság úgy van értesülve, hogy holnap, április 3-án az erdélyi román csapatok megkezdik előnyomulásukat az új demarkációs vonal elfoglalása céljából. De Lobit tábornok, a magyarországi hadsereg parancsnoka, felkér bennünket, hogy semmi mozdulatot ne kezdjünk, hogy a magyar nemzeti érzés semmi által fel ne izgattassék. A dolgok, úgymond, már folyamatban vannak, hogy a magyarokkal az ügy lehetőleg csendes módon elintéztessék már azért is, hogy az egész figyelm Oroszország felé legyen fordítva, ahol a veszély sokkal nagyobb és sokkal közvetlenebb. De Lobit tábornok kéri, miszerint sürgősen közöltessék vele, hogy adatott-e parancs az előnyomulásra és igenlő esetben, hogy Erdélyre vonatkozik-e ez a parancs s ha úgy állna a dolog, hogy ezt a rendelkezést vonjuk vissza“.

Erre április 3-án megjött a válasz, hogy sem a főhadiszállás, sem az erdélyi csapatok parancsnoksága nem rendelte el az előnyomulást.

A de Lobit tábornok által fentebb említett békés megegyezés kísérlete április 4-én történt meg, amely napon *Smuts* angol tábornok a tárgyalások felvételére Budapestre érkezett.

Ezzel a magyar tanácsköztársaság tagjait oly megtiszteltetés érte, amelyre méltán büszkéek lehettek. Ami után ugyanis Károlyiék oly hosszú ideig hiába sóvárogtak, *Kun Béla* bolsevista kormányának jutott íme a szerencse, hogy az antant vele közvetlen érintkezésbe és tárgyalásokba bocsátkozott, ami nagyban emelte a tanácskormánynak nemcsak pozícióját, hanem ellentálló képességét is. Ennek oka a következőkben rejlik: A magyarországi tanácsköztársaság kikiáltása az antantot is a lehető legkellemetlenebbül érintette és a vérsaillesi ötöstanács első felháborodásában az azonnali fegyveres beavatkozás mellett foglalt állást, de ez a határozat nem volt egységes, sőt a véle-

Smuts
tábornok
tár-
gyalásai.

mények nagyon is eltérők voltak. A legharciasabb irányt, mint rendesen, most is a franciák képviselték, akiknek e célra, mint tudjuk, tekintélyes számú harcrakész haderő is állott rendelkezésre, míg a többiek, így kivált az angolok, inkább diplomáciai úton vélték a dolgot elintézendőnek, mihez bizonyára nagy mértékben járult hozzá az antant-szocialisták gyakorolta nyomás is, akik nagy ellenállást fejtettek ki mindennemű fegyveres beavatkozás ellen.

Ennek eredményeképp érkezett *Smuts* tábornok Budapestre, ahol *Kun* külügyi-sajtójelentése szerint „a legudvariasabb formák közt” adta át április 4-én a 34. sz. *mellékletben* foglalt ajánlatát és amellet ugyancsak udvarias formában szóbeli tárgyalásokba is bocsátkozott vele.

A tanácskormánynak erre adott válaszát, valamint *Kun Bélának* az ügyre vonatkozólag közzétett kommunikéjét ugyancsak a 34. sz. *melléklet* tartalmazza.

A *Smuts*-, valamint a *Vyx*-féle ajánlatnak bár be nem vallott, de szinte magától értetődő célja a magyar bolsevizmusnak kelet felé való elszigetelése volt. Ha a két ajánlatot egymással összehasonlítjuk, a következő különbségek ötlenek szemünkbe: A *Smuts* ajánlotta nyugati határ átlag 25 km-rel fekszik tovább keletre a *Vyx*-félénél, ami mindenesetre a vörösök javára szól. A keleti, vagyis a románok részére kijelölt *Smuts*-féle határ megpláne átlag 70—80 km-rel fekszik keletebbre, mint a *Vyx*-féle. Ennek megfelelőleg a *Vyx*-féle átlag 50 km széles semleges zónánál a *Smuts*-féle átlag majdnem kétszerakkora. A *Vyx*—*Károlyi*-féle kollízió okulva, *Smuts* ajánlata már határozottan kimondja, hogy az ajánlatban említett demarkációs vonal semmi tekintetben sem prejudikál a békeszerződéssel majdan megállapítandó végleges országhatároknak. Lehet, hogy ez csak mondva, de gondolva másképen volt; legalább erre a következtetésre utal bennünket az immár ismert békeszerződéssel köztudomásúvá vált nemcsak igazságtalan, hanem valóban szégyenletes határmegállapítás. Ily szemszögből nézve és bírálva a dolgot, arra a következtetésre jutunk, hogy *Smuts* ajánlatának megtételénél az antant a jövő magyar határt illetőleg már konciliánsabbnak mutatkozott, de viszont az sincs kizárva, hogy ez az engedékenység csak pillanatnyi és látszólagos kedvezés akart lenni és talán ép azért hangsúlyozta *Smuts* olyan nagyon, hogy az ajánlott demarkációs vonal és a végleges határ között semmiféle nexus nincsen, hogy a végleges békeszerződés pontozatainak stipulálásánál semmiképen se legyen megkötve az antantnak a keze.

A Smuts-féle ajánlat 7. pontjában említett kedvezményt, ellenében a 6. pontban kilátásba helyezett valóban nagy horderejű előnyökkel, bátran üres maszlagnak vehetjük, mert úgy az antant, mint az összes többi érdekelt felek is már a priori tudhatták, hogy oly rettenetes érdekellentétek mellett barátságos megegyezés, az elvben megmásíthatlanul rettenetes megcsönkítésre ítélt Magyarország és a többi területszomszjas államok képviselői között, teljesen kizártnak tekinthető. Kunék persze kaptak az alkalmon, de nem talán kedvező határmegállapítás szempontjából, hiszen ismételten ki is jelentették, hogy az nekik Hekuba, hanem azért, hogy a konferenciának Prágába vagy Bécsbe való egybehívása által a velük rokonszenvező osztrák, illetve cseh körök révén az ő világhódító (vagy talán inkább bódító) céljaik és nagyarányú, a világproletárság eszméjét szolgáló propagandájuk számára minél tágabb teret nyerjenek.

A nobilis és angol léteire feltétlenül reálisan gondolkozó és így mások szavának is hitelt adó *Smuts* tábornokot Kunék ügyes raffineriájukkal be is hálózták, mert a tábornok Párisba visszatérve, állítólag igen kedvezően referált Budapesten szerzett tapasztalatairól, a nézete szerint kelletténél jóval feketébbre festett bolsevizmusról, de főképp annak budapesti vezetőiről. Szerencsére azonban a békekonferencia ennek dacára átlátott a szítán és ha másból nem, már a tanácskormány válaszából is bőven meggyőződhetett arról, hogy hozzá nem méltó egyénekek bocsátkozott tárgyalásokba.

Aki figyelemmel átolvassa *Smuts* ajánlatát és *Kun Béla* javaslatát, rögtön tisztában lehet vele, hogy a jelen esetben véletlenül utóbbi részéről sem valami nagyfoki rosszhiszeműség, sem túlságos nagy intranszigencia nem nyilvánult meg, ahogyan azt a románok a békekonferencia elé terjesztett jelentéseikben említik. Sőt joggal állíthatjuk, hogy *Kun Béla* bizonyos tekintetben még túl is licitálta *Smuts* tábornokot. (Lásd az ellenjavaslat 3. pontjának a területintegritásra vonatkozó passzusát.)

Részemről a közvetítési kísérlet meghiusultát a következő okokra vezettem vissza: *Kun Béla* ezúttal sem tagadhatta meg faji eredetét és természetét. Látván *Smuts* tábornok felette előzékeny és konciliáns modorát, miről elvtársai előtt és a sajtóban túláradó szívvel nyilatkozott, még többet akart belőle kipréselni és így az alkudozások hímes mezejére lépett és válaszjegyzékben olyan dolgokat kért elég követelő hangon, ami a leggyengébb kifejezéssel élve, legalább is szerénytelenségnek mondható. Ilyen a semleges zóna keleti határának kitolása a Marosig, bár

ez a belgrádi fegyverszüneti egyezmény értelmében jogos kíváncsiság volt; továbbá a tanácsköztársaság alkotmányának visszaállítása Szegeden és Aradon; leginkább pedig az a bizonyos konferencia-ügy, melyből világosan kandikált ki Kun Bélának ama törekvése, hogy mandátumot nyerve az európai államokkal való diplomáciai érintkezésre, azok területén hatványozott mértékben folytathassák bolsevista agitációikat, remélve, hogy annak révén hamarosan ott is a tanácsrendszer jut majd uralomra, mely törekvéssel a nacionalista és sovínista áramlatnak a *Kun Béla* április 6-iki kommünikéjében említett leszerelése szoros kapcsolatban állott. *Andrássy Gyula gróf* nézete szerint lehet, hogy *Kun Béla* ily módon a tanácsköztársaságok dunai konföderációját vélte megalkothatni, mely szovjetállamok Oroszországra támaszkodva, azzal együtt még nagyobb mértékben és még biztosabb sikerrel folytathatnák a *Lenin—Trockij* inaugurálta világforradalom nagy munkáját, a proletáruralomnak az egész emberiségre való kiterjesztését.

Tudta a békekonferencia, hogy *Kun Béla* ellenjavaslata nem ultimátumszerű és hogy ő még abból nagyon sokat hajlandó engedni, de arra a meggyőződésre jutván, hogy az egyszer hozzájuk nem méltókkal és érdemtelennel állottak szóba, többé Kunékra rá sem hederítettek.

A románok a Smuts-féle tárgyalások meghiusultát, ha nem is nyíltan, de titokban örömmel üdvözölték. Ha már a Vyx-féle semleges öv keleti határát sem akarták elfogadni, hogy fogadták volna el az amannál jóval hátrább fekvő új demarkációs vonalat nyugat felé való előnyomulásuk végső határvonalául? Hiszen tudjuk, hogy őket tulajdonképeni vágyuk egészen a Tiszáig vonzotta előre.

Ennek elérése érdekében a románok továbbra is eddigelé elég jól bevált eszközeikkel, hamis és hazug hírekkel és ugyanolyan vádaskodásokkal igyekeztek célhoz jutni. Ezekre később visszatérünk még.

X. Az öttagú hadügyi népbiztosság tevékenysége.

A fentiek szerint a megegyezés diplomáciai úton nem sikerülvén, a már-már elbizakodott elvtársaknak komolyan hozzá kellett látniok a hadügyek rendbehozatalához. Itt azonban hangsúlyoznunk kell, hogy a szervezést és vezetést folytonosan hozzá nem értő direktórium tagok, politikai megbizottak és kétes multú, iskolázatlan elemek akasztották meg, akik minden apró-

ságot „azonnal“ valamelyik hadügyi népbiztos elvtársnak akartak tudomására hozni s ezáltal a hadügyi népbiztosság hadműveleti osztályának képzett szakembereit sem hagyták nyugodtan dolgozni, még ha akartak volna is.

Pogány után, aki bukása után *Kun Béla* védőszárnyai alatt a külügyi népbiztosságnál húzta meg magát, a hadügyek élére egyszerre öt népbiztos is került: *Kun Béla*, *Böhm Vilmos*, *Szántó Béla*, *Fiedler Rezső* és *Haubrich József*; utóbbi eddig még teljesen ismeretlen alak volt a nagyközönség előtt.

Hogy az eddigi helyett minél előbb egy a tanácskormány céljainak és intencióinak megfelelő hadsereg létesüljön, az új öttagú népbiztosság lázas tevékenységgel fogott hozzá a szervezési munkához.

Hivatalukat az új népbiztosok az április 6-án kiadott és a 35. sz. mellékletben foglalt „Parancs“-csal foglalták el.

Ezek szerint Pogányéknak nagyjában véve inkább csak a megfélemlítésen alapuló terrorja helyett az öttagú népbiztosság fenti proklamációjában már határozottan és nyíltan a teljesen nyers, durva erőszak alkalmazását helyezte kilátásba.

Vasöklét az öttagú direktórium mindenekelőtt a volt tényleges tisztekkel, hivatalnokokkal és a volt hivatásos altisztekkel szemben éreztette az április 6-án kelt 7806/eln. 6. számú, ugyancsak a 35. sz. mellékletben közölt rendelettel.

Az ugyancsak ápr. 6-án kelt 7820/eln. 6. számú rendelettel az 1., 2. és 3. önálló nemzetközi vörös ezred megalakítása rendeltetett el.

Az 1. ezred ideiglenes parancsnokságával — így szólt a rendelet — *Friedrich Gyula* elvtársat, a 2. ezred ideiglenes parancsnokságával *Rothziegel Leó* elvtársat bízom meg.

Az 1. ezred már megalakult; elhelyezése Bebel- (volt kelenföldi honvéd-) laktanya.

A 2. számú ezred a Bécsből ideérkezett 1000 elvtársból és a még toborzandókból alakítandó meg. Elhelyezés Jaurés- (volt Nádasdy-) laktanya.

A 3. számú ezred a székely zászlóaljából, román, bolgár, szerb, olasz és albán századokból alakítandó meg. Elhelyezés az 1. számú nemzetközi ezred elindulása után a Bebel-laktanya.

Anyagi tekintetben a demarkációs vonalra való elindulásig mindhárom ezredet a 3. hadosztályparancsnokságnak rendelem alá. *Szántó* s. k., h. ü. népbiztos.

Az ezredek szervezése olyan volt mint a többi vörös gyalogezredké.

Öttagú hadügyi népbiztosság kinevezése.

Nemzetközi ezredek megalakítása.

Ápr. 9-én az 1. és 2. nemzetközi vörös ezred 2—2 zászlóalja díszfelvonulást rendezett az Országház-térre, ahol *Böhm Vilmos* hadügyi népbiztos a következő beszédet intézte hozzájuk: „Munkások, elvtársak, vörös katonák! Az osztályuralom, a nacionalizmusnak ez a bagolyvára, ma történelmi jelenetnek lehet tanuja. Európa történelmében ezt a napot piros betűvel fogják megjelölni. Az orosz szovjetköztársaság példáját követik ma Magyarország fővárosában. A magyar proletáruralomért fegyvert ragadtak nemcsak a magyar munkások, hanem az oroszok, franciák, osztrák-németek, csehek egyaránt. Egy célért megyünk harcba, egy eszme hevíti mindnyájunk lelkét. Amikor az országok burzsoáziái egymással szemben állanak, mint ellenségek, de ugyanakkor ugyanazoknak az országoknak proletárai itt állanak és azt mondják: nem ellenségünk a magyar, nem ellenségünk a német, nem ellenségünk a francia, nem ellenségünk nekünk a proletár, hiszen a proletárok mind testvérek, csak egy ellenségünk van, legyen az magyar, német, francia vagy angol: a burzsoázia! Ez ellen küzdünk minden erővel, fegyverrel és olyan elszántsággal, hogy feltétlenül győznünk kell. A mai nap a magyar proletáriátus történetében azt jelenti, hogy az internacionálizmus valósággá vált. Mindnyájan érezzük, hogy annak, ami most Magyarországon történik, talán még nagyobb jelentősége van, mint az orosz proletárforradalomnak. Ami most Magyarországon történik, az azt jelenti, hogy a proletárforradalmat belevisszük a nyugateurópai proletárság körébe, mert úgy érezzük, hogy a proletárforradalom csak úgy győzhet, ha egész Európa proletárságát magunk mellé állítjuk. Küzdeni fogunk minden imperializmus ellen, le fogjuk tiporni a burzsoázia hatalmát minden országban. Elvtársak, vörös katonák! Elmentek innen messze az ország fővárosától. Nem imperialista célokért indultok háborúba, nem területszerzés a mi célunk. Ti elmentek megvédelmezni a magyar tanácsköztársaságot, de ugyanakkor előőrsei vagytok az orosz szovjetköztársaságnak és előharcosai a nyugat jövődi proletár államainak. Menjete elszántsággal, gondolatok arra, hogy mi, akik itt maradunk, dolgozni fogunk. Egyik kezünkben a munka szerszáma, a másikban a fegyver lesz. Vigyétek el a magyar proletárságnak azt az akaratát, hogy a tanácsköztársaságot meg fogjuk védelmezni minden belső és külső ellenséggel szemben s kiáltátok velem együtt: Éljen a nemzetközi forradalmi internacionálé. Éljen a magyar és orosz szovjetköztársaság!”

Április 7-én 7575/eln. 6. szám alatt a hadosztályok tüzer-

ségének haladéktalan megalakítása rendeltetett el, az április 8-án kelt 7848/eln. 37. számú rendelet pedig a repülőcsapat átszervezését foglalta magában. Eszerint alakult: A repülőcsapatparancsnokság Budapesten, az 1. repülőszázad Kaposvárott, a 2. Albertfalván, a 3. Rákoson, a 4. Győrött, az 5. Kecskeméten, a 6. Békéscsabán, a székely repülőszázad Debrecenben, a vízi repülőszázad Csepelen. E tábori repülőalakulásokon kívül még a következő, mögöttes országbeli repülőalakulások szerveztettek: repülőanyagszertár Cinkotán, repülő- és léghajósanyagszertár Székesfehérvárott, a repülőanyagraktár Csóton (Pápa mellett). Mihelyt Szeged a francia megszállás alól megszabadul, ott újra üzembe volt helyezendő a repülőképzőosztály, továbbá a repülőgépjavitóműhely Szeged-Rókuson. Ha Szeged hamarosan fel nem szabadul, akkor az utóbb említett két intézet Szombathelyen, illetve Cinkotán állíttatik fel.

Tüzérség és repülőcsapat megalakulása.

Április 7-én, vagyis alig néhány nappal azután, hogy az antant *Kun Bélát* érdemesnek találta arra, hogy vele *Smuts* tábornok útján közvetlen tárgyalásokba bocsátkozzék, Münchenben kikiáltották a bajor tanácsköztársaságot, mely ugyan elég rövid életűnek bizonyult, de azért természetesen úgy Oroszországban mint Magyarországon a tanácskormány hívei között óriási lelkesedést váltott ki.

A tanácsköztársaság kikiáltása Münchenben.

Április 8-án a népbiztosok végigjárták a budapesti nagyobb gyárakat, ahol az alábbi határozati javaslatot fogadtatták el:

A gyári munkásság határozati javaslata.

„A gyár munkássága 1919 április 8-án megtartott gyári munkásgyűlésén egyhangú lelkesedéssel elhatározza, hogy megalkotja a budapesti tartalék-munkáshadsereg gyári osztagait. A gyűlés kötelességévé teszi minden katonaviselt, gyárban dolgozó, egészséges elvtársnak, hogy *haladéktalanul jelentkezék a munkáshadseregben való belépés céljából*. A gyűlés biztosítja a forradalmi kormányzótanácsot, hogy a gyár munkássága mindenkor kész a proletárforradalom vívmányait minden néven nevezendő támadással szemben fegyverrel kezében megvédeni“.

Az ápr. 10-én kelt 7672/eln. 6. számú rendelettel a dandárcsoportok számára a szükséges intézetek felállítását rendelték el. A rendelet főbb vonásaiban így hangzott: A hadművelési helyzetből kifolyólag szükséges a vörös hadsereg dandárcsoportjai és hadosztályai, valamint a székely különítmény és ennek csoportjai számára a legszükségesebb mozgóintézetek sürgős felállítása. Minden dandár és székely gyalogsportnál felállítandó: a) Egy dandárcsoport egészségügyi intézet; b) egy dandárcso-

Intézetek a dandárcsoportok számára.

port sütőde; c) egy dandárcsoport országos járóműoszló az eleség, lővőszer, műszaki anyag stb. szállítására.

Az ápr. 10-én kelt 7819/eln. 6. számú rendelettel egy „vörös vasutasezred“ szerveztetett vasútépítési és üzemi célokra a vörös hadsereg kötelékében. Ez az ezred 4 tábori és 1 pótzászlóaljából állott. Az I. és II. zászlóaljnak a rendes nyomtávú vasút és hídépítés, a III-iknak a vasútüzem, a IV-iknek pedig a kis vasutak és a sodronyvasutak építése és üzemben tartása volt a feladata.

Ugyane napon jelent meg az öttagú hadügyi népbiztosi direktórium aláírásával a mindenkitől vasfegyelmet követelő 619.261. számú parancs. (Lásd a 36. sz. mellékletet.)*

Nem kevésbé érdekes a vörös hadseregtől vasfegyelmet követelő, az ápr. 16-iki 25. számú Szabályrendeleti Közlönyben 8286/eln. 7. szám alatt megjelent s ugyancsak a 36. sz. mellékletben közölt parancs.

A vörös hadseregbe toborzottak** bevonulására a hadügyi népbiztosság április 10-én a következőket rendelte el:

1. Folyó évi április 11-től kezdve a Budapesten toborzottak nem vonulnak be azonnal csapatjaikhoz, hanem csoportonként, az alább meghatározott napokon: a) azok, akik a hónap 14-től bezárólag 20-ig toboroztatnak, a következő hónap 2-án; b) azok, akik a hónap 21-től a hónap végéig toboroztatnak, a következő hónap 12-én; c) azok, akik a hónap 1-től 10-ig toboroztatnak, ugyanazon hónap 22-én. Kivételt képeznek azok, akik Budapestre menekültek és itt lakásuk nincs, továbbá olyan emberek, akik a toborzóbizottság által azonnali bevonulásra utasítottak.

2. A betoborzott, tehát még be nem vonult szervezett munkások bevonulásuk napját megelőző utolsó napig megkapják a munkanélküli segínyt, bevonulásuk napján pedig visszamenőleg a kötelező aláírásának napjától bevonulásuk napjáig az étkezési váltságot.

Április 11-én megtiltották a direktóriumoknak a katonai kérdésekbe való beavatkozást. A vonatkozó 407/66. hdm. számú rendeletet a 37. sz. melléklet tartalmazza.

* Ugyanez megjelent az ápr. 12-iki 22. számú Szabályrendeleti Közlönyben mint 7891/eln. 7. sz. körrendelet. Az egyidejűleg a politikai megbizottakhoz intézett felhívást más helyen közöljük. (Lásd az 52. oldalon és a 44. sz. mellékletet.)

** Ehelyütt meg kell jegyeznünk, hogy Böhm, mihielyt Pogány bukása után kinevezték hadügyi népbiztossá, azonnal beszüntette a toborzásnak a Pogány-éra alatt dívott színpadias formáját.

Vörös
vasutas
ezred szer-
vezése.

Vas-
fegyelmet
követelő
parancs.

Bevonu-
lási ren-
delet.

Direktó-
riumok ne
avatkoz-
zanak ka-
tonai kér-
désekre.

Ugyancsak a fenti napon kelt, de csak az április 18-án megjelent 26. számú Szabályrendeleti Közlönyben jelent meg a katonatanácsok megszüntetésére vonatkozó alábbi 8135/eln. 7. számú körrendelet:

Katonatanácsok megszüntetése.

„A munkás- és katonatanácsoknak a tanácsköztársaság alkotmánya alapján az egész államban történt megválasztása folytán* a katonatanács és a katonai bizalmiférfirendszer szabályozásáról szóló 32.204/eln. karh. 1918. számú körrendeletet** ezennel hatályon kívül helyezzük.

„Ehhez képest az összes eddig fennállott katonatanácsok működését és hatáskörét beszüntetjük, illetve ezeknek azonnali feloszlását elrendeljük.

„A kapcsolatot egyrészt a tanácsköztársaság alkotmánya alapján felállított munkás- és katonatanácsok, másrészt a vörös hadsereg katonái között a *politikai megbizottak tartják fenn*.

Politikai megbizottak rendszere sitése.

„A bizalmiférfirendszer ezentúl a vörös hadsereg alakításáról szóló kormányzótanácsi rendelet 6. és 7. pontjaiban*** lefektetett irányelvek szerint tartandó fenn.“

A politikai megbizottak intézménye a hallatlan visszaélésekben és túlkapásokban megnyilatkozó eddigi bizalmiférfirendszerrel szemben határozott javulást jelentett ugyan, de azért a fegyelem és a parancsnokok tekintélye szempontjából ez is majdnem époly káros maradt.

A politikai megbizottak hatáskörét szabályozó, 1919. ápr. 18-án kelt 8465/eln. 7. számú körrendelet (lásd 1919. évi 27. számú Szabályrendeleti Közlöny) főbb pontjait a 38. sz. melléklet tartalmazza.

Az április hó 12-én kelt 10.618/912. számú körrendelettel (lásd 1919. évi 26. sz. Szab. R. K.) forradalmi katonai törvényszékek rendszeresítették. Eddig ugyanis a katonai egyének is a polgári forradalmi törvényszékek hatásköre alá tartoztak. Emellett kiemelendő, hogy tulajdonképpen márc. 21-től kezdve a

Forradalmi katonai törvényszékek rendszeresítése.

* Ez a választás úgy folyt le, hogy a szavazóhelyiségbe való belépésnél minden szavazó kezébe nyomták a hivatalból jelölt kandidánsok nyomtatott listáját s azt kellett neki a szavazatszedő-bizottságnak átadnia, amelynek szemeláltára, ha úgy tetszett, a névsoron lényegtelen változtatásokat is eszközölhetett az ember. Hogy ilyenformán csupa proletár nevű került ki az urnából, magától értetődő dolog. De még azon se csodálkozzunk, hogy az ekként megejtett, „minden befolyásolástól mentes, tiszta“ választás után az újságok hasáboakat írtak az egész országnak, tehát még a polgárságnak is proletárokkal szemben megnyilatkozott egyhangú bizalmáról!

** Lásd az I. rész 54. oldalán.

*** Lásd a 31. sz. mellékletet.

szó törvényes értelmében sem polgári igazságszolgáltatásról, sem katonai bírászkodásról szó sem volt.

A forradalmi kormányzótanácsnak a forradalmi katonai törvényszékekre vonatkozó LIII. számú rendeletét a 39. sz. *mel-
léklet* tartalmazza.

Ez a pár sorból álló, teljesen ötletszerű, a bűncselekményeket tényálladéuk szerint részletesen meg nem határozó s így a bírói önkénynek a legtágasabb teret engedő rendelet szolgált a proletárdiktatura idején a forradalmi katonai törvényszékek számára kodexül.

Ha tekintetbe vesszük, hogy e törvényszékek elnökei, bírái és vádbiztosai laikusok, legtöbbször gyári munkások és iparoslegények voltak, akik között a vezető szerepet majdnem kizárólag megméltelyezett gondolkodású és erkölcsű, éretlen fiatal emberek vitték, könnyen fogalmat alkothatunk magunknak, hogy mily tévutakon járt ott az igazságszolgáltatás.

A katonai igazságszolgáltatás addig fennállott hatóságai a tanácskormány rendelkezése szerint liquidálandók voltak s a náluk folyamatban volt bűnügyek közül — épúgy mint a polgári igazságszolgáltatás terén — ki kellett válogatni azokat, amelyek a tanácsköztársaság szempontjából folytatandók voltak; a többiekben az eljárást egyszerűen megszüntették.

A kiválogatásnak ezt a munkáját úgynevezett „liquidálóbizottságok“ végezték, melyek néhány fizikai munkásból illetve földművesből állottak. Ezek előtt az eddigi hivatásos bírák és ügyészek az egyes bűnügyek rövid tényálladékat előadni tartoztak, mire a bizottság a megszüntetés vagy a folytatás s e célból a forradalmi katonai törvényszékhez való áttétel mellett döntött.

A liquidálóbizottságok számára a forradalmi kormányzótanács április 16-án kelt LXII. számú rendeletében (lásd 1919. évi április 26-án kiadott 28. számú Szab. R. K.-ben foglalt 114.250—12/15a. számú rend.) a következő főbb irányelveket adta ki:

A forradalmi kormányzótanács kötelességének tartja, hogy „azokat a proletárokat, akiket a régi rend csupán a kapitalizmus érdekében állított a büntető bíróságok elé, a büntetéstől mentse, másrészt pedig azokat, akik a dolgozó proletárok ellen vétkeztek, szigorúan megbüntesse“. Itt tehát az igazság istennője nem járt bekötött szemmel, hanem tudva és akarva követett el igazságtalanságokat. Ezek után nem csodálkozhatunk, hogy kivált mindazok a vagyoni elleni bűncselekmények, melyek a

Az igazságszolgáltatás jellemzése.

Az igazságügyi hatóságok liquidálása.

vagyonosabb osztály ellen követettek el, egyszerűen félretették, míg a „burzsoa“ vagyona, gyakran testi épsége is, az „öntudatos“ proletár prédájává vált.

A hadügyminisztérium 12. és 13. (jogi) osztályainak működését ugyancsak politikai megbízottak irányították; így többek között *dr. Szabados Árpád* ügyvéd, kit a nagykanizsai törvényszék utóbb 12 évi fegyházra ítélt, majd *dr. Gál Endre* ügyvédjelölt, ki a proletárdiktatura előtt *dr. Landler Jenő* népbiztos irodájában dolgozott, és *dr. Delmár Dezső* ügyvédjelölt és zenetanár.

Az igazságügyi tisztikar idősebbjeinek legnagyobb részét kényszernyugdíjazás útján eltávolították, míg a fiatalabbakat átmenetileg a fentemlített liquidálásoknál alkalmazták.

Ha az öttagú hadügyi népbiztosság között dörgedelmes parancsait és drákói törvénykezési tevékenységét a Károlyi-kormány idejében kiadott hadügyminiszteri intézkedésekkel összehasonlítjuk, úgy nyomban szemünkbe ötlük az a nagy különbség, amely a két különböző időszakban a katonák fegyelmére vonatkozó parancsokban és rendeletekben mutatkozik. Pedig mindkét időszakban a szocialista-kommunista szervezet, sőt nagybanvéve ugyanazok az emberek (Pogány, Böhm stb.) diktálták ezeket a rendeleteket. De míg a Károlyi-korszak idejében minden rendelet, minden parancs a fegyelem meglazulását és tönkretételét célozta, addig a proletárdiktatura kikiáltásakor legelső dolguk Kun, Böhm, Pogányéknak az volt, hogy ezt a mesterségesen aláaknázott és tönkretett fegyelmet a legdrákóibb rendszabályok, ha kell, hálált osztó forradalmi törvényszékek és egyéb hasonló eszközök alkalmazása mellett, valamiképp újból helyreállítsák.

Az április 13-án kelt 7701/eln. 6. számú rendelettel felvidéki menekültekből és a volt 16. honvédgyalozezredből a „Felvidéki vörös ezred“ alakíttatott. Az ezred mint a 60. dandárcsoport második ezrede a váci csoportparancsnokság útján a 3. (volt 40.) hadosztályparancsnokságnak rendeltetett alá. Az ezred székhelye Balassagyarmat. Az I. (honti) zászlóalj a pozsony-, nyitra-, komárom-, bars-, esztergom- és hontmegyei; a II. (gömöri) zászlóalj a trencsén-, turóc-, árva-, lipító-, zólyom-, nógrád- és gömörmegei; a III. (szepességi) zászlóalj a szepes-, sáros-, abauj-, zemplén- és ungmegyei menekültekből alakult.

Az április 4-én kelt 7611/eln. számú rendelettel minden hadosztályparancsnokságnál és a székely különítménynél 1—1 hadosztály tüzérségi felügyelőséget rendszeresítettek.

Felvidéki vörös ezred alakítása.

Hadosztály tüzérségi felügyelőségek.

Az április 14-iki 7950/eln. 6. számú rendelettel Ruszka-Krajna területéből, azaz Máramaros, Ugocsa, Bereg és Ung vármegyék főleg ruszinlakta részeiből, továbbá az ellenséges megszálló csapatok kivonulása után Zemplén, Sáros, Szepes, Abauj és Gömör vármegyékben a ruszin népbiztosság által megjelölendő ruszinlakta községeiből a „Ruszin vörös gárdahadosztály“ alakított. Az ezen területen levő vörös hadseregbeli alakulások — így szólt a rendelet — a ruszin vörös gárdahadosztályba olvadnak be. Benti területeken másnak, mint a ruszin vörös gárdahadosztálynak toborozni tilos. A hadosztály vezényleti és szolgálati nyelve ruszin, illetve a magyar-, tót-, román- és németajkú osztályoknál az illető alakulások katonáinak anyanyelve.

Április 15-én a hadsereg további átszervezésére vonatkozó 8184/eln. 6. számú rendeletet adták ki, mely főbb vonásaiban a következőket tartalmazta:

Mindenekelőtt május 5-iki kelettel különválasztott a hadműveletek végrehajtására és karhatalmi szolgálatra hivatott vörös hadsereg a frontmögötti területi alakulásoktól. A vörös hadsereg 6 hadosztályból, a székely különítményből és az imént felállított ruszin vörös gárdahadosztályból állott. Az állományok az eddigiek, vagyis a 2669/eln. 6. számú rendelettel megállapítottak maradtak. A területi alakulásokhoz tartoztak: a) a Budapesten, Győrött, Nyíregyházán és Debrecenben újonnan átszervezendő kerületi parancsnokságok. Ezek feladatához tartozott: a toborzás és szervezés vezetése, a gazdaság-közigazgatási teendők végzése, a működő hadsereggel szemben a szállásmesteri ügykörnek ellátása, a póttetek kiképzésének vezetése és a közreműködés az egészségügyi szolgálat vezetésében. b) Az újonnan megalakult póttetek. c) A felszámoló (rég) póttetek és kiegészítőparancsnokságok. E rendelet folytán teljesen megszűntek a népfölkelőparancsnokságok és a huszár népfölkelőnyilvántartóságok.

Április 17-én 111.441/49. számmal minden dandárcsoportnál 1—1 munkásszázadot állítottak fel egyszerűbb munkálatok végzésére és a műszaki századok kiegészítésére.

Április 18-án jelent meg a lapokban a rangjelzések eltávolítására vonatkozó következő hadügyi népbiztossági rendelet:

A vörös hadsereg semmiféle rendfokozatot és rangjelzést nem ismer, csak parancsnokai és katonái vannak. A parancsnokok, valamint a különleges megbízatású egyének szolgálatban a *balkaron 10 cm széles vörös karszalagot viselnek*, melyen az alkalmaztatás fekete betűkkel van megjelölve. Az erre vonatkozó

Ruszin
vörös
gárda-
had-
osztály
alakítása.

A had-
sereg
újabb át-
szerve-
zése.

Munkás-
századok
felállítása.

Rangjel-
zések el-
távolítása.

részletes intézkedéseket a valamennyi hadosztály- és dandárcsoportparancsnokságnak kiadott 1919 ápr. 7-én kelt 7492/el. 6. sz. rendelet tartalmazza. Minden más parancsnoki vagy egyéb megkülönböztető jelvény tilos.

A jelenleg még használatban levő ruhákra vonatkozólag azok elviseléséig a következőket rendelem el:

1. Eltávolítandók a volt tiszti és altiszti jellegű feltüntetett alábbi különbségek: *a*) csillagok, sujtások és paszományok; *b*) tiszti és altiszti kardbojt (kardokon a volt legénységi markolatszija viselendő); *c*) arany- vagy ezüstsínórzat és vállsínór (a volt legénységi viselendő); *d*) köpenygalléron a gomb; *e*) különleges kiképzést jelző tiszti vagy altiszti jelvények (ezek helyett a volt legénységi viselendő).

2. A jelenlegi ruhák elviseléséig meghagyandók a szabásban, színben és anyagban levő különbségek, mint kétgombos dragoner, köpenyen 6 gomb, bársony és prémgallér, bélések, hajtókák, szegélyek és hasonlók.

Az újonnan készítendő ruhák addig is, míg azok szabására s készítésére új rendelkezés nem történik, a katonák részére előírt minta szerint készítenők.

Ezen rendelet azonnal végrehajtandó. Más, ettől eltérő rendelet kiadására senkinek sincs joga.

Április 19-én adták ki a „Budapesti vörös vasashadosztály”^{Budapesti vörös vasashadosztály szervezése.} szervezésére vonatkozó 8041/el. 6. számú rendeletet, mely szerint e hadosztály célja: a Budapesten elhelyezett csapatoknak az űrszolgálat alól való mentesítése, a közbiztonsági szolgálat ellátása, a forradalmi kormányzótanács támogatása és a proletáriátus védelme.

Az április 21-én kelt 8434/el. 6. számú rendelettel minden hadosztályparancsnokságnál (székely különítménynél) egyelőre 1—1 aknavetőüteget rendszeresítettek 8 drb 9 cm-es aknavetővel, az április 26-án kelt 8432/el. 61. számú rendelet szerint pedig minden dandárcsoportparancsnokság 1—1 dandárcsoport-távbeszélőszakaszt kapott.^{Aknavető-ütegek és távbeszélőszakaszok rendszeresítése.}

Azonban nemcsak a szervezés, hanem a toborzás terén is ^{Toborzás.} gőzerővel dolgozott az új hadügyi népbiztosság, minek folytán április 9-én a toborzottak száma már 37.788 főt tett ki, mely szám április 12-ig 48.196-ra emelkedett; ezek között 2337 fő kiképzetlen volt, bár a szervezési rendelet szerint tudvalevőleg csak katonailag kiképzett egyének voltak toborzandók.

Április 16-án a székely különítmény hírszerzőcsoportja ^{Antant vélemény} Debrecenből, egy Bécsben tartózkodó ügynöktől nyert informá-

ció alapján, igen találóan a következőkben közölte a hadügyi népbiztossággal az antant felfogását az akkori állapotokról:

A Bécsben tartózkodó antantmissziók körében meg van ról a győződve, hogy a Kun-kormány mint nem életképes magától fog szétesni. Ennek okai: Magyarország önmagát élelmisszerrel, kőszénnel stb. ellátni nem képes; a földművesosztály a jelenlegi viszonyokkal nem ért egyet, mert a termése felett maga akar rendelkezni. Az antant tudja, hogy Magyarországnak az orosz szovjetköztársasággal még nincs meg a szoros összekötetése s így az egy esetleges támadással szemben nem lesz képes ellentállni. *Az antant semmiféle akciót nem tervez*, hanem bevárja a magyar szovjetkormánynak önmagától való teljes legyöngülését s akkor könnyen kieroszakolhatja a vezetők lemondását.

E jelentésnek utolsó passzusa mindenesetre nagyon megnyugtatólag hathatott a proletárvezetők kedélyére, de annál jobban rontották kedvüket a román frontról érkező sötétebbnél-sötétebb hírek, ahol az ellenség április 16-án erőteljes támadásba átmelve, az előttük álló vörösöket fejvesztett visszavonulásra készítette. Erről alább bővebben szólunk majd.

E nyomasztó hírek hatása alatt ült össze április hó 19-én, nagyszombaton d. u. 4 órakor a Népoperában a proletárdiktatura kupakntanácsa, hogy a további teendők fölött határozzon. Az elhangzott beszédek főbb tartalmát a 40. sz. mellékletben találja az olvasó.

A népbiztosok eme gyűjtő és lázító beszédeinek hatása alatt a munkástanács egyhangúlag elfogadta *Bokányi* elnök következő határozati javaslatát:

„A budapesti forradalmi munkástanács 1919. évi április 19-én tartott gyűlésén elhatározza, hogy a kormányzótanács és a munkástanács fele, valamint az összmunkásság fele kimegy a frontra. A határozat végrehajtásával a kormányzótanács biza-
tik meg.“

Ebből kifolyólag a hadügyi népbiztosság még aznap a 41. sz. mellékletben foglalt felhívást, illetve rendelkezéseket bocsátotta ki.

Másnap, húsvétvasárnapján a népbiztosok mindegyike egy-egy vidéki városban verte félre a harangot és buzdította a népet a vörös hadseregbe való belépésre, míg itt Budapesten, ahol ezt a munkát ismét zajos toborzó művészelvtársak és elvtársnők végezték, óriási plakátok hirdették, hogy „Veszélyben a forradalom!“, „Be a vörös hadseregbe!“, „Védd meg a proletárok

Tanács-
kozás a
munkás-
tanács
ülésén.

A munkás
tanács
határo-
zata.

A hadügyi
népbiz-
tosság
rende-
kezései.

hatalmát! Állj be a vörös hadseregbe még ma!“, „Proletárok védjétek meg a tanácsköztársaságot!“, „Fegyverbe!“ stb. stb.

Ugyancsak április 20-án a hadügyi népbiztosság a következő 9000/eln. 6. számú felhívást tette közzé a lapokban:

A budapesti forradalmi munkástanács 1919 április 19-én megtartott gyűlésén (a fogalmazvány szerint „határtalan lelkesedéssel“, de e szavakat *Szántó* népbiztos törülte) egyhangúlag hozott ama határozatának végrehajtására, hogy a kormányzótanács és a munkástanács fele, valamint az öszsmunkásság fele kimegy a frontra, a kormányzótanács megbízásából a hadügyi népbiztosság a következőket rendeli el: 1. A vörös hadseregbe belépő munkásság lakóhelye munkás- és katonatanácsánál jelentkezik. Jelentkezhetnek mindazok, akik 18. életévüket betöltötték. 2. Azon gyárak munkásai, melyek legalább egy egész századot (150 fővel) felállítani képesek, az illető gyári munkástanácsnál jelentkeznek. 3. A jelentkezők egyelőre csak lajstromoztatnak s naponta néhány órára katonai kiképzetésük céljából egyesíttetnek. Mindenki saját ruhájában gyakorol s azért óránként 3 korona ruhakoptatási díjat kap. 4. A kiképzettek minden pillanatban a frontra küldhetők. (A többi pontok a különleges alakulásokhoz való jelentkezést szabályozták.)

Ugyanazon szám alatt intézkedés történt a jelentkezők lajstromozása és kiképzése iránt is.

A szociális termelés népbiztosságától ugyane napon a 42. sz. *mellékletben* foglalt felhívás jelent meg a lapokban.

Április 23-án kiadatott a vörös hadseregbe való belépés kötelezettségére vonatkozó 8335/eln. 31. sz. rendelkezés.

Eszerint a jelentkezés alól fel voltak mentve: a nyugállományban (rendelkezési állományban) levők, a várakozási illetékekkel szabadságoltak, a kórházi ápolásban, a tanulmányi szabadságon és a megszállt területen levők; a többieknek mind be kellett vonulniok.

Az április 23-án kelt 97.603/7. sz. körrendelettel (lásd 1919. évi 28. sz. Szabályrendeleti Közlönyt) vörös zászlókat rendszerezített a hadügyi népbiztosság. A vonatkozó körrendelet így hangzik:

A beállott változások következtében a régi honvéd és közös hadseregbeli zászlókat (lobogókat) ezennel használaton kívül helyezük és helyettük a magyar tanácsköztársaság vörös hadserege, illetve katonasága számára vörös zászlókat rendszerezítünk.

A régi honvéd és közös hadseregbeli zászlók (lobogók)

A vörös hadseregbe való belépés kötelezettsége.

Vörös zászlók rendszerezítése.

folyó évi április hó végéig a hadtörténelmi levéltár és múzeumba (Budapest, I., Vár, országos levéltár épülete) beszállítandók.

Minden zászlóra (lobogó) egy, a volt birtokost feltüntető, megfelelő erősségű lap erősítendő. A küldeményhez a zászlóra vonatkozó történelmi adatokat feltüntető okirat csatolandó.

Az egyes alakulások vörös zászlóval a hadügyi népbiztos-
ság „Sajtópropaganda“ szerve (Nemzeti palota, I., Alag-sor 9.,
10. sz. ajtó) által elláttattak.

Április 25-én 8888/eln. 6. sz. rendelettel a rendelkezésre álló szervezett munkásokból az 1. vörös ezrednél a IX., X. és XI. zászlóalj, a 29. vörös ezrednél az I., III., IV. és V. zászlóalj, a 32. vörös ezrednél a IV., V. és VI. zászlóalj, a 69. vörös ezrednél az I., II. és III. zászlóalj, a csepeli vörös ezrednél pedig a II., III. és IV. zászlóalj állíttatott fel. E 16 zászlóalj felállítására a május 3-ig bevonulandó kiképzett szervezett munkások voltak felhasználandók. Az esetleges feleslegekből és a később bevonulókból a május 3-án kelt 9470/eln. 6. számú rendelet szerint további zászlóaljak voltak alakítandók.

Ugyancsak április 25-én elrendeltetett a magánosok vagy cégek birtokában levő prizmás és egyéb katonai távcsövek, kerékpárok és kerékpáralkatrészek, hadfelszerelési cikkek és anyagok és drótnélküli táviróállomások és azok fölszerelési anyagának beszolgáltatása. (Hadügyi népbiztoság 9., 10., 11. és 12. sz. rend.)

Április 28-án a 9500—eln. 6. és 9475—eln. 6. számú rendeletekkel részletes határozványok adattak ki a Budapesten és környékén végrehajtandó toborzásra és lajstromozásra.

Május elejéig úgy a szervezési teendők, mint a hadműve-
létek vezetése is a hadügyi népbiztoság resszortjába tartozott. Május hó 6-án megalakult a keleti hadsereg parancsnoksága s ez időtől kezdve nemcsak a vezetés, hanem a szervezési tevé-
kenység is majdnem teljes egészében *Böhm Vilmos* hadsereg-
parancsnok és *Stromfeld Aurél* hadsereg vezérkari főnök hatás-
körébe utaltatott át.

A hadügyi népbiztoság ezután a még munkában lévő ügyeket befejezte, de egyébként csak a frontmögötti alakulások szervezésével és kiképzésével foglalkozott.

Május 10-én elrendelte a hadügyi népbiztoság a dandár-
csoportparancsnokságoknak a gyalogezeledektől való különválá-
sát. (9746/eln. 6. sz. rend.)

Május 10-én, illetve 24-én 9765—eln. 6., 1019—eln. 6. és

Munkás
zászló-
aljak fel-
állítására.

Katonai
cikkek
beszolgá-
ltatására.

Toborzás
és lajstromozás
végrehajtása.

A szervezési tevékenységet a keleti hadsereg parancsnokság veszi át.

A hadügyi népbiztoság utolsó szervezési tevékenysége.

10.779—eln. 6. szám alatt kiadta a hadügyi népbiztosság a működő hadsereghez beosztott tüzérség hadrendjét.

Május 16-án elrendeltetett, hogy a meglevő és lőszerrel ellátható 30·5 cm-es mozsarak, a 21 cm-es mozsarak, a 15 cm-es autóágyúk és esetleg a 15 cm-es autótárcsák a „Budapesti nehéz tüzérosztály“-ba egyesíttessenek és fölszereltesse. (10.271/eln. 6. sz. rend.)

Május 22-én 10.376/eln. 6. szám alatt, arra való tekintettel, hogy az ellenség Ruzska-Krajna területét megszállotta, a hadügyi népbiztosság elrendelte, hogy a ruszka-krajnai vörös gárdahadosztályból egyelőre csupán egy gyalogezred szerveztessék.

Végül a nemzetközi ezredek számára rendelkezésre álló pótlékok csekély létszámára való tekintettel május hó 26-án a hadseregszervezési bizottsággal egyetértőleg a 3. és 4. nemzetközi ezred feloszlata határozatott el. (10.636/eln. 6. sz. rend.)

Egyébként a légénységi kiegészítés módozatairól, a lóállomány fedezéséről, a repülőcsapat, a táviróalakulások fejlesztéséről, a ruházattal, fölszereléssel és egyéb hadianyagokkal való ellátás módjáról, a fizetésekkel és hadügyi költségekkel kapcsolatos ügyekről, valamint a vasútnak a vörös háború alatti szerepéről és működéséről a mű VI. kötetében levő összefoglaló cikkek nyújtanak rövid tájékoztató képet és felvilágosítást.

XI. Hadiszintéri események a románok támadásáig.

a) *Események március végéig.*

A proletárdiktatura kikiáltásának idején valamennyi fronton aránylag nyugalom uralkodott. Ez azonban nem sokáig tartott.

Az antantnak fittyet hányó fenti merész lépés ugyanis úgy az előbbi, mint az ország egyes részeit megszálló hatalmakat, de másrészt a tanácskormányt is mind politikai, mind katonai téren messzemenő intézkedések megtételére serkentette.

Eleinte úgy látszott, mintha az antanthatalmak is nagyobb-szabású beavatkozásra készülnének, de ez, sajnos, csakhamar teljesen abbamaradt.

Az egyes frontokon egyébként a következő említésreméltó események történtek. (Lásd a 20., 43. és 48. sz. melléleteket.)

A déli frontról a szegedi vonalparancsnokság azt jelentette, Déli front. hogy március 24-én egy 100 tengelyű francia katonavonat Szabadkáról Szegedre érkezett. A szállítmány parancsnoka szerint

a vonat Temesvárra volt továbbítandó. Váradai Pál szolgálattelvő hivatalnok figyelmeztette a francia parancsnokot, hogy az út-irány Békéscsabán át rövidebb. A parancsnok hozzájárult, hogy a vonat Békéscsabán át továbbíttassék. Hrabár János Békéscsabán tartózkodó szegedi mozdonyvezető értesülvén a francia vonat közeledéséről, Békéscsabán összeszedett kb. 200 katonát és a vonatot Gerendáson fogadta. A franciák minden ellenállás nélkül „proletárok vagyunk“ kiáltással fegyvereiket eldobták s megadták magukat. A szegedi francia parancsnokság ez ügyben a nyomozást megindította, Váradai Pált internálta és követeli, hogy a szállítmány békés úton visszakerüljön Szegedre, figyelmeztetvén a vonalparancsnokságot a dolog rendkívüli következményeire.

Március 29-én a muraszerdahelyi jugoszláv őrség közölte, hogy Fiumében 30.000 francia hajóztatott ki; hogy a támadás állítólag április 2-án indul meg; hogy Radkersburgból, hova csapaterősítések is érkeztek, március 28-án a polgári lakosságnak el kellett távoznia. Mindez később szándékos nagyításnak és blöffnek bizonyult.

Román front.

A románok a proletárdiktatura kikiáltása után egyelőre várakozó álláspontot foglaltak el s *Presan* tábornok a hadsereg további magatartását újabb hírektől tette függővé.

Dimitriu ezredes jelentései.

Március 25-én a belgrádi francia hadseregparancsnoksághoz beosztott *Dimitriu* ezredes 7. szám alatt többek között a következőket jelentette az erdélyi csapatok parancsnokságának: A Magyarország által Romániának megüzent háborúra vonatkozó értesítést a francia hadsereg vezérkari főnöke közölte velem, aki arról a Kun Béla magyar miniszter és Lenin között lefolyt és beszélgetés közben lehallgatott táviratból vett tudomást. Ez az információ telefon útján is megerősítést nyert a budapesti angol misszióknak egy tisztje által... A szerb vezérkar főnökének helyettese szerint: bár Magyarország összes szomszédainak, akiktől valami visszakövetelni valója van, megüzent a háborút, azért az elsősorban Románia ellen irányul. Ami pedig a bolsevizmust illeti, biztos, hogy az nem fog Szerbiába behatolni. Az aradi francia lovasdandár parancsnoka közli, hogy Magyarországon 42 éves korig minden férfúnak mozgósítását rendelték el.

Ugyancsak március 25-én a román nagy főhadiszállásnak is küldött *Dimitriu* 8. szám alatt egy kimerítő táviratot, amelyből a legfontosabbakat az alábbiakban közöljük: Megerősítik az összes 16 és 42 év közötti férfiak mozgósításának elrendelését,

mely mozgósítást a lakosság nagy elragadtatással veszi tudomásul. Aradon és Szegeden a mozgósítást a franciák megakadályozták. A francia hadseregparancsnokság energikus követelésére a 16. francia hadosztály Magyarországon kívüli területre, Szegedre irányított. A francia vezérkari főnök véleménye szerint a magyar mozgósításra való tekintettel az erdélyi hadsereg megerősítése okvetlenül szükséges, mivel bizonyos, hogy a magyarok offenzívája a románokkal szemben veendi kezdetét. A franciák a románokat és cseh-szlovákokat kéri, kövessenek el mindent, hogy a magyarok összeköttetése az ukránokkal lehetetlenné tétessék. A szövetségesek már megtették a szükséges intézkedéseket, hogy Magyarország Európa többi részétől elkülöníttessék. Itt egy nagy nemzetközi hadsereg felállításának eszméjével foglalkoznak, hogy azzal a Keleti-tengertől a Fekete-tengerig egy hatalmas barriert állítsanak fel az oroszországi és középeurópai bolsevizmus közé, mivel Budapest megszállását nem tartják eleendőnek Európa békéjének biztosítására. Itt az a meggyőződés, hogy itt nemcsak román, hanem az összes szövetségeseket érdeklő ügyről van szó, amint az Kun Béla és Lenin tárgyalásai-ból kitűnik.

Március 28-án 10. szám alatt többek között azt táviratozta *Dimítriu* a nagy román főhadiszállásnak: Vett hírek szerint Békéscsaba környékén nagy csapatösszevonások vannak folyamatban. Vyx alezredes a budapesti nemzetközi misszió összes tagjaival elhagyta Magyarországot és Szegedre érkezett. A jugoszláv lapok közlése szerint a magyarok forszírozott mozgósítást rendeltek el; az utcákon és a koresmákban található összes embereket erőszakkal lefoglák és a kaszárnyákba vitték; aki ellenkezni mert, azt a helyszínén agyonlőtték.

Az ugyancsak a magyarországi francia hadseregparancsnoksághoz Belgrádba összekötőtisztül beosztott *Beresteanu* alezredes március 27-én 3188. szám alatt a helyzetről a következőket jelentette:

Beresteanu alezredes jelentése.

Északi front: A helyzet általában változatlan.

Nyugati front: A 8. hadosztály körletében 3—400 magyar géppuskákkal megtámadta Hadad—Györtelek falut. Visszaverttek. Ellenséges tüzérség Cigányi vasútállomás és Sikárló falu felé megnyitotta a tüzet. A frontnak egész többi részén puska- és géppuskatűz. A mi csapatjaink helyzete változatlan. Az 1. vadászadosztály összpontosulófélben Apahida—Gherla (Gyírolt?) tájékán.

Antonescu
alezredes
jelentése.

Ugyane parancsnokság másik összekötőtisztje, *Antonescu* alezredes március 28-án Belgrádból a következőket jelentette:

Északi front: Bolsevista csapatok Odesszától 20 versztynyire északnyugatra támadtak, de visszaverettek. A mi helyzetünk változatlan.

Nyugati front: A 15. ezrednek Aghiseninél álló tábori őrsét puska- és géppuska tüzrelmével ismételtelen megtámadták. Ellenséges tüzérség Cigányi vasúti állomást és a zilah—cigányi vasútvonalat lőtte; ugyanebben az időben ellenséges gyalogság is támadt Cigányi felé; visszaveretett. Ellenséges tüzérség Sikárló falut is lőtte. A mi csapataink helyzete változatlan.

Március 29-én beérkezett jelentés szerint előző napon hajnalban erősebb román osztagok Ilobányánál, Szinyérváraljától keletre, támadást kíséreltek meg, ami 3 órai eredménytelen csatározást vont maga után.

Szilágycsehtől nyugatra a 32. vadászrezd szakaszában ugyane napon járőrharok voltak, a szilágysomlyói szakaszban pedig a szokásos felderítés és tüzérvékenység tovább folyt. Vett hír szerint a románok Nagyhalmágy irányában előretörni szándékoznak. Az algyői Tisza-hidat egy francia század 6 golyószóróval, 4 géppuskával és 2 tábori ágyúval szállotta meg.

Ugyancsak március 29-én az erdélyi katonai kerületi parancsnokság azt jelentette, hogy a románok csapataikat a Maros völgyéből, Zám—Déva—Piski vidékéről észak felé összevonják. „Ez az összevonás — mondja a nevezett parancsnokság — az ellenség részére kétségtelenül nagy előnyt jelentene, ha egyúttal sikerülne neki bennünket az oroszokkal való közvetlen érintkezéstől elvágni. Ezt legkönnyebben úgy érhetik el, ha a románok Máramarossziget—Zilah vonalából, a csehek pedig Ungvár vidékéről Huszt, illetve Munkács irányában előnyomulnak. A közvetlen érintkezést egymással itt vehetik fel legkönnyebben, mindkét félnek útja itt a legrövidebb, a megteremtett korridor itt — északon a Kárpátok által, délen a Tisza és Szamos által határolva — orosz és magyar támadások ellen a legkönnyebben védhető. A korridor területét nagyrészt ruszinok lakják, kiknek fajtestvéreik, az ukránok, az oroszokkal harcban állanak. Ezen korridor megteremtése egyébként a csehek és románok régi közös kívánsága.“

Egyébként a románok egyelőre nem igen terjeszkedtek tovább, hanem Erdély belső részeiben fejtették ki lázas tevékenységet offenzívájuk előkészítésére.

A küszöbön álló harcokra való tekintettel viszont a hadügyi

Hírek a
frontról.

népbiztosság is azon volt, hogy az erdélyi katonai kerületi parancsnokság, illetve a székely hadosztály csapatállományát lehetőleg szaporítsa, de azt csak 18—20 zászlóaljra volt képes felemelni.

Március 30-án megintervivolták *Bolgárt*, a magyar kormány berlini követét, aki a „Temps“ állítása szerint a következőket jelentette volna ki: „Bennünket az orosz köztársasággal szoros politikai és katonai szövetség fűz össze“.

Bolgár követ nyilatkozata.

A „Temps“ március 30-iki száma bukaresti forrásból egész rémregényeket írt Románia veszedelméről, melyet állítólag keleten a Dnjester mentén és északon Bukovinában az orosz bolsevisták szorongatnak, akik csak Lemberg tájékán 10 gyaloghadosztályt összpontosítottak, az Odessza tájékán gyülekezett jelentékeny erőkről nem is szólva. E fronton a kettős támadás április végén várható. Nyugaton Erdélyben a magyarok jelenleg 6—8 hadosztály felett rendelkeznek, mely erők egy vörös hadsereg alakításának ürügye alatt könnyen szaporíthatók. A magyarok támadása minden bizonnyal egybeesik az orosz bolsevisták fenti támadásával. Délen a Duna mentén és Dobrudsában bolgár támadás fenyeget. Bulgária ugyanis — mondja a cikkíró — néhány nap alatt rekonstruálhatja hadseregét az előbbi kettővel való kooperálás céljából.

A Temps túlzott hírei.

E hármas veszéllyel szemben Románia a tudósító szerint csak elméletileg rendelkezik 15 gyalog- és 2 lovashadosztály felett. Tényleg fegyver alatt csak 6 gyaloghadosztály, egyenként 9000 főnyi létszámmal és 2 lovashadosztály áll rendelkezésre. A többi 9-nek csak a kerete van meg. A nehéz tüzérség hiányos és nem elegendő. Esetleges csapatszállításra sem elegendő számú vagon, sem gép nem áll rendelkezésre. Egészségügyi, táviró, telefon és egyéb műszaki anyagból 40%-os hiány áll fenn. Élelmezésben szintén nagy a hiány. Mindebből, cikkíró szerint, könnyű levonni a következtetést: „Ha a szövetségesek azonnal nem intézkednek a bolgárok és magyarok lefegyverzése iránt, ha nem használják ki a Fekete-tenger feletti uralmukat arra, hogy a román hadsereget a kellő élelemmel és felszereléssel ellássák, Románia új, 1916 óta a harmadik katasztrófa előtt áll“.

Hasonlóan sugalmazott és a ferdítésekől, valótlanságoktól hemzsező cikkek jelentek meg a „Temps“ április 3-iki és 5-iki számában.

Március 31-én a román főhadiszállás a következő 15. számú március havi összefoglaló helyzetjelentést adta ki:

Március 31-iki román jelentés.

„A magyarok nem respektálják a fegyverszüneti szerződést.

Ellenséges és provokáló magatartást vettek fel, mely a demarkációs vonal megsértésében és csapataink megtámadásában nyilvánul meg bandák és rendes csapatok által, melyeknek ereje napról-napra növekszik. Leglényegesebb esetek: a) a február 22-éről 23-ára hajló éjjel rendes magyar csapatok bandák kíséretében 3 oszlopban lépték át a demarkációs vonalat és elfoglalták Göröcsön, Cigányi és Zilah helységeket. A helyi tartalékok közbelépésével e helységeket visszafoglaltuk és az ellenséget visszavetettük a demarkációs vonal mögé.

„b) Február 25-én a györteleki és hosszúmezői (a Tisza völgyében) út mentén felállított tábori őrsaink ellen irányult két ellenséges támadást visszautasítottuk.

„c) Február 26-án és 27-én a mármarosziget-—bologai (sebesvári) arcvonalon számos banda lépte át a demarkációs vonalat; visszautasítottuk. A demarkációs vonaltól nyugatra a magyar bandák és rendes csapatok rablásai és pusztításai az egész román környékre kiterjedtek. A lakosság a hegyekbe menekül, ahol sokat szenved a hidegtől és az éhségtől.

„Ez atrocitások és a fegyverszüneti szerződés flagrans megsértése folytán a versaillesi legfelsőbb haditanács február 25-iki határozatával a demarkációs vonalat nyugat felé a következő vonalig tolta ki. (Következik a már ismert új demarkációs vonal részletes ismertetése, Károlyi lemondásának és a szocialista-kommunista kormány megalakításának felemlítése.)

„Az utóbbi napokban — így végződik a jelentés — a magyar támadások állásaink ellen újból kezdetüket vették“.

Az ellenséges felek között március hó végén kialakult katonai helyzetet a 43. sz. melléklet tünteti fel.

E vázlat Magyarországnak már ama képét mutatja, amely az antant által elrendelt megszállással kialakult.

Ami a kölcsönös erőviszonyokat illeti, a vázlaton feltüntetett számok összegezése által a következő kép tárul elénk:

A cseh-tót arcvonalon $2\frac{1}{2}$, aránylag erősnek mondható cseh hadosztály állott 3 igen gyenge vörös hadosztállyal szemben; előbbiek 38 zászlóalj és 36 üteget, utóbbiak $16\frac{1}{2}$ zászlóalj és 12 üteget számláltak. A csehek létszáma 24.000-re, a magyaroké 10—11.000 emberre tehető.

A román arcvonalon körülbelül 78 román zászlóalj áll 24 magyar zászlóaljjal szemben: előbbiek állományát 55.000-re, utóbbiakét 13.000 emberre tehetjük.

A délszláv arcvonalon, a Krajna- és Sumadia-hadosztályokat nem számítva, 38.000 jugoszláv és 32.000 francia állott 9000

magyarral szemben. Ha ehhez még az állítólag Fiume felé szállítás alatt levő 30.000 franciát is hozzávesszük — bár a franciákra vonatkozó létszámok, mint később kiderült, nagyon is túlzottak voltak —, úgy a francia-jugoszláv erők létszáma összesen 100.000 embert és mintegy 85 úteget tett volna ki.

Röviden azt mondhatjuk, hogy a cseh-tót arcvonalon a magyarok több mint kettős, a román arcvonalon több mint négyszeres, a délszláv arcvonalon pedig — azonban kétségkívül a szinte kézenfekvő szándékos nagyítás szerint — már is több mint hétszeres — a fiumei csoportot is számításba véve — tizenegyszeres túlerővel állottak szemben. Emellett nem szabad elfelednünk, hogy a magyar csapatok szelleme és hangulata ezidőtájt annyira minden kritikán aluli volt, hogy a felvonult ellenséges erőknek csupán egyidejű megmozdulása is valóban eleget jelentett volna ahhoz, hogy a mindig összéb szoruló vörösöket hamarosan teljesen összeroppantsa. Háttha még a három nagy ellenséges csoport egyszerre és egyöntetűen erőteljes támadásba ment volna át! Határozottan állíthatjuk, hogy akkor a március 21-én kikiáltott budapesti tanácsköztársaság élete rövid néhány napon belül véget ért volna. Ez bizonyára még kevesebb vérontásba is került volna, mint a hosszú kiéheztetés és „önmagában való összeomlás“ kivárásának módszere, melyet az antant a proletárdiktatúrával szemben alkalmazott.

Ezek szerint a románok nagy félelme a magyarok támadásától semmiképen sem volt indokolt, hiszen az újonnan megszületett proletáruralom legnagyobb ellenségét nem annyira az őt körülvevő szomszédokban, mint inkább az országban levő régi uralom híveiben látta. Ezért mondja a forradalmi kormányzótanács „Mindenkire!“ címzett első proklamációjában, hogy: „halállal sujt le az ellenforradalom banditáira“ . . . , hogy: „hatalmas proletárhadsereget szervez, amellyel a munkásság és parasztság diktatúráját érvényre juttatja a magyar kapitalistákkal és nagybirtokokkal szemben csakúgy, mint a román bojárokkal és a cseh burzsoákkal szemben“. Ezzel a célzattal alakította meg március 25-én kiadott XXIII. K. T. E. számú rendeletével ezt a hadsereget, mint „a proletárság osztályhadseregét elsősorban a szervezett munkásságból toborzott és a jelenleg fegyverben álló proletárkatonákból“, hogy azzal „a forradalmi proletárság érdekeit minden külső és belső ellenség ellen megvédelmezze“.

A „Mindenkire!“ címzett proklamációban és a vörös hadsereg szervezésére vonatkozó rendeletben foglalt szempontok teljesen kizárták, hogy a vörös hadsereg az általános mozgósítás

A román
vadász
alap-
talansága.

elvei alapján szerveztessék, ahogyan azt *Dimitriu* ezredes 7. és 8. számú jelentésében említi. S miután ennek az első vörös hadseregnek a szelleme és fegyelme, mint már fentebb is említettük, minden kritikán aluli volt, kár volt attól a románoknak annyira megijedni. Sokkal inkább megfelelt a valóságnak az antantnak fentközölt ama felfogása, hogy a dolog súlypontja nem Magyarországon, hanem a bolsevizmus főfészkében, Oroszországban keresendő.

Nem fedte a valóságot az általános magyar mozgósítás elrendeléséről szóló ismételt híradás sem. E tekintetben mindjárt itt leszögezhetjük, hogy a tanácskormány az április 16-án kezdődő román offenzíva első sikerei után is csak a budapesti munkás proletáriátus részbeni imperatív behívását határozta el és még május elején is a forradalmi kormányzótanács csak a proletáriátus, tehát a gyári munkásosztály mozgósítását rendelte el, míg általános mozgósításra a diktatura bukásáig egyáltalán nem került sor.

Hogy a vörös hadsereg megalakítása mily nehézségekkel járt, az már abból is kitűnik, hogy a március 22-ike és április 15-ike közötti időben a román arcvonalra az eredetileg tervbevett 12^{1/2} zászlóalj helyett csak 5 zászlóaljnak, 1 lovas- és 1 műszaki századnak kiküldésére történhetett gondoskodás.

Ily körülmények között a vörös hadsereg vezetőségének, ha eredetileg gondolt is a románok ellen offenzívára, arról csakhamar le kellett mondania. Világosan kitűnik ez a hadügyi népbiztosság március 24-én kelt 7010/eln. 5/4. r. számú, a március 29-én kelt 328/92. hdm. számú, valamint a március 31-én kiadott 330/91. számú rendeletekből. Ezek egyikének sem lehet még a legjobb akarat mellett sem támadó, agresszív szándékot imputálni.

Hogy ily támadásra a vörösök egyáltalán nem is gondolhattak, az legjobban a március 31-iki helyzetet feltüntető 43. számú mellékletből és a kölcsönös erőviszonyoknak a 44—45. oldalon foglalt összehasonlításából tűnik ki.

A legnagyobb mértékben túlzottak és hamisak tehát a „Temps“ március 30-iki cikkében megállapított kölcsönös erőviszonyok, miután a magyarok az erdélyi fronton nem 6—8, hanem mindössze 2 hadosztály felett rendelkeztek, amelyek közül a 6. hadosztály még csak alakulófélben és felette gyenge állományú volt.

Ugyancsak a 43. számú mellékletből tűnik ki az is, hogy a román arcvonal mentén sem Békéscsabán, sem másutt nagyobb

vörös csapatösszpontosítások nem voltak; hiszen az egész 6. (volt 23.) hadosztály állománya, melynek törzse akkor Békéscsabán állomásozott, nem tett ki többet 3500 embernél. Ennek folytán *Dimitriu* március 28-iki jelentésének erre vonatkozó része is merőben téves és tendenciózus.

A vörös csapatok támadó mozdulatairól, illetve támadásairól szóló minden hír koholmány. A vörösök az egész vonal mentén védőleg viselkedtek, ami természetesen nem zárta ki járőröknek és kisebb osztagoknak szemrevételezés céljából az arcvonál elé való küldését, amit aztán a románok, légyből elefántot csinálva, mindig alaposan felfújtak. Ilyen semmitmondó akciók voltak a *Beresteanu* és *Antonescu* alezredek jelentéseiben foglalt csetepaték.

Igy többek között Hadad—Győrteleknél március 27-én román osztagok támadták meg az ott jogosan állásban levő székelly osztagokat, mire ezek a támadást visszaverték és a menekülő oláhokat egy darabig, de még nem is a demarkációs vonalig, üldözték. A románok részéről gyakran fordult elő ehhez hasonló provokáció, mely ha rosszul sült el, azonnal azt jelentették az antantnak, hogy a magyarok megint támadtak.

Ami pedig a román főhadiszállás március 31-iki jelentésének első bekezdésében a magyar csapatok ellenséges és provokáló magatartásáról és a demarkációs vonal megsértéséről mond, az már aztán valóban a legvastagabb hazugságok egyike, mert hiszen, amint a 10. számú mellékletből is kitűnik, a magyar csapatok február 10-étől kezdve már átlag 50 km-nyire voltak az Apáthy—Berthelot-féle semleges öv nyugati határvonalától, vagyis a számukra újonnan kijelölt demarkációs vonaltól és ép ellenkezőleg a románok voltak azok, akik ezt a vonalat nemcsak hogy nem respektálták, hanem első vonalbeli összes seregteiknek legnagyobb részével már messze túlhaladtak azon.

Jellemző tünet továbbá, hogy fenti valótlan állításaik bizonyítására a románok március hayi összefoglaló helyzetjelentésükben újabb keletű események híján a február 22. és 27-ike között lezajlott és már régen letárgyalt eseményeket frissítik fel, amelyhez ugyancsak felmelegített garnirung gyanánt a lakosság zaklatásáról és kínzásáról szóló rémregényt is újból feltárlalják. Ez a sok túlzás, ferdítés és hazudozás kétségkívül rekordot jelent, mert nem hinném, hogy eddig bármely hadsereg vezérkara e tekintetben a románokon túltett volna.

Ha már hivatalos jelentéseikben ez volt a szokás, akkor nem nagyon csodálkozhatunk, hogy ugyancsak a román vezér-

kar által inspirált sajtócikkek is ugyanazon a nyomon haladtak. Az újabban közölt cikkek ismét élénk tanuságot tesznek arról, hogy mily hamis adatokkal és mily szemérmetlenül üzték a románok a propagandát főleg a francia sajtóban a maguk javára, tudván, hogy ez úton legbiztosabban befolyásolhatják nemcsak a közvéleményt, hanem a döntésre hivatott békekonferencia tagjait is.

A szovjetkormány berlini követének megszólaltatása szintén ezt a célt szolgálja. Hogy a nagyhangú követ inkább többet, mint kevesebbet mondott, az a szovjethősöknél általános szokás volt s így *Bolgár* szavain nem csodálkozhatunk.

Hogy a két szovjetkormány de facto kötött-e írásbelileg is szövetséget, arra nézve nincs adatom, de én azt nem igen hiszem, hacsak *Kun Béla* magával nem hozta az erre vonatkozó írásbeli megállapodást, amikor Oroszországból útnak indult. Abban a március 21-én elfogadott „Határozat“-ban, amely a szociáldemokraták és kommunisták egyesítését mondotta ki, erre nézve a következők foglaltatnak: „A proletárság uralmának biztosítására és az antant imperializmusa ellen a legteljesebb és legbensőbb fegyveres és szellemi szövetség kötendő az orosz szovjetkormánnyal“. A már fentebb említett, ugyancsak március 21-én kiadott forradalmi kormányzótanácsi proklamáció pedig azt mondja: „A forradalmi kormányzótanács kijelenti teljes eszmei és lelki közösségét az orosz szovjetkormánnyal, *fegyveres szövetséget ajánl Oroszország proletárjainak*“. De ez mind csak óhajnak minősíthető. Hogy a valóságban mennyiben vált ez perfektté, az megint más lapra tartozik. A lejátszódott események után ítélve a két kormány között politikai szövetség igen, de katonai egyáltalán nem állott fenn. A magyar hadműveletekre Moszkva egyáltalában nem gyakorolt ingerenciát, sőt még *Lenin* exponense, *Kun Béla* sem valami nagyobb mértékben. A hadműveletek lelke és úgyszólván teljesen önálló irányítója eleinte a hadügyi népbiztosság (*Tombor*), később a hadseregparancsnokság (*Stromfeld*) volt. Az összes akták között nincs nyoma annak, hogy Moszkvából bárminő katonai természetű utasítások jöttek volna.

b) Események április első felében.

Déli front.

Hogy a *déli hadiszíntéren* a fentközölt túlzott hírek és létszámok dacára komolyabb akció nem készül, az a budapesti katonai kerületi parancsnokságtól április 1-én beérkezett következő jelentésből majdnem biztosra volt vehető: „Kaposvárról

Mozsgóra (Szigetvár mellett) a szerbek ellen kirendelt tengerész-különítményt a szerbek szétugrasztották. Veszteség nem volt. A különítmény ma az 1021. számú vonattal visszamegy Budapestre. A szerbek Bükösdnél a 118. számú őrház előtt pár sint felszedtek és elvagták az állami vezetékeket. A demarkációs vonalon gyülekeznek. Mánfa község felett, az Árpád-tetőn beásták magukat. Erősítésül a 21. francia üteg érkezett és állítólag Siklós, Vilány és Bázdán vannak elhelyezve. A szerbeknek kizárólag csak védekező szándékuk van. A tulajdonképeni szerbek közt semmi harci kedv nincsen, de annál inkább van a magyarországi szerbek és átpártoltak között. A szerbek egyes állások előtt drótakadályokat építenek.

Április 11-én a 44. dandárcsoportparancsnokság azt jelentette, hogy Vinkovcén állítólag kitört a bolsevista forradalom. Erre a kaposvári direktórium április 12-én a körletébe tartozó községekbe a demarkációs vonalig a következő táviratot küldte:

„Szerbek! Testvérek! Felszabadultunk a rabigától, ütött a szabadság órája. Belgrádban kikiáltották a proletárdiktaturát. A királyt és a nagyurakat elzavarták; nem állunk egymással fegyverben... Meghívunk benneteket Kaposvárra, hogy örömmel üljünk; a tiszteletetekre angol, francia és amerikai delegátusok Budapestről Kaposvárra jönnek. Siessetek, hogy ma délután 3 órára itt legyetek. Éljen a testvériség! Éljen a nemzetközi proletáralom!”

Valamelyes hatása e felszólításnak mégis volt, mert egy csomó Újszegedre menő szerb katona fegyverét eldobva, a Szovjet-Magyarországot éltette.

Ennek hírére Budapesten annyira felfujták, hogy hamarosan az a hír terjedt el, hogy már egész Szerbia lángban áll és teljes egészében csatlakozott a világforradalomhoz. Ehhez képest a hadügyi népbiztosság április 12-iki helyzetjelentésében a következők foglaltatnak:

„Szerbiában kitört a proletárforradalom, Belgrádban 164.000 (!) fegyelmezett proletár várta a forradalom kitörését. Az Újszegeden levő szerbek átjöttek Szegedre, elvetették fegyvereiket, barátkoztak a vörösökkel és éltették Magyarországot. A szerbek egy része Újszegedről Nagybecskerek felé vonult vissza. A franciák 11-én délután 4 órakor Szegedről kivonultak és elzárták az újszegedi hidat. Temesvár felől állítólag 20.000 szerb katona Szeged és Arad környékére indult. További csapatszállítás várható.”

Erre a 2. és 6. hadosztályparancsnokságok utasítottak,

állapítsák meg rögtön a helyzetet Szegeden és vegyék a várost és lehetőleg Újszegedet is kölcsönös egyetértésben birtokukba, amennyiben ez vérontás nélkül megtörténhetik.

Persze hamarosan kiderült, hogy az egész hü-hónak, de kivált a bolsevista sajtó újjongásának alig volt komolyabb alapja. Ezért az április 13-iki helyzetjelentés már azt írja: „Úgy látszik, hogy Szerbiában történt valami. De míg a szerb hadseregnél a züllés jelei mutatkoznak, addig a franciáknál látszólag teljes rend uralkodik. Azon szerb kötelékek feladatát, melyek helyüket elhagyták, francia csapatok vették át. Szegeden a franciák urai a helyzetnek“.

Oszt rák részről vett értesítés szerint a jugoszlávok Mura-szerdahelynél április 11-én szerb királyi csapatok által váltattak fel. Zágráb környékén állítólag 80.000 fő antant-csapat számára készítettek szállást. Ez természetesen szintén csak blöff volt, mert ha az antant nem egy helyen, hanem összességben annyi embert tudott volna a magyar bolsevisták ellen sorompóba állítani, akkor Kunék garázdálkodása hamarosan véget ért volna.

Április 13-án beérkezett hírek szerint Báltaszékre 900 szerb katona géppuskákkal és ágyúval, Pécs környékére pedig 3000 szerb gyalogos érkezett, de viszont ezzel szemben a muraközi jugoszláv parancsnok vezérkari főnöke kijelentette, hogy semmiféle támadási szándékuk nincsen.

Ellenben április 14-én már arról érkezett jelentés, hogy a szerbek Baja és Szabadka között csapatokat vonnak össze oly célból, hogy 14-én és 15-én Budapest felé induljanak. A szerbek bíznak abban, hogy Budapestet hamarosan elérik. Szabadkán kb. 8000 van, de úgy hírlik, hogy a szerb csapatok már szintén át vannak hatva a kommunizmus eszméitől és hangoztatják, hogy ha ellentállásra találnak, leteszik a fegyvert és csatlakoznak hozzánk.

„Temesvárról — így szólt tovább a jelentés — 11-én és 12-én 16 szerb vonat ment Szabadkára; innen a szerb katonákat Újvidék felé viszik.

„A kiskunhalasi védőszakasz előtt a szerbek az előrsi szolgálatot rendszeresen végzik; járőreinket tűz alá veszik és propaganda célból előreküldött járőreinket valószínűleg elfogták. A szerb csapatok leginkább bennszülött szerbekből állanak; kevés a tiszt. Nagyon nyugtalanok; sokkal nyugtalanabbak mint mi. Baján 900—1000 szerb van.

„Beérkezett jelentések szerint a muraszombati és alsólend-

vai szakasz előtt a szerbeket horvátok, szlovének és bosnyákok váltották fel.“

Ezekre a hírekre a 2. hadosztályparancsnokság április 14-én székhelyét Budapestről Kecskemétre helyezte át. (415/62. hdm. szám.)

Április 15-iki jelentés szerint: „Újszeged elhagyása a szerbek által a már ismertetett körülmények között félreértésen alapult. Ebből kifolyólag a szerb-horvát kormány rendszabályokat léptetett életbe a Magyarországból jövő kommunista propaganda elhárítása céljából. A Mozsgoról (Szigetvártól északkeletre) felderítésre kiküldött 4 főből álló járőrünket az ellenség elfogta, Szigetvárra vitte s ott állítólag testüket vörösre festvén, kettőt közülök felakasztottak“. (1. ho. pars. 17/IV—14. sz.)

A kalocsai védőszakasz jelentése szerint Bajánál a szerb megszálló csapatok tetemes megerősítést kaptak, úgy hogy ott jelenleg állítólag 3 gyalogzászlóalj, 6 géppuskásszázad, 2 lövegosztag és 3 nehézüteget lenne. A nehézütegek francia tisztek parancsnoksága alatt állanak. Ugyanezen jelentés megerősíti a szerbek ama tervéről szóló hírt, hogy hamarosan Budapest felé előnyomulnak. Ez persze félrevezetés céljából a szerbek részéről szándékosan terjesztett hír volt.

A délvidéki direktórium jelentése szerint a franciák a fehér katonaságot színes gyarmati csapatokkal cserélik ki és a fehéreket fegyvertelenül Fiume felé irányítják.* A francia tüzérség nagyrésze mintegy két héttel ezelőtt a Bánáton keresztül Romániába szállíttatott.

Április 16-án a hadügyi népbiztosság a 44. dandársoport politikai megbízottjától a következő jelentést vette: „A vörös katonák fegyelme semmiképen sem kielégítő. A városban csak nagy nehézséggel lehet őket szolgálatra és foglalkozásra bírni, a demarkációnális vonalon pedig ismételten oktalanul összetűztek a szerbekkel és több helyen a lakossággal is csetepaték voltak. A dombovári védőszakasznál szolgálatot teljesít az 1. vörös vadászszázalaj, mely ellen állandóan panaszkodik a baranyai direktórium csakúgy, mint az érdekelt községek lakossága. A katonák a parasztokat földjük elvételével rémítik; önkényesen rekvirálnak; parancsokat adnak ki postának, vásútnak; fogatokat szednek össze és ezekkel állandóan ide-oda költözködnek, elvonva azokat ok nélkül a mezőgazdasági munkától. Ezen működésükkel annyira elkeserítették a sásdi járás lakosságát,

* Nyilvánvalóan Franciaországba leendő szállítás céljából.

Természetes, hogy ezek a vádak is egytől-egyig túlzottak és mesés képtelenséggel határosak.

Április 10-én a román hadműveleti iroda 230. szám alatt a következő helyzetjelentést adta ki:

Április
10-iki ro-
mán hely-
zetjelen-
tés.

„1. *Északi front.* A szovjetjelentés hírül adja, hogy az ukrán bolsevista csapatok április 6-án elfoglalták Odesszát. A mi csapataink helyzete változatlan.

„2. *Nyugati front.* Az ellenséges 6. és 7. tüzérsztály a Dealul Petrist lőtte. Az egész fronton puskatüz és járőrök támadása, amelyek visszaverettek.

„A 2. vadászhadosztály körletében a Brádtól északnyugatra fekvő körletben az ellenség 3 oszloppal támadt a Dealul mare 352. magassági pont, Halmágycsúcs és Prevaleni irányában. A mi csapataink helyzete változatlan“.

A 266. számú április 11-iki helyzetjelentés szerint az ellenséges csapatok folytatták a Dnjester jobbpartjára való átkelést. A román csapatok helyzete nem változott.

A nyugati fronton mindenütt puskatüz és járőrök támadása, melyek azonban visszaverettek. Egy ellenséges páncélvonat Csucsá vasútállomáshoz közeledett. Az ellenséges tüzérség a 2. vadászhadosztály állásait két helyen lőtte.

A román csapatok helyzete változatlan. Az 1. vadászhadosztály Déva—Piski—Orastie körletében összpontosult. Az erdélyi 15. és 16. hadosztály az erdélyi csapatok parancsnokságának parancsnoksága alá lépett.

Április 13-án a vörös hadvezetőség arról értesült, hogy az arcvonalban levő katonaságot román királyi csapatok váltják fel és azok francia erősítéseket is várnak.

„A 6. hadosztálynál — így szól tovább a jelentés — a halmágycsúcsi csoport katonáinak hangulata és fegyelme az igen hiányos felszerelés miatt sokat szenved és dacára felváltásuknak, a ruházat hiánya az alig megszilárdult fegyelmet aláássa.“

„A franciák — fejezi be jelentését az erdélyi katonai kerületi parancsnokság — Arad városát folyó hó 13-án este 8 órától kezdve hadműveleti területnek tekintik és rendelkeztek, hogy a pénzüintézetekben levő pénzkészleteket szállíttassák át. Megbízható hír szerint a francia katonák magasabb illetményeket kértek, kérésüket azonban a kormány elutasította. Erre az aradi vagyonos emberek — például báró Neumann — kötelezték magukat az egész francia helyőrség összes költségeit egy évre rendelkezésükre bocsátani.“

Április 14-én a soborsini vasúti személyzet bemondása sze-

rint Piskin körülbelül 18 vonat román katona rakodott ki s onnan gyalog Nagyhalmágyra folytatják útjukat.

Az április
14-iki ro-
mán hely-
zetjelen-
tés.

Az április 14-én kiadott április 13-áról szóló román helyzetjelentés következőleg hangzott:

„1. *Északi front.* Grigoriev hetman, az Odesszát elfoglalt bolsevista csapatok parancsnoka, rádió útján hírül adja, hogy Besszarábia felszabadítása céljából elő fog nyomulni. Csapataink helyzete változatlan.

„2. *Nyugati front.* Az egész fronton tüzérség által támogatott gyalogsági tűz és járőrök támadása. A 2. vadászhadosztály körletében az ellenséges tüzérség hevesen lőtte állásainkat Bogdanestinél, Banestinél és Halmágnál. A mi csapataink helyzete változatlan“.

Április 13-án a „Temps“ „Románia veszélyben“ cím alatt a már ismert román forrásból újból hosszabb cikket közöl, amelynek vége oda konkludál, hogy a magyarokat és bolgárokat teljesen le kellene fegyverezni.

Április 15-én *Dimitriu* ezredes Belgrádból 42. szám alatt ezt jelenti a román főhadiszállásnak:

„A déli magyar vörös hadsereg vezérkara Orosházán, nem pedig Békéscsabán van, ahogyan az előbb jelentetett. Hódmezővásárhelyen a 4 ütegből álló 7. tüzérezred állomásozik tizennégy 75 és 120 mm kaliberű ágyúval. Kecskeméten 5000 gyalogos és a városból rekvirált lovakkal lovasított 300 huszár van. A Békéscsabán volt 33. gyalogezred Kiskunfélegyházára érkezett, ahol állományát önkéntesekkel 4000 főre egészítette ki. Kiskunhalason új ezred alakult, amelynek állománya jelenleg 500 fő. Védelmi rendszabályok: Ternya—Kutes (alkalmasint Ternova és Kurtakér) (?), Ószentanna és Világos irányában egy összefüggő leplezett vonal; egy második, előbbivel párhuzamosan haladó, másfélméter mély árkokból álló és géppuskák számára szóló fedezékekkel ellátott vonal Alsósimánd magasságában húzódik. Makó tájékán is dolgoznak környékbeli munkások árkokon. Magyar katonai bizottság szemrevételezte Kékszentmarkalek (?) és Polmanek (?) vidékét valószínűleg új erődítési vonalak létesítése céljából. Uskaszet (?) és Kisestat (?) környékén a Dunát aláaknázzák és itt tüzérséget is állítanak fel a partokon. Különféle kémekek magyar és román csapatok között előfordult komoly összetűzésekről tettek jelentést“.

A román főhadiszállás hadműveleti irodája április 16-án reggel 357. szám alatt a következő helyzetjelentést adta ki az április 15-ig terjedő eseményekről:

Április
16-iki ro-
mán hely-
zetjelen-
tés.

„1. Bukovinában a helyzet változatlan.

„2. Besszarábiában a 10. *hadosztálynál* az akermani körletben a bolsevisták 3 hajónkat zsákmányul ejtették. Az egy kapitányból és 30 főnyi legénységből álló hajóraj a vízbe vetette magát s azok közül csak a kapitányt és egy 36. ezredbeli katonát lehetett megmenteni. A 9. *hadosztály* körletében a kamiencai polgármester vezette küldöttség a falu ellen irányított tüzérségi tűznek beszüntetését kérte. Egyébként a csapatok helyzete a 9. és 10. *gyalog- és az 1. lovashadosztály* körletében nagyjában változatlan.

„3. Oláhországban, Moldvában és Dobruzsában a helyzet változatlan.

„4. Erdélyben. 1. Hirek. a) A 7. *hadosztály* körletében április 10-én 8 óra 30 perckor egy alhadnagy vezette 8 főből álló ellenséges járőr megközelítette görcsöni tábori őrsünket. Ellene irányított tűzünk folytán a tiszt elesett, egy altiszt és 3 katona pedig megsebesült. Április 14-én 22 óra 30 perckor egy 8 főnyi ellenséges járőr a Cigányi mellett felállított tábori őrsünket támadta meg. Visszaveretett. A 14. gyalogdandár frontján nyugalom; az arcvonal többi részén éjjel-nappal ritka gyalogsági tűz. b) A 6. *hadosztály* körletében április 13-án az ellenséges tüzérség ismételten lőtte Jegeristyét. Ugyanazonnap 22 órakor egy 100 főnyi gyalogszázad 2 géppuskával behatolt Jegeristye községbe, azonban nemzetőrségünk és tábori őrsünk tüze elől visszavonult. 23 órakor egy ellenséges szakasz Nagysebesbe igyekezett behatolni. Tábori őrsünk visszafizte. c) A 2. *vadászhadosztály* körletében az ellenség április 14-én Loassa (?), Bogiosti (?) és Halmi tájékán levő állásainkat minden eredmény nélkül lőtte. A hadosztály egész frontján gyalogsági tűz. d) A 2. *lovashadosztály* körletében április 15-én 17 óra 30 perckor két ellenséges gyalogszázad géppuskákkal, támogatva tüzérségi tűz által, megtámadta és elfoglalta az Iloba és Sikárló között fekvő Dealul Petrisult. Ellentámadásra szóló rendelkezések folyamatban. 2. A *csapatok helyzete*. a) 7. *hadosztály*: A 14. gyalogdandár Szilágycsehen; a 14. ezred 2. zászlóalja Dominiuban (?), a 16. ezred 2. zászlóalja Salagiulban (?), a 8. tarackosezred 3. ütege Rodanestiban (?). b) 6. *hadosztály*: A 11. tüzérezred 9. ütege a Dealul Ciobanuluin (975. m. p.). az 1. tarackosezred 3. ütege Huedinben (?); egyébként a helyzet változatlan. c) 2. *vadászhadosztály*, 2. *lovashadosztály*, *Olteanu tábornok különítménye*: a helyzet változatlan. d) 1. *vadászhadosztály*: A 23. tüzérezred 2. osztálya Déván. Az 5. vadászezred útban Zám felé.

A 6. vadászrezred Déván; egyébként változatlan. e) 16. és 18. hadosztály: összpontosulófélben.“

Helyzet
április
közepén

E jelentések konkluziójaképen a román vezérkar Románia helyzetét az antant előtt a legveszélyesebb és legrettenetesebb állapotban levőnek (le danger devenait de plus en plus redoutable) tüntette fel, ami szerinte elsősorban a magyar kormány által a román fronton összpontosított csapatok tömegének és támadó szellemének tulajdonítandó. (La force et l'esprit offensif des troupes concentrées par le Gouvernement hongrois sur le front roumain.)

Hogy ez a lamentáció mennyire indokolatlan és légből kapott, nem szorul bővebb magyarázatra.

Az alábbiakból ki fog derülni, hogy nem a magyarok, hanem a románok voltak azok, akik csapatállományukat folyton erősítve és támadásra készenlétbe helyezve, nagymértékben veszélyeztették a velük szemben álló vörösök frontját, kiknek nem volt elegendő erejük ahhoz, hogy a románok készülődéseivel lépést tartsanak.

Április 13-áig már biztos hírek érkeztek a vörös főhadiszállásra, hogy a román arcvonal tetemesen megerősödött és hogy a románok támadása küszöbön áll. Ugyanaznap az egész vonal felett román repülőgépek röpcédulákat dobtak le, amelyekben a románok felhívják a még magyar uralom alatt levő román-ságot, hogy a legkésőbb 48 óra múlva beérkező román csapatokhoz csatlakozzanak s hogy azokkal egyesülve a Tiszáig nyomuljanak előre. Egy másik röpcédula szerint Erdély megszállt területeinek lakosait, a magyarokat is, még pedig az 1888—1899-ig terjedő korosztályokat, statárium terhe alatt mozgósítják.

Egy másik jelentés szerint a románok most már az 1. vadászhadosztályon kívül a másik két tartalékhadosztályt is közelebb vonták a fronthoz s így most már összes csapatjaik, mintegy 55.000 főnyi létszámmal kéznél voltak.

A vörösök részén mindkét hadosztály, a székely és a 6., valamint a közükük ékelt 39. dandár is teljes egészében az első vonalban állott; hátuk mögött egyáltalában nem volt kompaktabb tartalék, azon egyszerű oknál fogva, mert nem futotta. Ezzel szemben a románoknál 3 gyaloghadosztály (6., 7. és 2. vadász) és a 2. lövőhadosztály állott az első vonalban s azok mögött teljes 3 hadosztály (az 1. vadász és a 16. és 18. gyalog) állott tartalék gyanánt rendelkezésre bármely pillanatban készen arra, hogy az elől levő csapatokat támogassák.

A vörösök állapotára jellemző, amit a 6. hadosztályparancs-

noksága április 13-iki jelentésben saját csapatjainak hangulatáról, fegyelméről és hiányos felszereléséről mond. Ellenben arról, hogy az egész front mentén bárhol támadó szellem nyilvánult volna meg, egyik jelentés sem tesz említést.

Így nézett tehát ki a románok magyarországi frontjának, sőt mi több, egész Romániának az az égbekiáltó veszélyeztetése, amelyre a román vezérkar, mint fentebb láttuk, oly siralmas hangon hívta fel az antant figyelmét.

Április 15-én a székely különítményparancsnokság azt jelentette, hogy Máramarosszigeten és környékén az 5. román lovasdandár van és hogy benyomása szerint a románok támadást készítenek elő. A sok mozgolódás, átcsoportosítás és egy új hadosztálynak beérkezése mind emellett szól.

A találgatás bevált, mert már másnap tényleg az egész vonalon megindult a románok támadása.

A cseh fronton levő 5. (volt 39.) hadosztályparancsnokság ápr. 11-én jelenti, hogy a csehek ápr. 8-án Nagymihályt, majd a Sátoraljaujhelytől 18 km-re északra fekvő Lasztócot is megszállották és hogy Ungváron a csehek létszáma 900—1000 ember.

Április 12-én a 3. hadosztályparancsnokság azt jelentette, hogy „miután több ízben újólag is előfordult, hogy katonáink a csehekkel kötött ideiglenes fegyverszüneti egyezményt teljesen indokolatlanul megsértették, továbbá alkalmat adtak a cseheknek represszáliákkal való fenyegetődzésre, a salgótarjáni dandárparancsnokság a hadosztályparancsnokság jóváhagyásával elrendelte, hogy a fegyverszünet megsértői forradalmi törvénszék elé állíttassanak“.

A Rozsnyón levő cseh-tót 32. ezrednél propagandatisztet állapítottak meg, mely állást legújabban szervezték a bolsevizmus ellen.

Április 13-án vett hír szerint a cseh 31. légiós ezredet Ungváron a 36. cseh ezred váltotta fel; előbbi Kassára vonult be. Ungvárra beérkeztek a 28. és 29. cseh lövészezredek szállászbályozói. Egyébként a csehek állítólag az egész vonalon védelemre rendezkednek be.

Április 14-én Ipolyságról az a hír jött, hogy a csehek egész éjjel tűz alatt tartották az ipolysági pályaudvart, Ipolyvisket pedig megtámadták.

Április 16-iki jelentés szerint a csehek a kassa—sátoraljaujhelyi vasútvonal mentén előnyomultak és a Töketerestől délkeletre, a demarkációs vonalon túl fekvő néhány községet, így Málcát, Hegyit, Kistráskát, Abarát, Petriket, Deregyőt és Kolbását

megszállották. Ezen előnyomulással szemben a hegyaljai alszakasz jobbszárnyán, valamint a csapi alszakasz balszárnyán az ott levő 1. vörös ezredbeli osztagok széjjelszéledve visszavonultak.

A cseheknek valószínűleg a románok felszólítására inszcenált eme tüntetésszerű s így csak lokális jellegű megmozdulásával egy időben indult meg a szomszédos román fronton az az igazi nagy lavina, amely hamar végleg eltemette volna a magyar bolsevista tanácsköztársaságot, ha az nemcsak a Tiszáig, hanem mindjárt egyhuzamban a kitűzött végcélig legalább egyforma energiával és következetességgel gurult volna tovább.

Az ellenséges felek kölcsönös helyzetét ennek a döntő fontosságú akciónak megindulása előtt a 48. számú melléklet mutatja.

Ha ezt a helyzetet a 43. számú vázlaton feltüntetett március 31-iki helyzettel összehasonlítjuk, a következő említésre méltó dolgok ötlenek szemünkbe. Az ellenség által megszállt terület nagysága nagyjában véve ugyanaz maradt. A cseh-tót arcvonalon a csehek zászlóaljainak száma 38-ról 64-re emelkedett, a szaporulat tehát 26 zászlóalj; a magyaroké 16-ról 28-ra emelkedett, a szaporulat tehát 12 zászlóalj. A csehek létszáma körülbelül 40.000-re, a magyaroké mintegy 18.000-re tehető s így a csehek túlsúlya majdnem harmadfélszeres.

A román arcvonalon a románok zászlóaljainak száma 40-ről 48-ra, vagyis 8 zászlóaljjal, a magyaroké 24-ről 30-ra, vagyis 6 zászlóaljjal emelkedett. A románok létszáma kb. 55.000-re, a magyaroké 18.000-re tehető és így az arány több mint háromszoros túlerő a románok javára.

A délszláv fronton a jugoszlávok és franciák állománya kb. a régi maradt, ellenben a magyarok zászlóaljainak száma 15-ről 22-re vagyis 7 zászlóaljjal emelkedett, ami azt jelenti, hogy a vörös hadsereg megtévesztésére a délszlávok és franciák erőviszonyairól szándékosan terjesztett túlzott híresztelések mégis csak megtették hatásukat. A franciák és jugoszlávok állományát a vörös hadvezetőség rendelkezésére álló akkori adatok szerint 72.000-re, a magyarokét 13.000-re becsülve, ez kb. hatodfélszeres túlerőt jelent a jugoszlávok és franciák javára.

E számadatokból kézzelfoghatóan kitűnik a magyarok számbeli kisebbsége valamennyi hadiszíntéren, ami pedig a csapatok fegyelmét és szellemét, egyszóval erkölcsi színvonalát illeti, az összehasonlítás még sokkal inkább a vörösök hátrányára üt ki s így világos, hogy az ellenségnek bármely ponton való megmozdulása szükségképen a magyar front katasztrófális összeomlását vonta maga után.

MELLÉKLETEK

OSZK

27. számú melléklet.

Garbai Sándor beszédének főbb részletei,

amellyel a munkástanács március 21-iki ülésén „határozati javaslatát“ előterjesztette.

„Az új irányzat felé a szociáldemokrata pártot — mondotta többek között Garbai — az antant kényszerítette. Ez az új irányzat az, hogy amit nyugatról nem kaptunk meg, azt keletről akarjuk megkapni. Az események sodrába bele kell kapcsolódnunk. Az orosz proletártömegek harcos serege közeledőben van. Polgári kormány nem jöhet. Lehetetlen, hogy jöjjön, mert nem tudja más betölteni a nehéz hivatást, mint a szociáldemokrata párt . . .

„Nehéz az út, amelyre ráléptünk. Az első veszély az élelmszerek csekélyisége. Nehéz napoknak nézünk elébe, de bízunk abban, hogy az elvtársak tízezrei tudni fogják, hogy ezt az éhséget egy új világrendért, egy boldogabb jövőért kell elviselnünk.

„A másik veszély az ellenforradalmi kísérletek . . . De a diktatura azt is jelenti, hogy újabb ellenforradalommal szemben a statáriumot kell szembeszegezni.

„Szükségünk van egy erős és tettekre kész *vörös hadsereg*re, amelyet a proletárság színe-javából kell megalakítani.

„Az új alakulásra, az átszerveződésre megvan a lehetőség, megvan az alap abban a megállapodásban, amely a mi pártunk és a kommunisták magyarországi pártja között létrejött és amely következőképen hangzik:

Határozat.

„A magyarországi szociáldemokrata párt és a kommunisták magyarországi pártja a mai napon *közös vezetőségi ülésében a két párt teljes egyesülését határozta el.*

Az egyesült új párt neve, mindaddig, amíg a forradalmi internacionale nem dönt a párt végleges elnevezésében, a következő lesz: *Magyarországi Szocialista Párt.* Az egyesülés azon az alapon történik, hogy a párt és a kormányhatalom vezetésében a kommunisták magyarországi pártjának képviselői résztvesznek.

A párt a proletáriátus nevében haladéktalanul átveszi az egész hatalmat. A proletárság diktaturáját a *munkás-, paraszt- és katonatanácsok gyakorolják.* Épen ezért természetesen véglegesen elejtődik a nemzetgyűlési választások terve. Haladék-

talánul megteremtendő a proletárság osztályhadserege, amely a fegyvert teljesen kiveszi a burzsoázia kezéből.

A proletárság uralmának biztosítására és az antant imperializmusa ellen a *legteljesebb és legbensőbb fegyveres és szellemi szövetség kötendő az orosz szovjetkormányval.*

Budapest, 1919 március 21.

*A Magyarországi Szociáldemokrata Párt.
A Kommunisták Magyarországi Pártja.*

28. számú melléklet.

Károlyi Mihály proklamációja.

„Magyarország népéhez!

A kormány lemondott. Azok, akik eddig is a nép akaratából és a magyar proletárság támogatásával kormányoztak, belátták, hogy a viszonyok kényszerítő ereje új irányt parancsol.

A termelés rendjét csak úgy lehet biztosítani, ha a hatalmat a proletáriátus veszi kezébe.

A fenyegető termelési anarchia mellett a külpolitikai helyzet is válságos. A párizsi békekonferencia titokban úgy döntött, hogy *Magyarországnak csaknem egész területét katonailag megszállja.* Az antant-misszió kijelentette, hogy a demarkációs vonalat ezentúl politikai határnak tekintik.

Az ország további megszállásának nyilvánvaló célja az, hogy *Magyarországot felvonulási és hadműveleti területté tegyék a román határon harcoló orosz szovjethadsereg ellen.* A mitőlünk elrablott terület pedig zsoldja lenne azoknak a román csapatoknak, amelyekkel az orosz szovjethadsereget akarják leverni.

Én, mint a magyar népköztársaság ideiglenes elnöke, a párizsi konferenciának ezzel a határozatával szemben a világ proletáriátusához fordulok igazságáért és segítségéért, *lemondok és átadom a hatalmat Magyarország népei proletáriátusának.*

Károlyi Mihály.“

29. számú melléklet.

A forradalmi kormányzótanács proklamációja.

„*Mindenkihez!* Magyarország proletársága a mai nappal a maga kezébe vesz minden hatalmat. A polgári világ teljes összeomlása, a koalíciós kormányzás csődje kényszeríti rá Magyarország munkásságát és parasztságát erre a döntő lépésre. A kapitalista termelés összeomlott, a munkásság nem hajlandó többé a nagytőkések és nagybirtokosok igájába hajtani a fejét. *Az országot az összeomlás anarchiájától csak a szocializmus megteremtése mentheti meg.* — Ugyanakkor külpolitikailag is teljes katasztrófa előtt áll a magyar forradalom. A párizsi békekonferencia úgy döntött, hogy Magyarországnak csaknem egész területét katonailag megszállja, a megszállás vonalait végleges politikai határnak tekinti és ezzel *a forradalmi Magyarország élelmezését és szénellátását végképen lehetetlenné teszi.* Ebben a helyzetben egyetlen eszköze maradt a magyar forradalomnak a maga megmentésére: a proletárság diktatúrája, *a munkások és földműves-szegények uralma. A proletárság diktatúrájának döntő alapföltétele a proletárság teljes egysége.* Épen azért a történelmi szükség parancsára teljes *egyesülését* mondotta ki a magyarországi szociáldemokrata párt és a kommunisták magyarországi pártja. E két párt helyett *egyetlen proletárpárt* fogadja magába ezután az ország minden dolgozó férfiát és asszonyát: *a magyarországi szocialista párt.* A kormányhatalmat e párt megbízásából *forradalmi kormányzótanács* veszi át. E tanács kötelessége lesz a *munkás-, paraszt- és katonatanácsok* országos kiépítése. A törvényhozói, végrehajtói és bíraskodó hatalmat a munkás-, paraszt- és katonatanácsok diktatúrája gyakorolja. *Magyarország tanácsköztársasággá alakul.* A forradalmi kormányzótanács haladéktalanul megkezdi a nagy alkotások sorozatát a szocializmus, a kommunizmus előkészítésére és megvalósítására. Kimondja *a nagybirtokok, a bányák, a nagyüzemek, a bankok és a közlekedési vállalatok szocializálását.* A földreformot nem törpebirtokokat teremtő földosztással, hanem *szocialista termelőszövetkezetekkel hajtja végre.* Az *árdrágítókat, az élelmszeruzsorásokat, a tömegek éhségének és rongyosságának spekulációs haszonélvezőit* irgalmatlan kíméletlennéggel üldözi. Vas-

fegyelmet követel. *Halállal sujt le az ellenforradalom banditáira csakúgy, mint a fosztogatás brigantijaira. Hatalmas proletárhadsereget szervez, amellyel a munkásság és parasztság diktatúráját érvényre juttatja a magyar kapitalistákkal és nagybirtokkal szemben csakúgy, mint a román bojárokkal és a cseh burzsoákkal szemben. Kijelenti teljes eszmei és lelki közösségét az orosz szovjetkormányval, fegyveres szövetséget ajánl Oroszország proletárjainak. Testvéri üdvözlétét küldi Anglia, Franciaország, Olaszország és Amerika munkásságának, egyben pedig felszólítja őket, hogy ne tőrjék egy pillanatig sem kapitalista kormányaik gaz rablóhadjáratát a magyar tanácsköztársaság ellen. Fegyveres szövetségre hívja fel Csehország, Románia és Szerbia meg Horvátország munkásait és földműveseit a burzsoák, a bojárok, a nagybirtokosok és a dinasztikák ellen. Felszólítja Német-Ausztria és Németország munkásait, hogy kövessék a magyar munkásság példáját, szakítsanak végleg Párizssal, szövetkezzenek Moszkvával, állítsák fel a tanácsköztársaságot és fegyverrel a kezükben szálljanak szembe a hódító imperialistákkal. A magyarországi szocialista párt és forradalmi kormányzótanács felismeri, mennyi nehézséggel és áldozattal kell megküzdenie a magyar munkásságnak, ha elindul ezen a bátor és nagyszerű úton. Háborút kell viselnünk élelmünk és bányáink felszabadításáért, harcot kell vívniunk proletártestvéreink szabadságáért és a magunk létéért. Nélkülözések, nyomorgás, szenvedés várakozik ránk ezen az úton. És mégis rá kell lépniünk és mégis rá merünk lépni, mert bízunk a magyar proletárság hősiességében és áldozatkészségében. Rá kell lépniünk, mert csakis így vihetjük győzelemre a szocializmus világot megváltó ügyét. Minden munkást és földművest felszólítunk, hogy dolgozzon, termeljen, vagy álljon be a proletárhadseregbe, verejtékével vagy vérével áldozzon az eszme diadaláért. Bármilyen várjon ránk, a szocializmus ügyének győznie kell! Éljen a proletárdiktatura! Éljen a magyar Tanácsköztársaság!*"

Ime, így csöppentünk mi szinte hihetetlen gyorsasággal, valóban máról holnapra a legrútább, legátkozottabb, minden isteni és emberi jogot lábbal tipró kommunizmusba.

30. számú melléklet.

A hadügyi népbiztosság proklamációja.

„Nemzetközi vörös proletárkatonák! A nemzetközi vörös proletáriátus felszabadításáért harcoltatok és véreztetek Szibéria hómezőin, az Ural őserdeiben, a Volga völgyében és a turkesztáni síkságokon. A világ első szovjetköztársaságának forradalmi proletáriátusa adott fegyvert a kezetekbe, hogy a világ minden elnyomottjának forradalmi érdekeit szolgáljátok. A győzelem, amely a proletárvérrel öntözött orosz földön elsőízben szegődött proletár vörös katonák fegyvereihez, a mienk lesz Magyarország forradalmi földjén is. Az első diadalnál, a proletárdiktatura megvalósításánál azonban még nem állhatunk meg. Előre, törhetetlenül új győzelmek, új diadalok, a világ összes proletárjainak felszabadítása felé! Nemzetközi vörös katonák! A ti feladatotok, a ti kötelességetek elől járni ebben a győzelmes küzdelemben. A forradalom avantgardejé voltatok már akkor is, midőn csak derengeni kezdett az Ural felől, a forradalom mindent bevilágító és mindent beborító fénye. Szovjet-Magyarország proletárhadseregében a legelső sorban van a ti helyetek! Jöjjetek, a forradalmi Internationale proletárharcosai várnak rátok! Jöjjetek és jelentkezzetek az első budapesti nemzetközi vörös ezredbel! Senki sem vonhatja ki magát forradalmi kötelességének teljesítése alól. Szükség van mindannyitokra! Akik az orosz vörös hadseregben tanultátok meg teljesíteni a proletár forradalmi feladatait, akik orosz, német, cseh, tót, román és szerb proletártestvéreitekkel együtt Szovjet-Oroszország nemzetközi vörös hadseregében tettetek hitvallást forradalmi tettekészségetekről, jöjjetek és jelentkezzetek a nemzetközi vörös katonák első csapatába. — Jelentkezni minden délelőtt 9—12-ig a Várban, a Lovarda-utca 1. szám alatt lehet. Minden hazatért vörös katonának az új proletárhadseregben van a helye. Éljen a nemzetközi proletáriátus forradalmi vörös hadserege! Éljen a szociális világforradalom! Éljen a nemzetközi szovjetköztársaság! — Testvéri üdvözlettel

*A forradalmi kormányzótanács
hadügyi népbiztossága.*“

A vörös hadsereg megalakítására vonatkozó rendelet.

1. A forradalmi kormányzótanács elrendeli a magyar tanácsköztársaság *forradalmi fegyvelmen alapuló új proletár-hadseregnek* alakítását a következő alapokon: A hadsereg neve: „Vörös hadsereg“. A vörös hadsereg elsősorban *a szervezett munkásságból toborzott és a jelenleg fegyverben álló proletárkatonákból áll.* A hadseregbe való belépésre jogosít a csapattestek bizalmitestitületének, vagy a magyarországi szocialista pártnak, vagy a szakszervezeteknek, vagy pedig a munkás- és földműves-szervevények tanácsának ajánlata.

2. A vörös hadsereg katonái *teljes ellátást, ruházatot, felszerelést és havi 450 korona fizetést kapnak.* A vörös hadseregben szolgáló katonák *hozzátartozóiról gondoskodás történik* olyképen, hogy minden családtag után havonként 50—50 korona családi pótlékot kapnak. A családos katonák félvétenként 300 korona lakbérben részesülnek. Jutalomdíj hat havi kifogástalan, fegyvelmezett szolgálat után 300 korona. Karhatalmi kiküldetési pótdíj a helyőrségen kívül napi 2 korona. Ruházati pótdíj használható katonai egyenruha és lábbeli után napi 2 korona. Ruházati jutalom saját ruha hat havi viselése után 200 korona. A proletáriátus felszabadító harcában sebesülés vagy betegség miatt munkaképtelenné vált proletárharcosokról vagy az elesettek hozzátartozóiról való gondoskodás a tanácsköztársaságnak legszentebb kötelessége.*

3. A vörös hadsereg legfelsőbb irányítója a forradalmi kormányzótanács. A hadsereg közvetlen irányítását és szervezését a hadügyi népbiztosság végzi.

4. A vörös hadsereg nagy szerepét, amely a proletárság forradalmának fegyverévé avatja, csak úgy töltheti be, ha forradalmi fegyvelmen tölti el. A vörös hadsereg forradalmi fegyvelmen legfelsőbb fokon a forradalmi törvényszék őröködik; kisebb fegyvelmi vétségekben, mulasztásokban, hanyagságban az osztályok és csapattestek választott esküdtszékei ítéleznek.

5. *A vörös hadsereg a proletárság osztályhadserege.* Min-

* Ez azonban úgyszólván csak üres ígéret maradt. Többször előfordult, hogy igényjogosult asszonyok tömegesen ostromolták *Kún Bélát* ebbeli ígéretének betartásáért. Egy alkalommal Kun azt találta mondani a zúgó-lódó asszonynépségnak, hogy hozzátartozói önként állottak be a vörös hadseregbe s így anyagi kárpótlásra nem tarthatnak igényt. Ezért majdhogy el nem verték a népbiztosvezért.

den katonájának egyenlő kötelessége a forradalmi proletárság érdekeinek védelme minden külső és belső ellenség ellen, *harc a világproletárság felszabadításáért*. A vörös hadseregben *nem lehetnek osztálykülönbségek, semmiféle rendfokozatot és rangjelzést nem ismer*, csak parancsnokai és katonái vannak. Parancsnok és vörös katona egyformán szolgálja a proletárság felszabadításának ügyét.*

6. A parancsnokokat századparancsnoktól kezdve felfelé a hadügyi népbiztos nevezi ki. Minden szakasz bizalmiférfit választ, aki egyben a szakasz parancsnoka. Minden raj rajvezetőt választ.

7. A *gazdasági ügyek* ellenőrzésére, az *ellátás és kulturális ügyek* irányítására minden alosztály egy-egy külön jóléti bizalmiférfit választ. Ezek minden csapattestben jóléti bizottsággá alakulnak.

8. Az alosztályparancsnokok lehetőleg a proletárság katonai tapasztalatokkal rendelkező elemeiből rendeltetnek ki. Magasabb parancsnokok csak kellő elbírálás után nevezhetők ki. Ebből a célból egy bizottság alakítandó, amely a hadügyi népbiztosság, a munkás- és katonatanácsok és a magyarországi szocialista párt egy-egy kiküldöttéből áll. A vörös hadseregbe szolgálatra jelentkező volt tisztek (tényleges, tartalékos tisztek és tisztvizsgás egyévi önkéntesek) jegyzékét a sajtó útján állandóan közszemlére kell tenni, elsősorban a jelentkező régebbi ezredével kell közölni. A jelentkezés napjától számított egy héten belül a jelentkezők egyéniségére, multjára és politikai megbízhatóságára bárki megteheti észrevételeit a bizottságnál, amely ezeket a jelentkezéseket felülvizsgálja és a hadügyi népbiztossághoz jelenti.

9. Minden csapattesthez, illetve önálló osztaghoz a magyarországi szocialista párt előterjesztésére a hadügyi népbiztosság *politikai megbízottat* rendel ki.

* Miután a proletárdiktatura kénytelen volt a régi hadsereget nagyrészt úgy átvenni, amilyen összetételű az annakelőtte volt, valóban majdnem nevelésesnek tűnik fel, hogy erre egyszerűen rásütötték a bélyeget, hogy az máris tisztán csak egy kasztnak, a proletárságnak az osztályhad-serege. A rendfokozatától és rangjelzéseitől megfosztott tisztikar, amely származásánál, nevelésénél és gondolkozásmódjánál fogva alapjában véve gyűlölte az egyéniségével és lelki világával mindenben ellentétes proletáriátust, elsősorban kapálódzott, ha az alkalmazott terror folytán nem is nyíltan, de bensőleg annál intenzívebben a fenti meghatározás ellen. Tudták, érezték ezt a vörös hadsereg szervezői is és ezért vették kilátásba a rendelet 10. pontjában ennek az ő szempontjukból megbízhatatlannak vélt tisztikarnak fokozatos kicserélését a saját soraikból kikerülő magukfajta emberekkel.

10. A proletárság soraiból kikerülő parancsnokok számának emelése érdekében a hadügyi népbiztosság külön parancsnokképző-tanfolyamokat rendez.*

11. A vörös hadseregben belül, mint annak tartaléka, *munkás tartalékszázaljak*, csapattestek állítandók fel. Ezekben a parancsnokok kizáróan a munkásság soraiból kerülnek ki. A kiképzést *kiképző tisztek végzik, akiknek sem parancsnokló, sem fegyverviselési joguk nincsen.* A kiképzés a rendes munkaidőn kívül történik. A fegyvereket a gyári munkástanács őrzi.

12. *A vörös hadsereg toborzását és megszervezését* a rendelet kiadása után haladéktalanul meg kell kezdeni; minden munkás-, katona- és paraszttanács, minden hatóság, hivatal és szerv a külön kiadandó végrehajtási utasítások szerint teljes erővel végezze el kötelességét. Mindenki, aki a toborzást és a vörös hadsereg fölállítását akadályozza vagy hanyagságból károsítja, forradalmi törvényszék elé kerül.

32. számú melléklet.

Parancsnokképző-tanfolyamok.

Az április 11-én kelt és 18-án a lapok útján is közhírré tett parancsnokképző-tanfolyamra vonatkozó rendelkezés főbb vonásaiban a következőket tartalmazta:

A tanfolyam célja a proletártömegek előtt megnyitni az utat, hogy azok, akik a szocializmus tüzeiben edzett jellemük, szeplőtlen multjuk és képességeik folytán proletár katonatársaik vezetésére, támogatására vannak hivatva, a rendelkezésre álló rövid idő alatt megkapják az útmutatást azon legszükségesebb katonai és szociális ismeretek megszerzésére, melyek a vörös hadseregben a parancsnoki állások betöltésére képesítenek.

A tanfolyam tartama a gyalogsági és lovassági hallgatók számára egyelőre 6 hét; a műszaki és tüzérségi hallgatók számára a megállapítandó szükség szerint hosszabb idő.

A szükséghez képest egymás után több tanfolyam fog egybehevitatni.

A jelentkezés feltételei: a) betöltött 24 év; b) tagsági igazolás valamely szakszervezettől; c) a fenti szakszervezet vagy

* Az erre vonatkozó főbb rendelkezéseket a 32. számú melléklet tartalmazza.

üzemtestület ajánlása; d) legalább 12 hónapos arcvonalszolgálat az illető fegyvernemnél; e) szükséges, hogy a gyalogsági és lovasági pályázók ezen idő alatt húzamosabb időn át szakaszt is vezettek legyen; a tüzérségnél lehetőleg volt lövegvezetők és a műszaki csapatnál olyanok jelentkezzenek, akik a századnál teljesítettek műszaki arcvonalszolgálatot; f) a jelentkezőknek a hadosztályparancsnokság székhelyén vegyesbizottság előtt (hadügyi, közoktatásügyi népbiztos, az illetékes hadosztály, székely különítmény, tengerész ddr-parancsnokság, továbbá a munkástanács vagy szocialista pártszervezet képviselői előtt) tájékoztató *fölvételi vizsgának* kell magukat alávetniök; g) műszaki pályázóknál kívánatos, hogy lehetőleg az ács, asztalos, vasmunkás, építőszakmabelik vagy vízmunkában jártasak legyenek.

Jelentkezni csakis a vörös hadseregparancsnokságainál lehet.

A csapattestparancsnokságok a fenti pályázókön kívül a megválasztott szakaszparancsnokok közül zászlóaljanként jelölnek ki egyet a tanfolyam hallgatására, ha erre az illetők önként is jelentkeznek. Ezek olyanok legyenek, kiknél a katonai szakismeretek kiegészítésére szükség van, de akik másrészt eredményes továbbképzésre reményt nyújtanak.

A fölvételi vizsga tárgyai: a pályázó ismeretköréből választott témának szóbeli és írásbeli előadása. Katonai, elemi szakismeretek; a gyalogságnál és lovasságnál körülbelül a raj- és szakaszparancsnokok hatáskörének, a tüzérségnél a lövegvezető és földerítő altisztek kötelmeinek, a műszaki pályázónál a munkacsoportvezető hatáskörének megfelelő mértékig. A fölvételi vizsgánál a szakemberek a kérdezők és véleményezőök, a döntést a munkástanács, illetve a pártszervezet tagjaival hozzák meg.

A tanfolyamra vezényeltek f. hó 30-án tartoznak Budapesten a tanfolyam parancsnokságánál (a volt Ludovika-Akadémián) jelentkezni, ahol a tanfolyam ünnepélyes megnyitása május hó 1-én történik.

33. számú melléklet

Pogány parancsa.

Katonák a kaszárnyákba!

Minden katona vonuljon haladéktalanul csapatteste kaszárnyájába.

Minden katona foglalja el azonnal szolgálati beosztását.

Minden oly katonát, aki a rendelet keltétől számított 24 órán túl szolgálati beosztását önkényesen elhagyja, forradalmi törvényszék elé állítok.

A proletárdiktatura leghatalmasabb eszköze a hadsereg.

Ha a katonák nem teljesítik kötelességüket, akkor a magyar tanácsköztársaság elveszett. A forradalmi kormányzótanács vasfegyelmet követel és a proletárság érdekében minden eszközzel meg fogja teremteni a szervezett és mindenben elszánt és engedelmesen dolgozó és harcoló sereget.

34. számú melléklet.

Smuts tábornok ajánlata.

1. A magyar kormány hajlandó visszavonni minden magyar csapatot és fegyveres erőt a következő vonaltól nyugatra (lásd a 49. számú mellékletet): A vonal 3 km-rel Makótól keletre elhagyja a Marost és 3 km-rel keletre halad Tótkomlóstól, Békéscsabától és Békéstől, továbbá a berettyószentmártoni útkereszteztől, majd 15 km-rel Debrecentől keletre húzódik és Debrecentől északkeletre fordulva, egy Nagyecsedtől 5 km-rel nyugatra fekvő ponton megy keresztül és a Szamos folyót Nagyecsedtől északra éri el.

2. Az összes román csapatok parancsot kapnak, hogy jelenleg elfoglalt állásaikon túl ne nyomuljanak.*

3. Az a terület, amely az 1. §-ban megjelölt vonal és a román hadsereg arcvonala közé esik, *semleges zónának* tekintendő és szövetséges haderőkkel, még pedig *angol, francia, olasz és ha lehetséges, amerikai csapatokkal szállandó meg.*

4. A magyar kormány *elfogadja annak a katonai szerződésnek a feltételeit* és ragaszkodik hozzájuk, amelyet az előző magyar kormány az antant és a vele szövetséges hatalmakkal 1918 nov. 13-án kötött, valamint *elfogadja az 1918 nov. 3-án kötött fegyverszünet feltételeit is* és ragaszkodik hozzájuk.

5. Határozottan kimondatik, hogy *a föntebb leírt demarkációs vonal nem gyakorol befolyást az esetleges békefeltételekben megállapítandó területrendezésre.*

6. Smuts tábornok ajánlani fogja a Párizsban egybegyűlt

* Ez a vonal nagyban véve: Arad—Vaskoh—Zilah—Szilágycseh—Taracköz.

nagyhatalmaknak, hogy *Magyarország blokádját rögtön szüntessék meg* és léptessenek életbe könnyítéseket abból a célból, hogy az elsőrendű szükségleti cikkeknek, jelesen zsírnak és szénnek, Magyarországra való azonnali behozatala lehetővé váljék.

7. Smuts tábornok továbbá ajánlani fogja a Párizsban egybegyűlt nagyhatalmaknak, hogy mielőtt Magyarország politikai határait a békeszerződésben végleg megállapítanák, *hívják meg a magyar kormány meghatalmazott képviselőit*, adják elő álláspontjukat a határok kérdésében és minden ebből származó kérdésben egy értekezleten, amelyet a nagyhatalmak egy képviselőjének elnöklete alatt Cseh-Szlovákország, Románia, Jugoszlávia és Németausztria képviselőivel tartanának.

Budapest, 1919 április 5.

A tanácskormány válasza.

Tábornok Úr!

A magyarországi tanácsköztársaság forradalmi kormányzótanácsa nevében köszönetet mondunk Önnek az antant megbízásából velünk folytatott tanácskozásai alkalmával az Ön részéről megnyilvánult nobilitásért és jóindulatért.

Mindamellett kénytelenek vagyunk kinyilatkoztatni, hogy az átadott feltételek olyanok, hogy ezeket *csupán mint parancsokat* fogadhatják el azok, akik a feltételek mellett az ország kormányzását vállalni hajlandók. Támaszkodva mégis ama jóindulatra, amely Tábornok Úr részéről számunkra oly szokatlan módon megnyilatkozott, kérjük, kegyeskedjék az antant-hatalmak kormányainál *következő javaslatainkat* tolmácsolni.

1. Semleges zónát hajlandó megalkotni Magyarország Tanácsköztársaságának jelenlegi kormánya is, *de csupán abban az esetben, ha a semleges zóna határa a jelenlegi megszállási vonaltól kezdődően nemcsak nyugatra tolatik ki a Tábornok Úr által megjelölt határokig, hanem keletre is a Maros vonaláig*, amelyet az 1918 novemberi katonai egyezmény, mint demarkációs vonalat megjelöl és amelyet Presan tábornok 938. számú parancsa önkényesen és egyoldalúlag megváltoztatott gazdasági életünk pótolhatatlan kárára. (Vyx 1918 dec. 16-ról kelt 384. számú átirata.)

a) A semleges zónának azon részében, amely csapataink által kiűritendő és Tábornok Úr ajánlata szerint is nemzetközi, vagyis angol, olasz, francia, esetleg amerikai csapatokkal volna meg-

szállandó, *érvényben marad a magyarországi tanácsköztársaság alkotmánya* és az ezáltal teremtett gazdasági és szociális viszonyokba *semminemű beavatkozás nem történik*. Természetes, hogy Szegeden és Aradon ennek megfelelően a tanácsköztársaság alkotmánya visszaállítandó. Megfelelően amaz alapelveknek, amelyeken a magyar tanácsköztársaság alkotmánya nyugszik, természetesen semmi akadály sem lehet annak, hogy a közigazgatás a lakosság anyanyelvén történjék.

b) Legteljesebb, *minden korlátozástól mentes forgalom* a semleges zóna területéről úgy a magyar tanácsköztársaság, mint a román királyság irányában.

c) *Szabad tranzitőforgalom* a román királyság által megszállva tartott erdélyi területeken.

2. Kérjük a *blokádnak ezzel egyidejűleg való teljes megszüntetését*, a tanácsköztársaságnak *szénnel és zsírral való ellátását*.

3. Kérjük az általunk ajánlott és Tábornok Úr által is javasolt konferenciának egybehívását, amely a párizsi békekonferencia tárgyalásaival párhuzamosan a magyar tanácsköztársaság, Csehország, Románia, Szerbia, Jugoszlávia és Németausztria kiküldötteiből alakulva, lehetőleg Prágában vagy Bécsben a lehető legsürgősebben összeülne és megállapítaná nemcsak a politikai határokat, de rendezné az országok között fölmerülhető összes gazdasági kérdéseket is. Ezzel kapcsolatban határozottan kijelentjük, hogy a magyarországi tanácsköztársaság nem a területi integritás elvének alapján áll, de a területi kérdéseknek az imperialista hódítás alapján való megvalósítását ellenzi.

4. Kérjük annak lehetővé tételét, hogy úgy a felsorolt, mint a többi országokban is gazdasági képvisellet tarthassunk fenn és viszont a külföldi államok is gondoskodhassanak megfelelő gazdasági képviseltetésükről a magyarországi tanácsköztársaság területén.

5. Kérjük, hogy az antant-hatalmak gondoskodjanak azonnal a *barbár üldözéseknek megszüntetéséről, amelyek a megszállott területeken a munkásmozgalom minden fajtájával szemben megnyilatkoznak*.

Amikor mindezeket tisztelettel előterjesztjük, szíves figyelmébe idézzük Tábornok Urnak, hogy kormányunk nemcsak rendeletet bocsátott ki az idegen alattvalók személyének különös védelméről, de késznek mutatkozott arra is, hogy az idegen alattvalók vagyonát is különös védelemben részesítsék.

Fogadja Tábornok Úr kiváló nagyrabecsülésünk őszinte kifejezését. *Garbai* s. k. elnök, *Kun* s. k. külügyi népbiztos.

Egy nappal a fenti jegyzéknek nyilvánosságra hozatala előtt, vagyis április 6-án, *Kun* a *Smuts* tábornokkal folytatott tárgyalásokról a következő kommunikét tette közzé:

„A novemberi fegyverszünet óta az antant velünk diplomáciai tárgyalásokat nem folytatott, hanem csak katonai tárgyalások voltak. *Smuts* tábornok, aki jelenleg Budapesten tartózkodik, *nem mint katona, hanem mint diplomata tárgyal velünk*. Ez mutatja azt, hogy *az imperialista hadsereg összeomlása óta az első szilárd hatalom Magyarországon, amelyet az antant is ilyenek ismer el, a proletárdiktatura*.

„A tárgyalások a legszívélyesebb modorban folytak és *minden remény megvan arra, hogy az antant részéről semmiféle ellenséges támadó szándék a magyarországi tanácsköztársasággal szemben nem is lesz*. A tábornok szívesen fogadta azt az ajánlatunkat, mely szerint a párizsi konferenciával párhuzamosan a volt osztrák-magyar monarchia területén alakult államok kormányainak képviselői lehetőleg Prágában vagy Bécsben jöjjenek össze.

„Javaslatom szerint üljenek tehát össze sürgősen Prágában vagy Bécsben a magyarországi tanácsköztársaság, a német-osztrák köztársaság, a jugoszláv királyság, a román királyság és a cseh-szlovák köztársaság képviselői. *Ez a konferenciavolna hivatva arra, hogy tisztázza a kérdéseket a politikai határok tekintetében, ami ránk nézve nem is igen fontos (!)*. Azonban tisztázni kell mindazokat a kérdéseket is, amelyek ezeknek az érdekelt államoknak gazdasági viszonyai és forgalma tekintetében felmerülnek.

„Az a reményünk, hogy ez a konferencia elő fogja segíteni azt, hogy a volt monarchia területén alakult összes államok dolgozóinak joga és emberségesebb megélhetése biztosíttassék. A magyarországi tanácsköztársaság kormánya azt hiszi, hogy ezáltal a konferencia által *lc lesz szerelhető mindenféle nacionalista és sovinszta áramlat épügy, mint minden imperialista törekvés*.

„*A magyarországi tanácsköztársaság forradalmi kormányzótanácsa nem a területi integritás alapján áll, csupán annak van ellene, hogy bármely kérdés is az imperialista hódítópolitika értelmében oldassék meg*.

„A tárgyalások *Smuts* tábornokkal még nem fejeződtek be, miután vannak olyan kérdések, amelyek eddig még megoldatlanok, így például a *neutrális zóna* megteremtésének kérdése is. Arra való tekintettel, hogy a magyarországi tanácsköztársaság kormánya a külföldiekkel szemben úgy élet-, mint vagyonszolgálat tekintetében a legkonciliánsabban járt el és úgy testi épsé-

güket, mint vagyoni jogaik érvényesítését a legmesszebbmenően garantálja, azt hisszük, hogy a tábornok mindent el fog követni, hogy ezek a kérdések úgy oldassanak meg, hogy a magyarországi proletáriátus életkérdései megóvassanak. *Mi a magunk részéről mindenféle nemzeti vagy ilyenfajta jellegű kérdést kikapcsolunk az elvi tárgyalásokból. (!)*

„*Allunk a magunk szocialista álláspontján, ami azt jelenti, hogy csupán az okkupált területeken lakó dolgozók szociális érdekei érintenek bennünket és e tekintetben kifejezzük ama kívánságunkat, hogy az okkupált területen előforduló munkásmozgalmakkal szemben tanúsított barbár bánásmód megszünjék.*“

35. számú melléklet.

Az öttagú hadügyi népbiztosság parancsa.

„Átvettük a forradalmi vörös hadsereg szervezését és vezetését. Feladatunknak minden poklon, akadályon keresztül meg akarunk és meg fogunk felelni.

„*Rendet, fegyelmet, engedelmességet követelünk a vörös hadsereg minden katonájától! Akarjuk, hogy a vörös hadsereg — a proletáriátus osztályhadserege — hatalmas, roppant pörölye legyen a proletáralomnak. Aki a vörös hadsereg egysége, rendje, fegyelme ellen emeli kezét, az árulója a tanácsköztárságnak, bitang árulója a nemzetközi proletárforradalom ügyének.*

„Meghódítottuk a hatalmat. A munkás-, paraszt- és földműveszegényeké a föld, bányá, a ház. A vörös katona kötelessége megvédeni a proletáralommal. A mi parancsunk nem imperialista rablás mézszárszékére küld benneteket. Nem a tőkés kizsákmányoló rendjét véditek. A mi parancsunk csak a proletárforradalom céljait szolgálja s minden parancsunk a nemzetközi proletáriátus parancsa.

„A felelősség a miénk. A munkások és földműveszegények tanácsai országos kongresszusa előtt mi számolunk minden cselekedetünkért, parancsunkért. A rendbontókra, árulókra, akik a burzsoázia és a leselkedő imperializmus ügyét szolgálják, kiméletlenül sujtunk le.

„Megparancsoljuk tehát, hogy a vörös hadsereg minden katonája fegyelemben, rendben kövesse minden intézkedésünket, rendeletünket.“

A 7806/eln. 6. számú rendelet.

„Minden tényleges állományú volt katonai havidíjas, minden tényleges állományú volt rangosztályba nem soroló havidíjas és minden tényleges állományú volt hivatásos altiszt köteles a vörös hadseregbe való belépésre jelentkezni.*

„Jelentkezésre kötelezve nincsenek: 1. A nyugállományban vagy a rendelkezési állományban levők. 2. Azok, akik a vörös hadseregben már szolgálnak. 3. Azok, akik a hadügyi népbiztoságnál, a katonai kerületi parancsnokságoknál, a póttesteknél, katonai intézeteknél, katonai hatóságoknál vagy különleges egyéb beosztásokban jelenleg is szolgálatot teljesítenek, addig, amíg ezekben a beosztásaikban meghagyatnak. 4. A kórházi ápolásban levők felgyógyulásukig; a betegség címén szabadságoltak szabadságuk leteltéig. 5. Akik a megszállott területen vannak.

„Mindazok a jelentkezésre kötelezettek, akik ennek a parancsnak f. évi ápr. 15-ig eleget nem tesznek, a forradalmi törvénytörvények elé fognak állíttatni.

„A jelentkezettek beosztását külön rendelkezések fogják szabályozni.“

36. számú melléklet.

A vasfegyelmet követelő 619.261. számú parancs.

„A forradalmi vörös hadsereg vezetésével és megszervezésével megbízott h. ü. népbiztosság direktóriuma megdöbbenéssel értesült a jelentésekből, hogy a rend fenntartására kiküldött csapatkötelékek egyes katonái irányítási helyükön nem a rend fenntartását szolgálják, hanem fegyvelmezettlenségükkel a legnagyobb veszélybe sodorják a proletárdiktaturát. Ismételt előfordult, hogy a kiküldött csapatkötelékek egyes katonái erőszakkal feltörték a borpincéket, megszegték a szesztilalmat, iszákosságukkal közbotrányt okoztak és ezzel a forradalom céljait szolgáló vörös hadsereg iránt mutatkozó lelkesedést és jó hangulatot lerombolták. Több helyről jelentés érkezett arról is, hogy az ilyen kötelékek egyes katonái, dacára a forradalmi kor-

* Tehát nem belépni, csak a „belépésre jelentkezni“, hogy a nekik nemtetsző elemek fel- vagy fel nem vétele tekintetében teljesen szabadkezük maradjon.

mányzótanács szigorú rendeletének, fosztogatásokra is vetemedtek. A h. ü. népbiztosság direktóriuma át van hatva attól a gondolattól, az egész proletársággal, munkássággal és katonai tömegekkel egyetemben, hogy a vörös hadsereggel csak akkor lehet megmenteni a forradalmat, ha a hadseregben a forradalmi vasfegyelem mindenáron biztosítva van.

„Ennek tudatában a h. ü. népbiztosság direktóriuma megparancsolja, hogy a forradalmi vasfegyelem a vörös hadseregben kivétel nélkül mindenkitől megköveteltessék. Mindazok ellen, akik e vasfegyelem ellen vétének, a legszigorúbb eljárást kell indítani.

„Azokat, akik fosztogatnak vagy önhatalmúlag cselekednek, haladéktalanul forradalmi törvényszék elé kell állítani. A forradalmi törvényszék minden egyes esetben a legnagyobb szigorúsággal és kiméletlenséggel fog eljárni és a forradalmi kormányzótanács I. számú rendelete értelmében a fosztogatót kiméletlenül halálbüntetéssel fogja sújtani.

„Jelen parancs a vörös hadsereg minden csapatköteléke előtt, ápr. hó 12-én és 14-én, napiparancsban kihirdetendő. A bevonuló katonák előtt a fogadalom letételekor felolvasandó.“

A 8286/eln. 7. számú parancs.

„Vörös katonák! Fegyelem nélkül a forradalom nem egyéb anarchiánál. A forradalmi fegyelem az a betontalapzat, amelyre a forradalom alkotásai felépülnek. Minden forradalomnak, amely nemcsak győzni, hanem élni és véglegesen berendezkedni is akar, legelső gondja az egységes, szilárd, harcrakész, vasfegyelmű hadsereg.

„A hadseregnek kell sakkban tartani az ország belsejében azokat az elemeket, amelyek nem akarnak és nem tudnak megnyugodni a változhatatlanba. A hatalmát és vagyonát veszített osztályok, ha meglapulnak is forradalmunk elemi ereje előtt, sokkal jobban szeretik régi életük mocsarát, sokkal mélyebben beleélték magukat gazdasági, politikai és katonai zsarnokságukba, semhogy erről egykönnyen lemondának. Azért van szükség a forradalmi vörös hadseregre, hogy a duskálódó burzsoát, a dúsgazdag henye mágnást, az élősdí dzsentrit és a szolgálatukban álló papságot és bürokráciát minden reményről leszoktassa. Másodsorban szükség van rá, hogy lecsapjon és *lehetetlenné tegyen minden olyan támadást, amely kívülről akarja megsemmisíteni* a forradalmi proletáriátus kivivott eredményeit. Annak a hadseregnek, amely erre a nagy feladatra

vállalkozik, minden egyes emberben s egészében, tökéletesnek kell lennie. Hibátlan, tökéletes forradalmi példányokból kell összeválogatni azt a hadsereget. Ennek a hadseregnek minden egyes katonája kell, hogy magának a forradalomnak eleven szobra legyen. Testileg, lelkileg, szellemileg kiváló.

„A vörös hadsereg minden egyes katonája féltékenyen őrizze az egész hadsereg tiszta, forradalmi erkölcsét és szeplőtlen becsületét. Gondja legyen reá, hogy, aki *nem odavaló, azt onnan eltávolítsák!* Az a katona, aki kívül-belül nincs acélból, az összeroskad a forradalom vasfegyelme alatt. Az ilyen gyengéknek a mi hadseregünkben nem lehet helye. Vak és feltétlen fegyelmet követel ebben a hadseregben mindnyájunk ura: a forradalom. Mi valamennyien az ő világfelszabadító, népboldogító hatalmát szolgáljuk. Az is, aki parancsol a vörös katonának, az is, akinek a vörös katona engedelmessé válik. A mi hadseregünk a proletárok osztályhadserege, parancsnokai mellett ott áll a politikai megbízott, úgy hogy a vörös hadsereg minden egyes katonája magának a tanácsköztársaságnak parancsait követi. Ezek a parancsok kemények, szigorúak, mint a proletár ökle. Ezeknek engedelmessé válni, ezeket követni kell. A vörös hadsereg fegyelme nem tűr ellenmondást, sem habozást. *Aki a fegyelmet sérti, az ellenforradalmár!* A jó vörös katonának minden parancsot híven teljesíteni kell. Nemcsak magát vizsgálja a vörös hadsereg katonája, de arra is ügyel, hogy minden bajtársa így tegyen. Az öntudatos vörös katona tartózkodik minden kicsapongástól, nem részegeskedik, mert a szesz ellensége a test és a lélek egészségének; nem lop, nem rabol, nem duhajkodik, nem érzéketlen fejtörést okozó erejét védtelen gyengékkel szemben, s ha megtudná valamelyik bajtársának hasonló botlását, gondoskodni köteles róla, hogy az illetőtől a vörös hadsereg megszabaduljon s a *bűnös forradalmi törvényszék elé kerüljön.*

„A magyar tanácsköztársaság a legféltőbb gonddal, óvatos válogatással szedte össze a vörös hadsereg katonáit. A magyar proletárruralomnak díszes testőrsége ez a hadsereg, minden reményünk benne van, hogy lehetővé teszi és megvédi a régi rossz világ lerombolásának s a dolgozók boldog új országának felépítési munkáját. Össze kell fogni erre a nagyszerű munkára a katonai és a polgári proletárerőnek és tudásnak és akkor nem lesz a pokolnak olyan hatalma, amely a magyar tanácsköztársaság épületét meg tudja ingatni vagy le tudja rombolni.

„Katonák! Nem hódító vérengzésre, nem más testvérnépek leigázására, nem a nagy vagyon védelmére, hanem a proletárok

uralmának védelmére kérjük ifjúságtok erejét, lelketek tiszta rajongását és ezért tisztelünk meg benneteket a legnagyobb bizalommal, mikor a vörös hadseregbe fogadunk benneteket. Ti vagytok a világ sarából aranyvilágot gyuró szent forradalmi eszme ereje, hatalma! Vörös katonák! Fegyelmet követel tőletek a forradalmi kormányzótanács. *Kun Béla, Böhöm Vilmos, Szántó Béla, Fiedler Rezső, Haubrich József.*“

37. számú melléklet.

A direktóriumoknak szóló 407/66. hdm. számú rendelet.

Ismételten előfordult, hogy egyes direktóriumok, túltéve magukat a hadügyi népbiztosság rendeletein, a vörös hadsereg egyes részei fölött önhatalmúlag rendelkeznek, a hadügyi népbiztosság rendeleteit keresztezik s ezáltal a céltudatos katonai vezetést lehetetlenné teszik.

Beleavatkozván hadműveleti, szervezési és katona-közigazgatási kérdésekbe, leírhatatlan fejtelenséget és fölfordulást idéztek elő, miáltal végeredményében a tanácsköztársaságnak okoznak kiszámíthatatlan károkat.

Újólág elrendelem, hogy a direktóriumok a katonai kérdésekbe való minden önkényes beavatkozástól szigorúan tartózkodjanak, mert különben kénytelen leszek jelen rendeletemnek a legerélyesebb eszközökkel érvényt szerezni és megszegését megtorolni.

Hadművelési és szervezési kérdésekben forduljanak a direktóriumok a legközelebb eső hadosztály, illetve dandárparancsnoksághoz. *Szántó s. k. h. ü. népbiztos.*

38. számú melléklet.

A politikai megbizottak hatáskörét szabályozó 8465/eln. 7. számú körrendelet.

A hadosztályparancsnokságtól alosztályparancsnokságig bezárólag minden alakulat kap politikai megbizottat. Ugyanazon hadosztályhoz tartozó politikai megbizottak a hadosztály politikai megbizott általános érvényű utasításait követni tartoznak, ezeknek működése fölött a hadosztály politikai megbizott ellenőrzést gyakorol.

A politikai megbizottak feladata a fentemlített kapcsolat fenntartásán kívül a következőkből áll:

A csapattestekhez kinevezett politikai megbizottak a proletárdiktaturát képviselik, ellenőrzik a proletárhadsereg nem protárelemekekből álló parancsnokait, alkalmazottait (a régi hadsereg tisztjeit), azoknak tevékenységét, sőt figyeli ezeknek katonai intézkedéseit is.*

Az alsztályhoz beosztott politikai megbizott állandóan katonái között tartózkodják. Felvilágosító előadásokkal és agitációs beszédekkel tartsa ébren bennük a proletárdiktatura szellemét.**

A politikai megbizott kötelessége a parancsnokok ellenőrzése és a viszonyok figyelembe vétele mellett azon örködni, hogy a vörös hadsereg a tanácsköztársaság föltétlenül biztos támasza legyen. Kötelessége*** a fegyelem megszilárdításában hathatósan közreműködni, a katonák anyagi és szociális igényeinek ellátását, az élelmezést és felszerelést ellenőrizni.

A parancsnokságnál előforduló fegyelmi esetek és panaszügyek intézésénél javaslatvételi joga van és a parancsnokkal egyetértőleg dönt.

A politikai megbizottnak a parancsnokok és csapatok minden szolgálati ténykedésében teljes betekintés engedendő. Minden parancs az illető parancsnok és a politikai megbizott aláírásával látandó el.

Meglátogatja a különböző helyeken állomásozó csapattesteket, osztályokat, alsztályokat és ellenőrzi a megtett intézkedések végrehajtását. Ahol a munkában könnyelműséget, hanyagságot, vétkes mulasztást vagy épen szabotaget állapít meg, pártatlan és kérlelhetetlen szigorúsággal lép fel a proletárruralomra veszélyes jelenségek azonnali kiküszöbölésére. Intézkedéseinek végrehajtásához a szükséges karhatalmat igénybe veszi.

Ellenőrzi a jóléti bizottság működését, amelynek hivatalból tagja.

Ellenőrzi a katonai forradalmi törvényszék működését és erről jelentéseket küld be a hadügyi népbiztosság politikai osztályához.

* Vagyis, egyszóval minden tekintetben spitzlik voltak. Hogy egy nemkatonai katonai intézkedéseket is figyelje és quasi ellenőrizze, ez már magában véve nonsens.

** Ezek tehát kimondott agitátorok voltak, amit az igazi katonai szellem semmiképen sem tűr meg.

*** Neki, a hivatásterü fegyelemrontónak!

Köteles hetenként az ellenőrzése alatt álló csapattest állományáról, hangulatáról a hadosztályhoz, a hadosztály politikai megbízott pedig a hadügyi népbiztos csapatszervezési csoportjához (vidékről távirat útján) jelentést tenni.

Taktikai kérdésekbe a politikai megbízott nem szólhat bele, kivéve, ha annak ellenforradalmi célzata nyilvánvaló és annak megakadályozása rögtön intézkedést követel. Minden más fontosabb parancs vagy intézkedés előzetes egyetértésben a politikai megbízottal adandó ki és általa előjegyzendő.

A csapatparancsnokságok által javaslatba hozott századparancsnokok névsorát az illetékes politikai megbízottak véleményezve a hadosztály politikai megbízotthoz terjesztik fel, aki ezeknek, valamint a zászlóaljparancsnok és magasabb parancsnokoknak ideiglenes beosztását a hadosztályparancsnoksággal egyetértőleg elrendeli. Az elrendelt ideiglenes beosztások jóváhagyás végett a hadügyi népbiztossághoz haladéktalanul felterjesztendők.

Minden szabadság engedélyezése a beosztott politikai megbízottal egyetértőleg történik.

A politikai megbízottak napi 60 korona díjazásban és hivatalos utazások alkalmával azonfelül a II. osztályú jegy árán felül még napi 50 korona pótdíjban részesültek. (1919 április 26-án kiadott 27. Szabályrendeleti Közlönyben megjelent 7895/eln. A. sz. körrendelet.)

39. számú melléklet.

Forradalmi katonai törvényszékek megalakítása.

„A vörös hadsereg forradalmi fegyelmét sértő katonai büntettek felett forradalmi katonai törvényszékek ítélnek.

„Minden hadosztály vagy dandár székhelyén forradalmi katonai törvényszéket kell felállítani.

„A forradalmi katonai törvényszék elnökből és ezenfelül két tagból áll. A forradalmi katonai törvényszék elnökét és tagjait, úgyszintén a vádbiztost és jegyzőkönyvvezetőt Budapesten a központi tanács, másutt a munkások, katonák és földművesek helyi tanácsa választja katonák, továbbá katonaviselt munkások vagy földművesek sorából.

„A forradalmi katonai törvényszék eljárására nézve a forradalmi kormányzótanács 1919 március 26-án megjelent IV. számú rendeletében megszabott rendelkezések irányadók.

„Katonai büntettet követ el az a katona vagy parancsnok: 1. aki a tanácsköztársaságnak akár külső, akár belső ellenségével összejátszik vagy egyetért; 2. aki az ellenséget kémkedéssel, fegyveres szolgálattal vagy egyéb szolgáltatással támogatja; 3. aki bajtársára fegyvert fog vagy a parancsnok parancsára ellenszegül; 4. aki őrszolgálati vagy egyéb fontos szolgálati kötelességét akár szándékosan, akár bűnös hanyagságból cselekvéssel vagy mulasztással megszegi; 5. aki az ellenség előtt gyáván viselkedik; 6. aki csapatától megszökik; 7. aki gyilkol, gyujtogat, rabol, fosztogat, lop, közvagyonot rombol vagy védtelennel szemben erőszakoskodik; 8. aki katonatársát árulásra, lázadásra, fontos szolgálati kötelességének megszegésére vagy szökésre csábítja; 9. aki a felsorolt katonai büntettek valamelyikét megkísérli; 10. aki résztvesz oly összebeszélésben vagy egyesülésben, amelynek célja a felsorolt katonai büntettek valamelyike.

„Katonai büntett büntetését a cselekmény súlyához képest a forradalmi törvényszék szabja ki. Ha a büntett a vörös hadsereg forradalmi fegyelmét vagy a tanácsköztársaság érdekét súlyosabban sérti vagy közvetlen veszélyezteti, halálbüntetés is szabható ki.“

*

A fentemlített eljárást az említett IV. számú rendelet alábbi §-ai szabályozták:

1. §. Forradalmi törvényszékek állítatnak fel a szükséghez képest.

2. §. A forradalmi törvényszék elnökből és ezenfelül két tagból áll.

A forradalmi törvényszék elnökét és tagjait, úgyszintén a vádbiztost és a jegyzőkönyvvezetőt a forradalmi kormányzótanács nevezi ki. Ezek a megbízások nincsenek képesítéshez kötve.*

3. §. Forradalmi törvényszék hatáskörébe az oly bűncselekmény miatt tartozik az eljárás, amelyet a Forradalmi Kormányzótanács külön rendelettel oda utal.

4. §. A forradalmi törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben sem alakszerű nyomozó eljárásnak, sem vádiratbenyújtásnak nincs helye. Az egész eljárás elejétől végig az együttülő forradalmi törvényszék előtt, és ha csak lehet, félbeszakítás nélkül folyik le.

* Ami más szóval az eddigi hivatásos bírói és ügyési karnak az igazságszolgáltatásból való kirekesztését jelentette.

A terheltet elfogása után azonnal a forradalmi törvényszék elé kell állítani.

5. §. A vádbiztos kötelessége a tárgyaláshoz szükséges bizonyítékokat előteremteni, főleg a sértettet, a tanukat és a szakértőket, ha szükséges, közvetlenül megidézni vagy elővezetésük iránt is intézkedni.

A forradalmi törvényszék bármely órában és a szabad ég alatt is megtarthatja ülését.

6. §. A terhelt bárkit választhat védőjének. Ha a terhelt e jogával nem él vagy ha választott védőt a tárgyalásra meghívni azonnal lehetetlen, a bíróság bárkit hivatalból kirendelhet védőnek.

7. §. A forradalmi törvényszék előtt a tárgyalás azzal kezdődik, hogy a vádbiztos a terhelt ellen fennforgó tényeket előadja.

A bizonyító eljárás befejeztével a vádbiztos annak eredményét kifejti és indítványát megteszi. Erre a terhelt és védője felel és ha a vádbiztos még válaszol, az utolsó felszólalás joga mindig a terheltet és védőjét illeti.

8. §. A tárgyalás befejezésével a forradalmi törvényszék zárt tanácskozás után határoz. A bűnösség kérdésében a határozás titkos szavazással történik. Halálbüntetést csak az elnök és a tagok egyhangú határozatával lehet kiszabni. Az ítéletet rövid indokolással együtt azonnal írásba kell foglalni.

9. §. A forradalmi törvényszék határozata ellen fellebbvitelnek vagy másféle perorvoslatnak helye nincs. Az elítélt érdekében bárki által előterjesztett kegyelmi kérelemnek nincs felfüggesztő hatása a végrehajtásra.

10. §. A forradalmi törvényszék által kiszabott büntetéseket az ítélet kihirdetése után azonnal végre kell hajtani.

40. számú melléklet.

Az április 19-iki munkástanácsi ülésen elhangzott beszédek főbb tartalma.

Elsőnek *Kunfi Zsigmond* szólalt fel s hosszabb beszédben fejtegette annak szükségét, hogy a proletárság nagy tömegei fegyvert fogjanak. „Meg kell állani helyünket mindaddig — mondá többek között —, amíg keletről és nyugatról a proletáriá-

tus tömegei össze nem fognak és szét nem törik mindenütt a kapitalizmus igáját. Ehhez harc kell. Meg kell magyarázni a dolgozó tömegeknek, hogy veszedelmes pillanathoz érkezett el a diktatura és ha a proletáriátusban volt annyi engedelmesség, hogy a régi burzsoauralom számára vért és életet tudott áldozni, akkor hitvány az a proletáriátus, amely a saját maga számára, a szocializmusnak, a világforradalomnak ügyéért nem tudja odaadni, ha kell véréit, életét és mindenét. . . . Minden kishitűséget, minden visszavonást félre kell tenni, az egész proletáriátusnak össze kell fognia egy hatalmas lelkiérzelmi és elvi egységben és mindazoknak, akik erre alkalmasok és hivatottak, mindazoknak, akiket a proletáriátus erre felhív, fegyverrel, fegyverrel és még egyszer fegyverrel kell síkra szállaniok.“ (Hosszantartó éljenzés és taps.)

Ezután *Kun Béla* szólalt fel. „Nem fogok egy szép szót sem mondani! — Így kezdé beszédét. — Arra kérem önöket, hogy *halálos komolysággal* hallgassák azt, amit mondani fogok. A proletáriátus diktatúrája szakítást jelent minden titkos diplomáciával. Én itt minden szépítés nélkül el fogom mondani konkrétizálva mindazt, amit a mai hadi és külpolitikai helyzetről el kell mondani. Kunfi elvtárs beszédéből világosan látszik, hogy itt két világrámlatnak az uralma csap össze Magyarország felett, a magyarországi tanácsköztársaság felett: az imperialista kapitalizmus és a bolsevista szocializmus összecsapása játszódik le előttünk. Az antant megbízásából itt járt Smuts generállal való jegyzékváltásokat ismerik az elvtársak. Nem azért, mintha *a területi integritás* alapján állanánk, nem azért, *mintha mi a régi Magyarország nemzetiségi elnyomását akarnók felújítani*, hanem azért, mert élni, megélni akar a dolgozó proletárság magyarországi köztársasága, nem voltunk hajlandók visszavonni a demarkációs vonalat. Nem voltunk hajlandók azért, mert nem akartuk szűkíteni azt a területet, amelyen a proletáriátus az úr.

„Hogy közben mit csináltak Párisban, annak részleteit nem tudjuk. Tudjuk azonban azt, *hogy megindult a román bojáruralom részéről az offenzíva*. Megindult olyan erővel, mint aminő erőt ők ezidőszerint mozgósítani képesek voltak a magyarországi tanácsköztársaság ellen. . . . Csapataink olyanok voltak, hogy részben kimerültek a frontokon, részben iskolázatlanok voltak. Azzal is tisztában voltunk, hogy hadsereget nem lehet úgy szervezni előre, új, forradalmi fegyelmet nem lehet megteremteni, előre kívülről. Hadsereg, forradalmi proletárhadsereg, osztrájhadsereg, forradalmi proletárfegyelem *csak az ellenforra-*

dalommal való küzdelemben magában alakulhat és fejlődhet ki. A román offenzíva ezidőszereint sikerült, a jelek szerint Szatmárnémeti elesett. Szatmárnémetiben a román offenzívának sikere után már burzsoauralom, már burzsoadiktatura van. Nagyvárad előtt közvetlenül ott állanak a román csapatok és Nagyváradon bizonyos, nagyon rövid idő után helyre fog állani újra a kapitalizmus kizsákmányoló rendje. Csapatainknak egy része, nagyon kis része megállotta a helyét, utolsó vércseppig küzdött, áldozatokat hozott; a másik része azonban csürhe módjára otthagya az állásokat, megszaladt, a kötelékek felbomlottak. Debrecen a vigasztaló hely. Debrecenben a munkásság letiporta az ellenforradalmat, a felfegyverzett proletáriátus nemesak, hogy nem adta ki kezéből a hatalmat, de ez a hatalom szilárdabban van ma a kezében, mint valaha volt. Békéscsaba felé szintén rosszul áll a hadihelyzet. Ott is a csapatok egyrésze felbomlott, a másik része azonban tartja magát. Túlerővel támadnak mindenütt a románok, jobb fegyverzettel, tökéletesebb felszereléssel, mint aminő az ifjú proletárállam ifjú hadseregéé. Egyelőre más vonalokon nem indult meg az offenzíva.

„Eleinte arra gondoltunk elvtársaim, hogy az antantnak az a szándéka, hogy vagy Smuts generális, vagy a Vyx alezredes által megjelölt demarkációs vonalakat kívánják elérni és azontúl nem akarnak menni. A helyzet azonban ma olyan, hogy az antant minden erővel meg fogja indítani ellenünk az offenzívát, hogy az antant bennünket a párizsi kommun sorsára akar juttatni, hogy az antant az imperializmust, amelyet a nyakára helyezett ezen ország proletáriátusának, már azelőtt, most nemesak szorosabbra akarja venni, de egyenesen meg akar fojtani bennünket. (Felkiáltások: Nem engedjük soha!)

„Eltársaim! A cseh front még nem mozdult meg, a déli front sem mozdult még, de nem tudom, hogy most talán már ebben a pillanatban nem kezdődött-e meg az előnyomulás. Lehet, hogy nem, de lehet az is, hogy igen. Ha ma nem, talán holnap megkezdődik. (Közbeszólás: Mozgósítás!) Mozgósítani, elvtársaim, az könnyű dolog, ezt is elmondhatom, azonban ne akarjon, elvtársaim, senki addig ítéletet alkotni, amíg én a következtetéseket nem vonom le, amíg az egész helyzet általános képét nem kapja meg.

„Senki kétségbe ne essék, de el kell azt mondanom, hogy fegyverzet és felszerelés kérdésében is rosszul állunk azért, mert olyan lehetetlen hadifelszerelési állapotot vettünk át, melyet az alatt az idő alatt, amely rendelkezésünkre állott, nem sikerülhe-

tett még kiépíteni. Arról, elvtársaim, hogy valami nagy katonai akciót ki tudnánk fejteni, szó sem lehet...

„Mi a nemzetközi proletárforradalomnak csak egy kis ága vagyunk. Ha időlegesen sikerül is elverni bennünket, még akkor is élni fog és újra fel fog támasztani bennünket a nemzetközi proletárforradalom.

„Forrong minden ország proletáriátusa. Ismerik a bécsi eseményeket. Tudják, hogy itt a proletáriátus küzd fegyveresen a diktatúráért. Tudják azt, hogy az oroszországi testvérköztársaság csapatai átlépték Kelet-Galicia határát, a csapatok egy részükkel Csernovitz irányában haladnak. Ez mindamelllett még távoli segítség... Egyelőre a magunk erejére, a magyarországi proletárság forradalmi erejére kell támaszkodni.“

Beszédét így fejezte be *Kun*: „Akartátok-e a proletárdiktatúrát? Akartátok-e a proletár önkormányzatot? Akartátok-e a cselekvési lehetőséget? Akartuk valamennyien, itt az idő, halálosan komoly a pillanat, cselekedni, cselekedni és még egyszer cselekedni kell. Nyilatkozzék itt most meg Budapest proletáriátusa, mit akar! Új barbárságot, új burzsoáziai kapitalizmust, a burzsoa kizsákmányolást vagy akarja-e a szocializmust, akarja-e a kommunizmust minden poklokon, minden áldozatokon keresztül. És ha nyilatkozott, akkor cselekedjék is Budapest proletáriátusa“. (Élénk éljenzés és hosszantartó taps.)

Többek felszólalása után *Böhm Vilmos* hadügyi népbiztos azt hangoztatta: „Egységre van szükségünk! Aki ma fegyelmetlenséget követ el, akár a munkásmozgalomban, akár a hadseregben, az ellenforradalmár és azzal úgy fogunk elbánni, mint az ellenforralmárokkal kell elbánni. Irigyléssel nézek azokra, akik kimennek a frontra. Egyetlen vágyam és keresztül is fogjuk vinni mindnyájan, akik e munkásmozgalom élén állunk, önök, mi, hogy kimenjünk és fegyelmet vigyünk be a katonákba. Azt kérdezte *Kun Béla*: Igaz-e, hogy akartok proletárdiktatúrát? Azt mondtuk a legnagyobb őszinteséggel mindnyájan, hogy akarjuk. Ha akartok, meg kell most védenünk, de meg kell védenünk nem szavakkal, hanem — ha szükséges — úgy mindnyájunk vére árán“. (Hosszantartó élénk helyeslés, éljenzés és taps.)

Ezután *Pogány* szólott ekképen: „Fegyvert fogni és kimenni a frontra egyenesen! Azt kell üzenünk proletártestvéreinknek, akik a demarkációs vonalon túl most talán megrémülve nézik az eseményeket: elvtársak, testvérek, tartsatok ki! De izennünk kell annak a magyarországi burzsoáziának is, amely a demarkációs vonalon túl az első pillanatot felhasználta arra, hogy vissza-

állítsa a régi kapitalista rendet és már a királyságról ábrándozik. Ezeknek azt kell üzenünk: Reszketsetek a bosszunktól! Vissza fogunk térni és el fogunk benneteket most már nemcsak mint osztályt, de valóban az utolsó emberig, az utolsó ellenforradalmárig pusztítani!

„Eltársak! Messzire hallatszó szóval küldjük innen, ülésünkől az üzenetet az itthoni magyar burzsoáziának. Vegye tudomásul a burzsoázia idehaza, hogy *a mai naptól kezdve tusznak tekintjük!* (Viharos helyeslés és hosszantartó taps.) Vegyék tudomásul, hogy nem lesz örömük abban, ha az antant-hadseregek előnyomulnak, mert *minden lépés, amellyel a román vagy a szerb hadsereg előrenyomul egy-két keserves megpróbáltatás lesz az itteni burzsoáziának!* (Viharos helyeslés.) Ne örüljön, ne dugja ki a fehér zászlókat az ablakába, mert a vérükkel festjük pirosra! (Percekig tartó viharos tombolás, helyeslés és taps.)

„A proletárhazát meg kell mentenünk! Itt most gaz és áruló, sehonnai bitang ember, aki ha nélkülözhető idehaza, nem jön velünk együtt, mindannyiunkkal a frontra. Ez a munkás-tanács, ez a kormányzótanács becstelen volna, ha nem osztaná meg azonnal önmagát. Egyrésze dolgozzon itthon, kormányozzon a központban, a másrésze pedig ki a frontra, vezessük a gyárakból, a földekről proletártestvéreinket a frontra! . . . Egyetlen egységes, hatalmas kiállítás szerte a világba: Élni akarunk, győzni akarunk és győzni is fogunk!“ (Hosszantartó éljenzés és taps.)

Szamuely Tibor ezeket mondta: „A' veszély közeledtére vörös lobogót kell körülhordozni az egész világon, amelyre ez legyen ráírva: veszélyben a proletárhaza! Halál a proletáriátus minden ellenségére! Halál a burzsoáziára! Ma két embert ismerhetünk csak: proletárt és burzsoát. Vagy proletár és harcolni akar a proletáriátus felszabadításáért és akkor testvérem is, velem van, vagy semlegesnek tartja magát és akkor én ellenségemnek tekintem. Elvtársak, nem vonhatja ki magát senki proletár kötelessége alól; vagy velünk, vagy ellenünk. Aki velünk van, annak harcolnia kell, annak meg is kell halnia, ha szükséges, a proletáriátus felszabadításáért. Ha Magyarországon a proletáriátus hatalmáért még nem folyt vér, akkor fog folyni vér, a proletáriátus vére, de fog folyni a burzsoázia vére is. (Taps.) Mindenki, aki ellenünk van, aki ellenségünk, azon keresztül tiprunk, legyen az bárki.“

41. számú melléklet.

Felhívás a szocialista volt tartalékos tisztekhez és tisztjelöltekhez.

a) *Felhívás!* Szocialista volt tartalékos tisztek és tisztjelöltek! Titeket hív a szocialista haza!

Eltársak! Testvérek! A proletárforradalom veszélyben van. A világforradalom döntő csatája előtt állunk. A világproletáriátus szeme rajtunk nyugszik. Talán épen a mi harcunk eredményétől függ a küzdelem végső kimenetele. Minden emberre szüksége van a mi ügyünknek, a világproletáriátus közös nagy ügyének. De elsősorban tirátok van szükségünk, elvtársak! Tirátok, akik nemcsak lelkesedésteget és áldozatkészségeket állíthatjátok a proletáriátus céljának szolgálatába, hanem képességeiteket és tapasztalataitokat is.

Eltársak! Testvérek! Akaratotok ellen hurcolt végig benneteket a burzsoázia-imperializmus Európa véres harcterein. Akaratotok ellen kényszerített benneteket, hogy dolgozó emberekből katonák legyetek. Elvtársak! Kötelességeitek, proletárkötelességeitek ezt az akaratotok ellen szerzett tudástokat a világproletáriátus nagy ügyének szolgálatába állítani. Kötelességtek az ellenünk összeesküdött burzsoázia ellen azt a tudástokat felhasználni, amelyet az ő kényszeréből szereztetek.

Eltársak! Testvérek! Senkinek sincs ma joga félreállnia. Senkinek sincs joga azt éreznie, hogy nem rajta mulik az ügy sikere. Tudja és érezze mindenki, hogy rajta, épen rajta, épen az ő személyén mulik, ha a magyar proletáriátus nem arat már most győzelmet az ellene összeesküdött nemzetközi ellenforradalom felett. Érezze mindenki ennek a felelősségnek súlyát. Mi tudjuk, hogy senki sem fogja kivonni magát proletárkötelessége alól.

Eltársak! Testvérek! A vörös hadseregnek szüksége van rátok! Szüksége van lelkesedéstekekre, szüksége van katonai tapasztalatotokra. Mindenki jelentkezzék haladéktalanul a magyarországi szocialista párt titkárságánál. (VII., Erzsébet-körút 41.) Mondja meg lakáscímét és legyen készen arra, hogy bármely pillanatban a frontra menjen.

b) A mostani súlyos, küzdelmes időben minden kiképzett katonának, de különösen a tényleges tiszteknek a haza védelmére kell legodaadóbban szolgálatot teljesíteni. Ennélfogva elrendelem, hogy a vörös őrségnél kizárólag csak rokkant, arcvonalbeli szolgálatra teljesen alkalmatlan tényleges tisztek nyerhetnek beosztást, míg a többiek a vörös hadseregnek haladéktalanul jelentkezni kötelesek.

c) Valamennyi hadügyi népbiztossági csoportnak, osztálynak és egyéb hivatalnak:

A budapesti Munkások és Katonák Tanácsa 1919 április

19-én megtartott ülésén határozatilag megállapította (!), hogy a proletárforradalom veszélyben van. Mindenkinek kötelessége a legvégsőkig a proletárforradalom szolgálatában fegyverrel vagy szerszámmal a kezében dolgozni. Ezen határozat fennállásának tartamára a hadügyi népbiztosság semmi néven nevezendő ünnepet el nem ismer. Mindenki köteles erejének végső megfeszíté- séig szolgálatot teljesíteni és az ügy nagy fontosságára való tekintettel a népbiztosság rendelkezésére állani. (1919 ápr. 19-én kelt 8595/eln. B. sz. rend.)

42. számú melléklet.

A hadiüzemekben dolgozó proletárokhoz!

A nemzetközi burzsoázia elleni élet-halálharcot, az utolsó nagy leszámolást kizsákmányolóinkkal egyformán kell a frontra és a frontokat ellátó gyárakban megvívunk. Ma minden gyár csak a frontok számára dolgozhat! A legszükségesebb élelmiszerüzemeken kívül ma csak a hadiszert gyártó üzemek számára van szén, van nyersanyag és minden egyéb, amit csak ebben a kizsákmányolók proletárgyilkos háborújában elszegé- nyedett országban elő tudunk teremteni.

Ma a gyár is harctér, a gyárban dolgozó is katona: a pro- letárforradalom katonája!

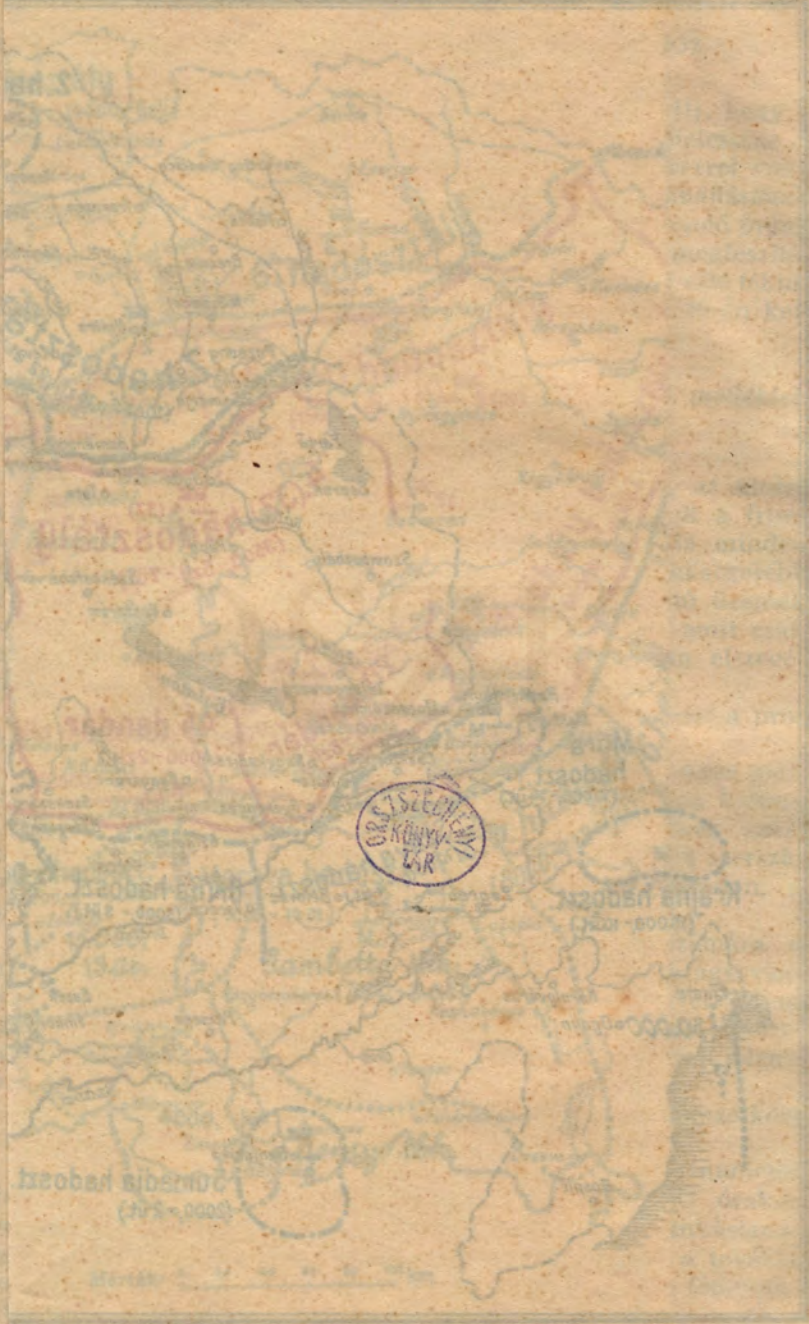
Elvtársak! Ti, akik nem mehettek ki a frontra, mert gon- doskodnotok kell municióról és fegyverekről, a harcos katona fegyelmezettségével minden forradalmi lelkesedéstelekkel, száz- szoros szorgalommal és kitartással vegyétek kezetekbe a szerszá- mot, százszoros igyekezettel dolgozzatok az esztergapadon, a szerszámgép mellett!

És ti, bányásztestvéreink is, akik mindezek számára a munka, a municiótermelés lehetőségét teremtitek meg, úgy vág- játok csákányotokat a szentadó kőzetbe, olyan erővel, olyan igyekezettel, mintha magának a kizsákmányoló burzsoá-osztály- nak koponyájába vágnátok bele, mert ma valóban azt jelenti minden csákányütésnek!

Nincs ünnepnap, nincs pihenés addig, míg a nemzetközi kizsákmányolók fojtogatják a proletárforradalmat.

Hétfőn (húsvét) reggel üzemben legyen minden municiót vagy egyéb hadianyagot előállító gyár! Hétfőn este 7 órakor pedig az összes ilyen gyárak termelési biztosai és munkástaná- csai, valamint az illetékes szakszervezetek kiküldöttei a további teendők megbeszélése végett gyűljenek össze a vas- és fémmun- kás-szövetség helyiségében.

Munkástestvérek! Mától kezdve úgy dolgozzatok a gyár- ban, mint ahogyan harcolnátok fegyverrel a kezetekben a fronton!

CIRKULÁCIÓS
KÖNYVTÁR
ZSR

Órmezőháza
(1800-1810)

44. számú melléklet.

A politikai megbízottak kioktatása.*Bizalmas. A politikai megbízott elvtársához!*

Tisztelt elvtársak! A vörös hadsereg szervezése és harc-készültségének biztosítása céljából a tanácsköztársaságnak minden rendelkezésére álló eszközzel gondoskodnia kell a hadsereg fegyelmének helyreállításáról és fejlesztéséről.

Napról-napra érkeznek hozzánk jelentések, amelyekből megállapítható, hogy a vörös hadsereg egyes rétegei a forradalmi fegyelem szempontjából jogos kifogás alá esnek. Ismételtten merülnek fel panaszok, hogy egyes csapatrészek, vagy egyes katonák önhatalmulag cselekednek, fegyelemsértéseket követnek el, a parancsokat nem teljesítik.

Azt hisszük, hogy a t. elvtársak maguk is érzik és tudják, hogy ha a fegyelmetlenség a vörös hadseregben nem lesz megszüntethető és a fegyelmet nem tudjuk helyreállítani, akkor ügyünk már előre is elveszett. *Már pedig a mi ügyünknek nem szabad elvesznie.* Nemcsak a magyar proletárság, nemcsak a magyar tanácsköztársaság, hanem az egész világ proletárforradalmának érdekei követelik meg, hogy a magyar proletárdiktatura ügyét minden áron és mindenkivel szemben diadalra vigyük. Hogy ezt megteheessük, szükségünk van erős, *fegyelmezett hadseregre.* A fegyelem megteremtésében a legfőbb segítő munkatársainknak a *politikai megbízott elvtársainknak kell lenniök.* Ezek az elvtársak képviselik a csapatoknál a forradalmi kormányzótanácsot és kell, hogy a forradalmi kormányzótanács akarátának, parancsainak érvényt tudjanak szerezni.

A politikai megbízottaknak jó példával kell előljárniok. Magatartásukban, fellépésükben kell, hogy mintaképei legyenek a fegyelmezett, öntudatos proletárkatonának. A politikai megbízott ne lépje túl hatáskörét, azonban a hatásköréhez tartozó ügyekben erélyes és határozott legyen. *A politikai megbízott ne avatkozzék be stratégiai ügyekbe,* azonban minden eszközzel igyekezzék a hadsereg fegyelmét helyreállítani és fejleszteni. Minden a katonáknak kiadott parancsot írjon alá. Érintkezzék a katonákkal, a kiadott parancsoknak minden körülmények között szerezzen érvényt. A forradalmi kormányzótanács és a hadügyi népbiztosság minden eszközzel segítségére siet a politikai megbízott elvtársaknak.

Felhívjuk a t. elvtárs figyelmét arra a körülményre, hogy a tanácsköztársaság hivatalos lapjának április 13-iki, vasárnapi számában megjelent a *külön katonai forradalmi törvényszékek felállításáról szóló rendelet,* amely módot nyújt arra, hogy mindazok, akik *fegyelmetlenségükkel megbontják a hadsereg egysé-*

gét és ezzel ellenforradalmi tevékenységet fejtenek ki, forradalmi törvényszékek elé legyenek állíthatók. A politikai megbízottaknak gondoskodni kell róla, hogy a külön forradalmi törvényszékek minden hadosztály és dandár székhelyén levő munkás-tanács által haladéktalanul megválasztassanak és élniök kell azon joggal, hogy mindenkit, aki arra okot szolgáltat, forradalmi törvényszék elé állítsanak.

Azonfelül a katonákat ki kell oktatni a *forradalmi fegyelem szükségességéről*. Rá kell mutatni arra, hogy az egész világ imperialista hadseregeiben a felbomlás vagy már befejezett tényé vált, vagy pedig felbomlás jelei mutatkoznak. Ezzel szemben rá kell mutatni az *oroszországi szovjet-köztársaság hadseregére*, melyben bámulatos forradalmi fegyelem érvényesül s *amely a világ legfegyelmesebb hadserege*, fegyelmesebb, mint valaha a háború első időszakában bármely imperialista hadsereg volt.

A vörös hadsereg Rendeleti Közlönyének április 12-iki számában 7891/eln. 7. sz. alatt megjelent a hadsereg fegyelméről szóló rendelet,* amelynek rendelkezéseit külön figyelmébe ajánljuk a politikai megbízottaknak, azonfelül a mai nap folyamán valamennyi katonához parancsot adtunk ki, mely felvilágosító irat a hadsereg fegyelméről. Elrendeljük, hogy a politikai megbízottak gondoskodjanak róla, hogy ezt a parancsot minden laktanyában feltűnő helyeken kifüggeszék és minden egyes katona előtt felolvassák. Ezt a parancsot több százezer példányban sokszorosítjuk, plakátokon kiragasztjuk és lapokban közzététjük. Elrendeljük, hogy ebből a rőpiratból minden vörös katonánál egy példány ott legyen és a fegyelemről ezzel a rőpirattal kapcsolatban általános oktató előadások tartassanak.

Meggyőződésünk az, hogy az *oktató előadások* és emellett a *forradalmi törvényszékek* intézményei biztosítani fogják azt, hogy a vörös hadseregben levő — remélhetőleg csak kevés számú — fegyelmeseetlen és renitenskedő elem kiküszöböltségé s így az egységes, a proletárforradalom céljait szolgáló fegyelmesezt hadsereg álljon rendelkezésünkre. Nyomatékosan kérjük és követeljük a politikai megbízott elvtársaktól, hogy minden rendelkezésükre álló erejükkel, forradalmi öntudattal igyekezzenek a legrövidebb idő alatt a hadsereg fegyelmét helyreállítani.

Ezzel kapcsolatban elrendeljük, hogy valamennyi politikai megbízott április 20-ig a hadügyi népbiztoság 5. osztályához rövid helyzetjelentést küldjön be, melyben a csapatok létszámáról és fegyelméről tegyen jelentést. Budapest, 1919 április 15-én. Elvtársi üdvözléssel: *Kun Béla, Böhm Vilmos, Szántó Béla, Fiedler Rezső, Haubrich József* hadügyi népbiztosok.

* Lásd a * alatti lábjegyzetet a 30. oldalon.

45. számú melléklet.

Dr. Popp román miniszter előterjesztése.

„Meghatalmazott Miniszter Úr!

„Mint a szebeni Intéző Tanács kiküldöttje és mint tárca-nélküli miniszter a bukaresti kormány mellett majdnem két hó-napja jelentem a magyar bandáknak és a magyar rendes kato-naságnak a jámbor és igen türelmes román népség ellen elköve-tett alávaló merényleteit. E mély fájdalom által felizgatva joga-san kiálthatok fel: „Nulla dies sine lineal” Mert nem mulik el egyetlen nap anélkül, hogy ne jelentenék meg nekem, hogy mit követ el Középeurópa legvadabb fajzata nemcsak a román nép, hanem az emberiség, meg a kereszténység ellen is.

„A magyar nemzet szemtelen merészsége minden képzelet felülmul.

„A magyarok a legrettenetesebb és legkegyetlenebb hábo-rút indították az alájuk rendelt népek és minden ellen, ami ked-ves volt az emberiség előtt és most a harcok által legyőzve és bukásba rántva, még vadabbul viselkednek, mint valaha.

„Annak idején jeleztem Önnek a különféle románlakta vidékeken általuk elkövetett rémtetteket, melyek néha még az orosz bolsevizmus rémtetteit is felülmulják. Ilyen a belesi (jósikafalvi) eset is, ahol a román áldozatokat még élve dobták a máglyára és a pojenii eset, ahol egy román tisztet kényszerítettek, hogy saját sirját ássa meg; azután derékig beföldelték és mielőtt végleg végeztek volna vele, szülei előtt kiszúrták szemeit.

„A siriai (világosi) hallatlan eset, ahol egy ezredes vezetése alatt több mint 50 lakost megöltek; ugyanott meggyilkolták Hotaran Jakab dr. nejét és fiát, Hotaran György orvost a leg-vadabb módon. Sőt még a megcsónkított tetemek ruházatát is eltulajdonították.

„Az atrocitások és lopások e számos esetei a békekonfe-rencia tudomására jutottak és utóbbit arra bírták, hogy a román népre oly fragikus viszálykodást megszüntesse.

„Amint Önnek tudomása van róla, ez év február 16-án egy semleges zóna létesítését határozták el Románia és Magyarország között a célból, hogy újabb konfliktusok megakadályoztassanak, melyek már a békekonferencia munkáját is megzavarták.

„A legnemesebb érzelmeiben megalázott román nemzet még a békekonferencia színe előtt sem nyert igazságot. A béke-konferencia döntésében egy kevés reményt látott felcsillanni, naivitásában azt hitte, hogy így véget érnek szenvedései. . . Mily csalódás!

„E döntés ellenére szenvedéseink lajstroma napról-napra

nő és új és új véres lapjaink íródnak tele fiaink százainak nemes vérével, akik annyira méltók a román nemzet és annak szomorú történelmére.

„A békekonferencia döntése óta 11 nap telt el és még semmi sem történt az irányban, hogy a magyar jogtalanságok véget érjenek.

„A román hadsereg arra van ítélve, hogy állva maradjon és könnyező szemekkel tétlenül nézze, hogyan öli le a dicsekvő magyar védtelen népünket.

„A legfelsőbb katonai parancsnok, Franchet d'Espérey tábornok Konstantinápolyban vagy Szalonikiben tartózkodik és ilyképen nemzetünk jankiáltásai vajmi nehezen jutnak el hozzá. Ezalatt a magyarok nyugodtan folytatják halálos játékaikat.

„D'Espérey tábornok értesíti a bukaresti királyi kormányt a konferencia döntéséről, de egyidejűleg a következőket jegyzi meg :

„D'Espérey tábornok figyelmezteti a román kormányt, hogy a román csapatoknak nyugat felé való előnyomulása az ő felhatalmazása nélkül nem történhetik meg, melyet a szükséges időpontban meg fog adni.

„Ennélfogva a román csapatok nem nyomulhatnak előre és nem menthetik meg vérbefojtott testvéreiket.

„A reguláris magyar csapatok által elkövetett újabb gyalázatos vad tett arra kényszerít, hogy Nagyméltóságodhoz forduljak segítségért. Az utóbbi napokban Sighistel (Szegestyel) és Sarvesti (Szervesd) községekben, vaskói járás, Biharmegye, bár bár kegyetlenség esete játszódott le.

„Reguláris magyar csapatok lepték el e szegény hegyi falvakat a célból, hogy erőszakkal elhurcolják a lakosság utolsó élelmét és állatait.

„A lakosság kétségbeesésében ellenállt és ez azt eredményezte, hogy a magyar hóhérok 50 lakost kivégeztek és több százat megsebesítettek; amellet a szomszédos falvakat is hasonló mézárulás fenyegeti.

„Mindamellett d'Espérey tábornok valószínűleg azt képzei, hogy akcióbalépésünk időpontja még nem következett el.

„Nem tudom, ki védelmezi a magyarokat — e vadállatok — és nehezen tudom megérteni azon magas indokokat, melyek az antantot erre bírják, azt az antantot, mellyel együtt a kis Románia annyi vért ontott, hogy az emberiséget az istentelenek barbárságától és kegyetlenségétől megmentse.

„Én csak egyet látok, azt, hogy népem martiriuma még nem fejeződött be és újból kegyetlen áldozatokat követelnek tőle.

„Kegyelmes Uram! Szenvedéseink pohara kicsordulóban van. Nem vállalhatjuk tovább a felelősséget nemzetünk és a történelem előtt azokért az eseményekért, melyek lejátszódnak.

Nem segítséget kérek Öntől, hanem azt a minden élő lénynek járó jogot, hogy önmagát felszabadítsa.

„Végző veszélyben kiált hangom az antant legkiválóbb férfitársaikhoz. Felbátorítva a jóakarát által, melyet Nagyméltóságod mindenkor tanúsított elnyomott népem irányában, kérem Nagyméltóságodat, hívja össze az antant diplomáciai testületét egy közös gyűlésre és járjon közbe d’Espérey tábornoknál oly irányban, hogy haladéktalanul utasítsa a román csapatokat az előnyomulásra ama vonalakig, melyeket a békekonferencia meg szabott. Figyelmeztesse erélyesen az átkozott magyar kormányt, hogy szüntesse be az összes atrocitásokat, amelyek felelőssé teszik őket az összes elkövetett rablásokért és kegyetlenkedésekért. Szíveskedjék felhívni a békekonferenciát, vessen véget egyszerűsmindenkorra Magyarország összes rablásainak és büntetteinek és hogy a katonai parancsnokságot Erdélyhez és Magyarországhoz közelebb fekvő helyre helyeztesse át, mert Szaloniki és Konstantinápoly túlmessze vannak, az összeköttetések nagyon nehézkesek és addig, amíg onnan parancsok ideérkeznek, ezer és ezer tiszta lelke lehet kiszolgáltatva a magyar fúriának.

„Fogadja Nagyméltóságod legmélyebb tiszteletem kifejezését, mellyel vagyok Nagyméltóságod alázatos szolgálója

Az erdélyi ügyek minisztere.

46. számú melléklet.

A románok ellen állítólag elkövetett atrocitások.

(Az aradi Román Nemzeti Tanács memorandumának kivonata, mely annak idején a szövetségesek Romániában székelő összes követségeinek és katonai misszióinak elküldetett.)*

Ezek után a tények beszéljenek:**

1. Florea Gavrila Tarnovárról és Pascou Maniu Dudról minden ok nélkül agyonlövették Verner Sándor tarnovai boltja előtt (aki tanúságot is tehet erről) Kralik József járási alkalmazott által. Pascou Maniu özvegyet hagy hátra négy kiskorú gyermekkel. (C. N. R. A. 1. és 2.)

2. Dehelean Auralia Mikalakáról, nagyanyjától jöve, hazafelé tartott. A falu bejáratánál golyót kap karjába. Karját le kellett amputálni. A lövést Szida Milán mikalakai magyar nemzetőr adta le. (C. N. R. ...)***

* A memorandum az erdélyi románok rövid történetével kezdődik, azután úgy folytatódik, amint fentebb következik.

** Ezek az esetek csak egyetlenegy vármegyére vonatkoznak.

*** Szida Milán, neve után ítélve nem magyar, hanem román nemzetőr lehetett.

3. Chereľus lakóinak a községházánál kellett jelentkezniök. Ott Gábor Ferenc nevű tiszt parancsára visszaküldték a lakosokat, de 11 román parasztot visszatartottak. Hatot kísérettel elküldtek Chisinauba, négyet pedig a Kőrispatak partjához vittek. Ott a csendörök, összekötözték kezeiket és lábaikat, agyonlőtték őket és a patakba dobták. Három holttestet kifogtak. A vizsgálat folyamán a csendörök beismerték a tényt és Gábor Ferenc parancsára hivatkoztak. Ez utóbbi Budapestre menekült. Az áldozatok nevei: Marcou Anghel, Herlau Teodor, Fluera Teodor és Ciurar Iván. A felvett jegyzőkönyvek a holttestek fényképével a szegedi katonai törvényszéknek küldettek be. Hogy mi lett a Chisinauba kísért paraszttal, azt nem tudni. (C. N. R. A. 4.)

4. Dehelean Györgyöt Fazekasvarsándról elfogták a csendörök s elvezették a nadabi malomhoz, ahol agyonlőtték. Holttestét a Nadab csatornába dobták. (C. N. R. A. 5.)

5. 1918 november 17-én Aradean Mihály chereľusi lakos Pankotáról hazafelé tartott leányával együtt. A hirtelen feltűnt csendörök tüzeltek reá; Aradean elmenekült, de üldözöbe vették, elfogták és agyonlőtték. A csendörök vezetője, Molnár őrmester, odahívta közelben tartózkodó Sava György és Oanel Lica nevű parasztokat kocsijaikkal együtt s kényszerítették őket, hogy a faluba szállítsák Aradean holttestét, mondván nekik, hogy egy román kutyát megöltek és még több fog erre a sorsra jutni. (C. N. R. A. 6.)

6. A lipovai iskola három önkéntese behatolt a paulisi Rus Teodor házába és azt minden ok nélkül puskalövéssel megölték. (C. N. R. A. 7.)

7. November 14-én a mokreai csendörök elfogták Boraiu Abrust, amikor kocsiján egy hordó borral hazaérkezett. A községházára kísérték és egy idő múltán elengedték, de a kocsit a hordóval együtt visszatartották. Alig tett Boraiu egy pár lépést, amikor egy a hátába furódott golyó megölte. (C. N. R. A. 8.)

8. November 16-án az ú. n. acélgárdából való magyar katonák behatoltak a kovasinti román pap, Adamovici Aurél házába. Parancsnokuk, Olovics hadnagy felhívta a papot, adja át a nála levő fegyvereket. A pap azt felelte, hogy nincsenek fegyverei. A házkutatás alkalmával ellopták a pap feleségének aranyóráját láncostól együtt. Ennek ellenében elfogták a papot és egy kamrába zárták. Bacsilla Sándor ottani magyar birtokos közbelépett Olovics hadnagnál, kérte a pap szabadonbocsátását, akiért hajlandó volt kezességet is vállalni. Olovics ebbe nem egyezett bele.

A pappal együtt Bradeanu György ottani paraszt is láncokban sínylődött a börtönben. Másnap, miután az egész éjszaka bántalmazták és szidalmazták, a községi iskola elé kísérték őket a célból, hogy a község lássa, hogy összeesküvők. Szerencsére megérkezett Aradról dr. Popp és a teljesen ártatlan papot szabadon bocsátották. Ez az esemény azonban sok parasztot csődített az iskola elé. Mikor ezek oszlófélben voltak, gépfegyverlövéses estek, hogy honnan, nem lehetett megállapítani. Dragan Joan, Barnesti György és Florea Vazul holtan buktak le, a többiek rémülten menekültek. (C. R. N. A. 9.)

9. A Stanci alhadnagy által vezényelt magyar csendőrök Románpécskára érkeztek. Behatoltak Ponta Joan házába, ahol Ponta Iliét, Ponta Joan testvérét agyonlőtték. Ez utóbbi, valamint Ponta Morailát és Cruceanu Constantint elfogták, a Maros partjához kísérték, agyonlőtték és a folyóba dobták. (C. N. R. A. 17.)

10. Poenaru György falsai lakos román parasztot november 12-én magyar csendőrök megölték, anélkül, hogy tudná valaki, mivel vádolták. (C. N. R. A. 46.)

11. A mikalakai Dravoian Sava Aradról hazafelé tartott egylovas kocsiján. Egyszerre csendőrök tüzeltek reá. A ló holtan esett össze és csak csodának köszönhető, hogy Savanak sikerült megmenekülnie. (C. N. R. A. 15.)

12. November 13-án délután a csendőrök minden ok, minden provokáció nélkül tüzelni kezdtek Taut község lakosaira, akik munkájuk végeztével a Friedländer uradalomból hazafelé tartottak. Halottak: Gancea Medrea, két gyermek apja; Suvean Olian, agg szüleinek eltartója; Motz György, két gyermek apja; Gancea Nikolae, öt gyermek apja. A 89. számú ház elé érkezve, Plesea György nevű gyermekre tüzeltek és azt súlyosan megsebesítették. Végül megragadtak egy Pavel Petru nevű gyermeket, a falun kívülre vitték és ott kegyetlenül megverték. Kilenc csendőr volt a faluban, kik közül a parasztok megismerték Kisaszódi és Török törzsőrmestereket. E vadállati cselekedetért semmilyen elégtétel nem adatott. (C. N. R. A. 4.)

13. Vuici Nestor, szacsinei románt november 3-án Königesz ezredes Aradra hívatta és azt mondta neki: „Örmester! ma bevégzed napjaidat!” Elfogták és az aradi börtönbe kísérték, ahol a magyar hadnagy e szavakkal fogadta: „Ma meg fogsz dögleni!” Mikor a szövetségesek Aradra érkeztek, a szegedi börtönbe szállították s háromhavi fogság után elbocsájtották, de olyan állapotban, hogy nemsokára meghalt. Bűne? Román volt! (C. N. R. A. 24.)

14. Tarco Pavel, Scrob György és Calacean Petru csermei lakosokat lopás gyanúja miatt elfogták. Kegyetlenül megverték és három napig élelem nélkül hagyták őket. A negyedik napon újra megverték őket, majd vasra verték valamennyiüket és a Szamosmezőre kísérték. Itt leoldották bilincseiket és azt mondták nekik, hogy elmehetnek, de egy pár lépés múlva puskával lőttek rájuk. Tarco Pavel és Scrob György meghaltak, Calacean Petru súlyosan megsebesülve vonszolta magát házáig. (C. N. R. A. 20.)

15. Stan Ilie, kurticsi román katona november 4-én otthon tartózkodott és Nabadau Petrunak, Dan Pálnak és Jivan Vazulnak elmesélte oroszországi élményeit. Egyszerre behatolt a házba Dudás István csendőrőrmester és megparancsolta az utóbbi három parasztnak, hogy azonnal távozzanak a házból, majd Stanra, felesége és gyermeke szemeláttára, rálőtt. Az épen arra haladó Breda báró alezredes elrendelte, hogy a sebesültet kötzék be és kórházba kíserte, de a szerencsétlen nemsokára meghalt. Ugyanebben a községben november 7-én három testvér, Don János, György és Mihály, visszatérőben voltak Purgly László birtokáról, ahol gabonát voltak vásárolni. Négy csendőr, akik ugyanazon Dudás István parancsnoksága alatt állottak, tüzeltek rájuk. Don György azonnal meghalt. Don János, bár karján megsebesült, mégis tovább vonszolta magát, de nemsokára elérte a második golyó. Don Mihálynak sikerült elmenekülnie, de találkozott egy Mészáros Mihály nevű magyar mészárossal, aki megállította őt. A csendőrök megérkeztek és meg akarták ölni Don Mihályt, de Mészáros, aki ismerte és tudta, hogyan folytak le az események, testével védte Dont. A csendőrök megparancsolták Mészárosnak, távozzék, hogy megölhessék Dont, de ez nem engedett. Don megmenekült, de súlyos ütéseket szenvedett el, aminek még most is súlyos betege. (C. N. R. A. 48.)

16. A somosi magyar gárda november 15-én felriasztotta a falut erős tüzelése által. Costan Ilie, aki az utcán tartózkodott, ijedten menekült, de a csendőrök elfogták és bajonettjeikkel megsebesítették. November 17-én Costan Ilie meghalt az elszedett sebesülések következtében. (C. N. R. A. 23.)

17. Magyar katonának november 15-én gépfegyverekkel tüzeltek a szeleusi községháza előtt összegyűlt tömegre. Bendea Floarea és Motocan Saveta nevű nők belehaltak sebeikbe. (C. N. R. A. 39.)

18. Az apáti csendőrök november 16-án minden indok nélkül tüzeltek e község lakosságára. Meghaltak: Miscă Floarea,

Haiduc és gyermeke, Badea Márta szül. Perv, továbbá Pira, Partan Florea leánya. (C. N. R. A. 58.)

19. November 6-án öt magyar gárdista Lobstein vezérlete alatt a következő román parasztokat ölték meg Fazekasvarsádon: Chicin Demetert, Paul Györgyöt, Brozea Joant, Batran Vaszilét, Batran Joant és Lupea Marint. Egy Ciukovsky nevű magyar református lelkész jelen volt ezen öldöklésnél. (C. N. R. A. 19.)

20. Apáti faluban a gyulai 2. magyar ezred katonái agyonlőtték Partan Firu, Badea Maria, Misca Simon és Botas Maria ottani lakosokat. (C. N. R. A. 58.)

21. November 16-án magyar katonák valóságos vadászatot rendeztek Aldesti község román lakosaira. Megölték a következőket: Faul Joant, Faur Pavelt, Aldea Szofiát, Bibart Savetát, Zakota Cosmát, Aldea Gligorét, Faur Floricát, Faur Petrut, Petroman Leanát, Versigan Antilofiát, Faur Angelinát és Lascou Nikolaet. (C. N. R. A. 52.)

22. November 8-án Cued községbe érkezett a Scherr alhadnagy parancsnoksága alatt álló magyar gárda és a községben elkövetett fosztogatásokért felelősségre vonta az ottani Irsa György román parasztot. A vádat semmivel sem lehetett bizonyítani, Irsa mindazonáltal hiába tiltakozott, elvezették a község temetőjéhez, ahol agyonlőtték. (C. N. R. A. 16.)

23. November 15-én az ú. n. acélgárdához tartozó magyar katonák Ilteu községbe érkeztek. A katonákat az aradi Spitz Tivadar testvérek vezették és a lakosság felismerte közöttük az aradi Egri nevű önkéntest és Kádár György munkást a Márta-gyárból. A Tivadar testvérek Bianga Petru nevű román parasztot azzal vádolták, hogy résztvett birtokuk kifosztásában. A vád nem bizonyult igaznak és a község több előkelősége bizonyította Bianga Petru ártatlanságát. Mindennek ellenére elkísérték a Spitz Tivadar istállóhoz és ott agyonlőtték. Ezután az ugyane faluból való Rosu György nevű román parasztot fogták el. Egyetlen ellene emelt vád sem bizonyult be. Összekötözték kezét-lábát és egy kocsis saroglyájához kötve vonszolták Zámig, ahol a község-háza előtt végeztek vele. (C. N. R. A. 26.)

24. November 10-én magyar katonák Marian György és Popa Simeon lupoaiai román parasztokat kegyetlenül megverték. Marian pár nappal reá meghalt, Popa ma is súlyosan beteg. Ezenfelül a két paraszt házát a magyar katonák teljesen feldúlták. (C. N. R. A. 42.)

25. November 17-én magyar katonák körülfogták Ambrus

Joan, Gavriła Joan, Joan Alexandra és Popa Clementin bredui lakosok házaikat, kirabolták azokat és megölték állatjaikat. Elmenetelük közben tüzeltek a parasztsokra és megölték Marian Joant és Brecon Alexandrut, kik mindketten nagyszámú család fenntartói voltak, melyek most a legnagyobb nyomorban vannak. Ezenfelül Balaneau Gavriła lábán annyira megsérült, hogy munkaképtelenné vált. (C. N. R. A. 44.)

26. December 30-án Leucutia Aurel román alhadnagyot Arad utcáin megrohanták a magyarok, kiknek élén Baráth András magyar alhadnagy állott. Inzultálták és halállal fenyegették, ha nem teszi le nemzeti kokárdáját. A román tiszt kénytelen volt az erőszaknak engedni és nagynehezen sikerült megmenekülnie. (C. N. R. A. 29.)

27. 1919 január 1-én Új-Mikalaka magyar község magyar gárdistái tüzeltek Ó-Mikalaka román községre. A golyók áthatoltak a házak falain és az ablakokon. Ileana Marta özvegyasszony, valamint Teodosie Teodor megsebesültek. (C. N. R. A. 7.)

28. 1919 január 13-án magyar gárdisták érkeztek Ilteu községbe. A parancsnokló magyar tiszt megparancsolta, hogy fogják el Mase Róbert román gárdistát két más társával együtt. Valamennyiüket kegyetlenül megverette. Csodával határos, hogy megmenekülhettek. (C. N. R. A. 28.)

29. 1919 január 25-én a Székely őrmester parancsnoksága alatt álló négy magyar katona a kurticsi vasúti állomásról a hasonló nevű faluba vezető úton találkozott Chenfu Martin nevű román gárdistával. Megkérdezték tőle, vajjon tényleg tagja-e a román gárdának. Mikor Martin azt felelte, hogy igen, megverték. Martin szökni próbált, de egy Konut nevű magyar katona egy lövéssel leterítette. (C. N. R. A. 5.)

30. Január 30-án magyar katonák érkeztek Issekutz hadnagy parancsnoksága alatt Bodrog községbe. Rathisi Ristea, Chirin Teodor és Filip Ghiva házaikat kirabolták. Filip Ghiva anyja és felesége, Filip Sofia tiltakoztak, mire bántalmazták őket és a katonák által kegyetlenül megverettek. (C. N. R. A. 38.)

31. Január 31-én páncélvonat állott meg Sivia község szomszédságában. Három román paraszt: Baba Teodor, Siclovan György és Vagalau Tivadar hazafelé tartottak; a vonatot meglátva, futni kezdtek, mert attól jót aligha várhattak. A vonaton levő magyar katonák megállásra szólították fel őket, majd tüzeltek rájuk. Baba Teodor súlyosan megsebesülvén, mind a három paraszt megállott. A katonák kegyetlenül megverték őket és minden rajtuk levőt elraboltak tőlük. Baba Teodor február 12-én az

aradi kórházban meghalt, miután lábát amputálták. (C. N. R. A. 34.)

32. 1919 február 2-án a borossebesi vasúti állomáson magyar katonák elfogták Neantinu Stefan román hadnagyot. Egy őrmester rákiáltott: „Kövess, román kutya!” A katonák reprodukálhatatlan szidalmakkal illették a román tisztet. A magyar tiszték asszisztáltak e jelenetnél, egyesek semmit sem szólva, mások pedig katonáikat feltűzelve. Csodálatosképen arra ment Soudenville francia alhadnagy két francia katonával a 210. ezredtől és a román tiszt ilymódon kiszabadult a magyar katonák kezei közül.

47. számú melléklet.

Maniu Gyula sürgönye.

Hadműveleti iroda. 3326. szám. Az erdélyi csapatok parancsnoksága a főhadiszállásnak. — Kérem, közölje Vaída miniszter úrral a következőket:

Tegnap Erdélyi útján a következő tiltakozást küldtük a magyar kormánynak: A nagyszebeni kormányzótanácshoz intézett panaszok alapján megindított vizsgálat hivatalos adatai, valamint a kezeink közt levő okmányok alapján tiltakozunk fiatal románoknak a magyar hadseregbe való besorozása ellen, ami ellenkezik azzal a megállapodással, melyet a kormányzótanács a magyar kormánnyal kötött, valamint Bartha miniszternek november 12-én tett ígéreteivel. A fiatal románok erőszakkal soroztatnak be, a magyar katonai hatóságoknak vannak alárendelve és a magyar zászlóra esküsznek. Ugyanekkor reguláris magyar csapatok páncélvonatok felhasználásával lefegyverzik a román gárdákat és kirabolják a védtelenül maradt román falvakat. Az embereket megverik, bántalmazzák és a legválogatottabb kegyetlenséggel kínozzák.

Igy kifosztották Bologa falut Cojocnei (?) megyében és ugyanott a legembertelenebb módon megölték rettenetes kínzások után Tamás György rokkant alhadnagyot és Totea Tódor román parasztot. Ezenkívül agyonlőtték Breazde Joan, Pamanus Simeon, Bagie Demeter, Ors Gavril, Damian Cavrila és Petra Mária bologai román parasztokat, valamint Farcan Joant Mor-tocanról, míg többeket megsebesítettek.

Kifosztották ezenkívül Csucsá, Poinei és Hódos falukat,

ahol három halott és több sebesült volt, sokakat pedig magukkal hurcoltak. Bologa faluban egy fiatal román jobbkarját megnyúzták és kényszerítették, hogy a saját húsát egye meg, minek megtörténte után keresztrefeszítették. Arad, Bihar, Szilágy és Szatmár lakosai állandó terror alatt élnek és az a tény, hogy reguláris és irreguláris csapatok páncélvonatokat használnak, azt bizonyítják, hogy a magyar kormány nemcsak hogy nem kísérli meg ezen állapot megszüntetését, hanem ellenkezőleg, még helyesli is. Amíg a kormányzótanács fennhatósága alatt álló területen rend és teljes nyugalom uralkodik, sehol sincsenek zavarok és minden polgárnak, nemzetiségre való tekintet nélkül, biztos az élete és a vagyona, egy ember sem öletett meg vagy szenvedett el igazságtalanságot, addig a magyar fennhatóság alatti területeken a románok számára nincsen élet- és vagyonbiztonság, sőt eddig is számos román élet áldoztatott fel. A kormányzótanács a legerélyesebben tiltakozik a román nemzet fiai ellen elkövetett erőszakoskodások ellen és a civilizált világ ítélőszéke elé terjeszti ezt a rút bánásmódot. Másrészt kéri a magyar kormányt, intézkedjen sürgősen a román nemzet magyar területen élő tagjainak élet- és vagyonbiztonságának megvédése tárgyában. A kormányzótanács nem akar megtorló erőszakkal élni, de kötelessége minden erejével örködni a román nép érdekei felett, megvédeni népe tagjainak élet- és vagyonbiztonságát.

A kormányzótanács elnöke:

Maniu Gyula s. k.

TARTALOMJEGYZÉK.

MÁSODIK KÖTET.

A proletárdiktatura kikiáltásától a románok támadásáig.

	Olda
<i>B) A proletárdiktatura korszaka</i>	3
VII. Károlyi- és a Berinkey-kormány bukása. Forradalmi kormányzótanács veszi át a hatalmat	3
A proletárdiktatura kikiáltása március 21.	3
A szocialisták egyesülése a kommunistákkal	4
Károlyi proklamációja	4
Forradalmi kormányzótanács megalakulása	6
A forradalmi kormányzótanács proklamációja	6
Kun a külfölddel összeköttetést keres	7
A forradalmi kormányzótanács rendelkezései	7
VIII. A hadügyi népbiztosság tevékenysége	8
Pogány mint hadügyi népbiztos	8
A hadügyminisztérium átszervezése	8
A vörös hadsereg megalakítása	9
A rendőrség átszervezése vörös őrséggé	10
A hadügyi népbiztosság egyéb rendelkezései	10
Hadműveleti tartalmú intézkedések	11
A parancsnoklási viszonyok szabályozása	12
A csapatok elosztása és felvonulása	14
Magatartás szabályozása	14
Eljárás volt tisztekkel szemben	15
Vörös tengerészdandár szervezése	16
Illetékek egységesítése	17
A nemzetőrség és pénzügyőrség beolvasztása a vörös hadseregbe	17
Pogány bukása	19
IX. A proletárdiktatura kikiáltásának hatása az antantra és Magyarország közvetlen szomszédaira	20
A proletárdiktatura kikiáltásának hatása	20
Presan tábornok március 21-iki intézkedése	21
A belgrádi hadseregpáncsárkány közlése	21
Dimitriu ezredes jelentései	22
Smuts tábornok tárgyalásai	23

	Oldal
X. Az öttagú hadügyi népbiztosság tevékenysége	26
Öttagú hadügyi népbiztosság kinevezése	27
Nemzetközi ezredek megalakítása	27
Tüzérség és repülőcsapat megalakulása	29
A tanácsköztársaság kikiáltása Münchenben	29
A gyári munkásság határozati javaslata	29
Intézetek a dandárcsoportok számára	29
Vörös vasutas ezred szervezése	30
Vasfegyelmet követelő parancs	30
Bevonulási rendelet	30
Direktóriumok ne avatkozzanak katonai kérdésekbe	30
Katonatanácsok megszüntetése	31
Politikai megbízottak rendszeresítése	31
Forradalmi katonai törvényszékek rendszeresítése	31
Az igazságszolgáltatás jellemzése	32
Az igazságügyi hatóságok liquidálása	32
Felvidéki vörös ezred alakítása	33
Hadosztály tüzérségi felügyelőségek	33
Ruszin vörös gárdahadosztály alakítása	34
A hadsereg újabb átszervezése	34
Munkásszázadok felállítása	34
Rangjelzések eltávolítása	34
Budapesti vörös vasas hadosztály szervezése	35
Aknaveetőtegek és távbeszélőszakaszok rendszeresítése	35
Toborzás	35
Antantvélemény	35
Tanácskozás a munkástanács ülésén	36
A munkástanács határozata	36
A hadügyi népbiztosság rendelkezései	36
A vörös hadseregbe való belépés kötelezettsége	37
Vörös zászlók rendszeresítése	37
Munkászászlóaljak felállítása	38
Katonai cikkek beszolgáltatása	38
Toborzás és lajstromozás végrehajtása	38
A szervezési tevékenységet a keleti hadseregpáncsnokság veszi át	38
A hadügyi népbiztosság utolsó szervezési tevékenysége	38
XI. Hadiszíntéri események a románok támadásáig	39
a) <i>Események március végéig</i>	39
Déli front	39
Román front	40
Dimitriu ezredes jelentései	40
Beresteanu alezredes jelentése	41
Antonescu alezredes jelentése	42
Hírek a frontról	42

	Oldal
Bolgár követ nyilatkozata	43
A Temps túlzott hírei	43
Március 31-iki román jelentés	43
Helyzet március végén. 43. számú melléklet	44
A román vádak alaptalansága	45
b) <i>Események április első felében</i>	48
Déli front	48
A politikai megbízottak kioktatása	52
Román front	52
Április 8-iki román helyzetjelentés	52
Dr. Popp április 9-iki előterjesztése	52
Állítólagos magyar atrocitások	52
Maniu Gyula vádaskodása	52
Április 10-iki román helyzetjelentés	53
Az április 14-iki román helyzetjelentés	54
Április 16-iki román helyzetjelentés	54
Helyzet április közepén	56
Cseh front	57

Mellékletek.

27. sz. Garbai Sándor beszédének főbb részlelei	61
28. « Károlyi Mihály proklamációja	62
29. « A forradalmi kormányzótanács proklamációja	63
30. « A hadügyi népbiztosság proklamációja	65
31. « A vörös hadsereg megalakítására vonatkozó rendelet	66
32. « Parancsnokképző-tanfolyamok	68
33. « Pogány parancsa	69
34. « Smuts tábornok ajánlata	70
35. « Az öttagú hadügyi népbiztosság parancsa	74
36. « A vasfegyelmet követelő 619.261. számú parancs	75
37. « A direktóriumoknak szóló 407/66. hdm. számú rendelet	78
38. « A politikai megbízottak hatáskörét szabályozó 8465/eln. 7. számú körrendelet	78
39. « Forradalmi katonai törvényszékek megalakítása	80
40. « Az április 19-iki munkástanácsi ülésen elhangzott beszédek főbb tartalma	82
41. « Felhívás a szocialista volt tartalékos tisztekhez és tisztjelöltekhez	87
42. « A hadiüzemekben dolgozó proletárokhoz	88
43. « Helyzet 1919. március végén	89
44. « A politikai megbízottak kioktatása	89
45. « Dr. Popp román miniszter előterjesztése	91
46. « A románok ellen állítólag elkövetett atrocitások	93
47. « Maniu Gyula sürgőnye	99
48. « Helyzet 1919. április 16-án	101

OSZEK

